

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ISSN 1513-1661

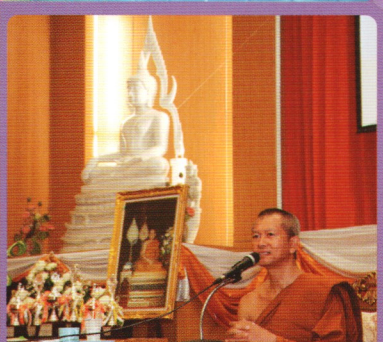
ปัญญาจักษุ

วารสารราย ๓ เดือน

ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๗๕ ประจำเดือนกรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๗

อบรมพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

คณะมนุษยศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ร่วมกันจัดอบรมพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีพระศากยวงศวิสุทธิ รองอธิการบดีฝ่ายกิจการต่างประเทศ เป็นประธานเปิดการอบรม ห้องประชุมสุชีพ ปุญญานุภาพ เมื่อวันที่ ๘-๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

ปัญญาจักขุ

ประธานที่ปรึกษา :

พระสาสนโสภณ, พระธรรมเมธาภรณ์, พระเทพปริยัติวิมล

ที่ปรึกษา :

พระเทพวิสุทธิกวี, พระราชญาณปริชา, พระราชพิศาลมณี,

พระราชบัณฑิต, พระปริยัติสารเวที, พระศรีมงคลเมธี,

พระเมธีธรรมสาร, พระเมธาวิเชียร,

พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน ผศ., พระมหาวิชา ปริญญาโสโธ

พระมหาปัญญา ปริญญาวิโม ผศ., นายวศิน อินทสระ,

ผศ.ดร.พรชัย พิธีรินทร์คณะ,

นายนิยาม ทองเป็นใหญ่, นายเสมอ กลิ่นหอม,

นายศักดิ์ชาย-พูดเพราะ

บรรณาธิการบริหาร :

พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์ รศ.ดร.

ผู้ช่วยบรรณาธิการฝ่ายจัดการ :

ผศ.ดร.สุวิญ รัชต์ลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ :

พระครูสิริปัญญาเมธี ดร.

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา :

รศ.ดร.ธวัช ทอมทวนลม

กองบรรณาธิการ :

พระอุดมธีรคุณ, พระศรีวิชมงคลบัณฑิต,

พระมหาอดิสรชัย สุนทรชโย ผศ.ดร., พระมหาพงษ์สิทธิ์ สุานวโร,

พระมหาสมัค มหาวิโร, พระมหาทองเชิด กตปุญโญ ผศ.ดร.,

พระมหามงคล ขุนดิธิโร, พระมหาอากร อุดมปัญญา ดร.,

รศ.ดร. จันทน์ อธิกา, ผศ.เสถียร วิพรมหา, ผศ.มงคล มาลี,

ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน, นายประยูร ฉิมมาดุย,

นายภิเชก ตั้งสูงเนิน, นายพิรพัฒน์ รัตนเศรษฐ์,

นายสมหมาย สายแก้ว

ผู้จัดการ :

รศ.จ่านง คันทิก

ผู้ช่วยผู้จัดการ :

นายแหวนทอง บุญคำ

ที่ปรึกษาฝ่ายกฎหมาย :

นายนรา ไสดีสงฆ์

เจ้าของ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงาน : กองวิชาการ, มมร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ม.๑ ถ.ศาลายา - นครชัยศรี ต.ศาลายา

อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทรศัพท์ ๐๒ - ๕๕๕ - ๖๐๐๐

จัดพิมพ์ : หงก.องศาสาบายดี

๒๖/๒๕๕ ม.๖ ถนนเทอดพระเกียรติ ตำบลวัดชลอ

อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๓๐

โทร. ๐๘๖ ๓๑๖ ๙๓๖๘ โทรสาร ๐ ๒๕๕๓ ๙๖๘๗

บรรณาธิการ

วารสารปัญญาจักขุฉบับนี้เดินทางมาถึงปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๗๔ ประจำเดือน มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๗ ฉบับนี้ เป็นการสมควรอย่างยิ่งที่ชาวพุทธทั่วโลกจะน้อมระลึกถึงเหตุการณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนา ปีนี้วันมาฆะตรงกับวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗ มาฆะเป็นชื่อของเดือน ๓ มาฆบูชาย่อมาจากคำว่า "มาฆปรณמי" แปลว่า การบูชาพระในวันเพ็ญเดือน ๓ ถ้าปีใดมีเดือนอธิกมาส คือมีเดือน ๔ สองครั้ง วันมาฆบูชาก็จะเลื่อนไปเป็นวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ เหตุที่เกิดวันมาฆบูชาขึ้นเนื่องจาก เมื่อพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่เวฬุวนาราม กรุงราชคฤห์ ในตอนต้นพุทธกาล ถึงวันมาฆปรณมิดีถีเพ็ญแห่งมาฆมาสซึ่งตรงกับวันทำพิธีสิทธาตรี ของพวก พรหมณ์ พระสงฆ์ที่ไปประกาศพระศาสนา ในที่ต่างๆ ได้กลับมาเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ที่เมืองราชคฤห์ พระองค์จึงประทานโอวาทปาติโมกข์ การประชุมครั้งนี้เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต แปลว่าการประชุมพร้อมกัน ๔ ประการอันได้แก่

๑. พระสาวกที่เข้าประชุมล้วนเป็นพระอรหันต์ และได้รับการอุปสมบทจาก พระพุทธเจ้าทั้งสิ้น

๒. พระอรหันต์สาวกที่เข้ามาร่วมประชุมที่เวฬุวนารามมีจำนวนถึง ๑,๒๕๐ รูป

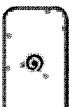
๓. พระอรหันต์สาวกทั้ง ๑,๒๕๐ รูป ไม่ได้นัดหมายกันมาก่อนเลย

๔. วันนั้นดวงจันทร์เสวยมาฆฤกษ์เต็มดวงบริบูรณ์ หลักธรรมสำคัญเนื่องในวันมาฆบูชา ส่วนมากชาวพุทธทั่วโลกก็จะเข้าใจและจำได้ดีว่า พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงหัวใจของพระพุทธศาสนา ๓ ประการ ก็คือ :-

๑. สัพพปาปสฺส อภินิ การไม่ทำบาปความชั่วทุกชนิด

๒. กุสลสุสฺสุปสมบททา การทำความดีทุกอย่าง

๓. สจิตฺตปริโยทปน การทำจิตใจให้ผ่องใส

สารบัญ

ปัญญาจักขุ ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๓๘ ประจำเดือนมกราคม-มีนาคม ๒๕๕๗

ข้อเสนอประกอบการพิจารณา ในการจัดทำนิตยสาร

ปัญญาจักขุ

ข้อเสนอประกอบการพิจารณาในการ
จัดทำนิตยสาร ปัญญาจักขุ

๑. ในการใช้ชื่อนิตยสารว่า “ปัญญา
จักขุ” นับว่าเป็นมงคลนามตามพุทธวจนะ
ในอติวุตตะก (เล่มที่ ๒๕) ที่แสดงจักขุ ๓
ประการ คือ มังสวัจักขุ ทิพยจักขุ และ
ปัญญาจักขุ แต่ในมหานิทเทศ (เล่มที่ ๒๙)
ท่านพระสารีบุตรเพิ่มอีก ๒ จักขุต่อท้าย
คือ พุทธจักขุ และสมัตตจักขุ เพราะ
ฉนั้นชื่อของนิตยสารนี้จึงเหมาะสม

๒. ในนิตยสารนี้ ควรเทิดทูนพระพุทธ
วจนะเป็นหลักใหญ่ หลักฐานอื่นๆ ตลอด
จนอัตโนมิติถือวาทองลงมา

๓. พยายามประสานสามัคคีไม่ใช่เป็น
เวทีทะเลาะวิวาท พยายามให้เกิดใจแก่
พระสงฆ์ทั้งสองนิกายตามอุดมคติดั้งเดิม

๔. ส่งเสริมสหวิทยาการศึกษา (In-
terdisciplinary studies) อันเป็นการ
ศึกษาแนวกว้างและส่งเสริมบูรณาการ
(Integration) อันเป็นการศึกษาแนวลึกซึ่ง
พระพุทธเจ้าของเราทรงนำมาใช้ในการ
เผยแผร์พระพุทธศาสนา โดยอธิบาย
ธรรมะให้ผสมไปในศาสตร์ทั้งหลาย
รวมทั้งให้ศาสตร์ต่าง ๆ ช่วยส่งเสริมกัน
และกัน เช่น รัฐศาสตร์อิงเศรษฐศาสตร์
และอิงคุณธรรมการทูต อิงธรรมะ เป็นต้น
อันนับได้ว่าทรงเป็นผู้นำหลายพันปีแล้ว

๕. มีข่าวสารในการสร้างสรรค์เกี่ยว
กับพระพุทธศาสนาทั้งในและนอกประเทศ
พอสมควร

สุวิทย์ ปุณฺณานุกาฬ

๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๒

บทความ

นันทกุมารพุทธอนุชา ๓

จุฬาลักษณ์สุตร ๓

สิงหลอกเจ้า ๑๑

คณาจารย์-เจ้าหน้าที่ คณะศาสนาและปรัชญา

ไปศึกษาดูงานพระพุทธรักษาและศิลปวัฒนธรรมประเทศเมียนมาร์ ๑๔

บทกวี : อุดมการณ์บัณฑิต ๑๓

แต่ดูขวัญบัณฑิต ๑๘

การยุบหรือยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ๑๙

ธรรมเพื่อความสันติของชาวโลก ๒๒

ลักษณะเด่นของพระพุทธศาสนาช่วยจรรโลงสังคมโลก ๒๖

ชีวประวัติอันน่าอัศจรรย์ของอาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ ๒๙

บทกวี : ดาบไทย ๓๓

ปลดแอก ๓๔

ผีบุญ - ผีบาป ๓๕

นกป่า ๓๖

สาระสำคัญของความตาย ๓๗

ทับหลังปราสาทศรีขรภูมิ ๔๑

มิติใหม่ไฮเทค

การปฏิบัติสมาธิสามารถพัฒนาสมอง

๔๕

ยินดีรับพิจารณาบทความ สารคดี บทกวี และอื่น ๆ เพื่อพิมพ์เผยแพร่
เป็นวิทยาทาน ในนิตยสารปัญญาจักขุความยาวประมาณ ๑-๓ หน้า
กระดาษเอ ๔ หากยาวควรแบ่งเป็นตอนๆ เพื่อสะดวกในการนำ
เสนอส่งทางไปรษณีย์ถึง พระมหา ผศ.ดร.สมศักดิ์ ญาณโพธิ์
บรรณาธิการบริหาร

นันทกุมารทุกขอนุชา

• พระศรีธรรมาโศภิต
อ.ร.ศ.ก.น.ม., อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มส

ท่านสาธุชนทั้งหลาย พระนันทเถระเป็นพระสงฆ์สำคัญอีกองค์หนึ่งในจำนวนพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระอรหันต์ในพระพุทธศาสนา โดยพระชาติกำเนิดท่านเป็นพุทธอนุชาร่วมพระบิดาเดียวกันกับพระพุทธเจ้า คือทรงเป็นพระโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะมหาราช ต่างแต่พระมารดาของท่านนั้นเป็นน้องสาวของพระพุทธมารดาคือพระนางสิริมหามายา ศากยราชเทวี พระมารดาของท่านชื่อพระนางมहाปชาบดีโคตรมี

พระนันทเถระนั้นมีเรื่องราวที่น่าสนใจตามที่ปรากฏในธรรมบทซึ่งเป็นคัมภีร์ชั้นอรรถกถาคณะสงฆ์ไทยใช้เป็นแบบเรียนสำหรับผู้แรกเริ่มศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี คือ ประโยค ๑-๒ สำหรับพระภิกษุ สามเณร และบาลีศึกษาหรือ อ.ศ. ๑-๒ สำหรับฆราวาสทั่วไปรวมถึงแม่ชีด้วย ดังต่อไปนี้

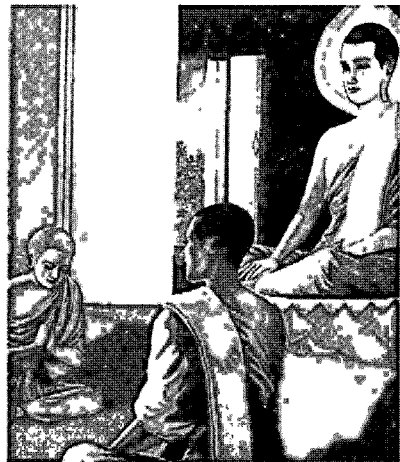
ขณะที่พระพุทธเจ้าประทับอยู่ในพระเวฬุวันกรุงราชคฤห์ เมืองหลวงของแคว้นมคธ พระเจ้าสุทโธทนะมหาราชทรงส่งทูต ๑๐ คน มีบิรवार คนละพันด้วยรับสั่งให้นำเสด็จพระพุทธเจ้ามาที่กรุงกบิลพัสดุ์ พระพุทธองค์พร้อมด้วยพระภิกษุอรหันต์ ๒๐,๐๐๐ องค์ เสด็จไปยังกบิลพัสดุ์บุรี ทรงบันดาลฝนโบกขรพรรษให้ตกลงแล้วตรัสมหาเวสสันดรชาดกในสมามคมพระญาติ

วันรุ่งขึ้น เสด็จเข้าไปบิณฑบาต โปรดพระพุทธรูปให้ดำรงอยู่ในไสตปัตติผล ด้วยกาลาว่า อุตตัญเญ นปฺปมช

เซยย เป็นต้น โปรดพระนางมหาปชาบดีโคตรมีให้ดำรงอยู่ในไสตปัตติผล และพระราชนิดาให้ดำรงอยู่ในสกทาคามีผล ด้วยกาลาว่า ธมฺมญฺจเร สุจฺริต เป็นต้น

ผ่านไปถึงวันที่ ๓ เมื่อมีวิวาหมงคลคืองานแต่งงานของนันทกุมารกับพระนางชนบทกัลยาณี พระพุทธเจ้าก็เสด็จเข้าไปบิณฑบาต ประทานบาตรในหัตถ์ของนันทกุมาร ตรัสมงคลคือทรงอวยพร เสด็จลุกจากอาสนะแล้วหลีกไป โดยที่ไม่ได้ทรงรับบาตรจากหัตถ์ของนันทกุมาร

นันทกุมารด้วยความเคารพในพระพุทธเจ้า จึงมีอาจทูลให้ทรงรับบาตรได้แต่เพียงคิดว่า พระพุทธเจ้าคงจักทรงรับบาตรที่ห้วงบันได ที่ริมเชิงบันได ที่พระลานหลวง แต่ก็ไม่ทรงรับสักที ทรงปรารถนาจะเสด็จกลับแต่ก็จำเสด็จไปด้วยความ

ไม่เต็มพระทัยเนื่องด้วยความเคารพอย่างมากในพระพุทธเจ้า
มีคนเห็นอาการนั้นแล้ว จึงไปบอกพระนางชนบทกัลยาณี
ว่า พระแม่เจ้า พระพุทธเจ้าทรงพานันทกุมารเสด็จไปแล้ว
คงจักพรากนันทกุมารจากพระแม่เจ้าเสียแล้ว

พระนางชนบทกัลยาณีได้ยินคำนั้น มีหยาดน้ำตาไหล
อยู่ เก้าพระเศศาได้ครึ่งหนึ่ง รีบไปทูลว่า ลูกเจ้าขอพระองค์
ฟังถ้วนเสด็จกลับนะพะคะ คำนั้น ประหนึ่งตกไปตั้งอยู่ใน
พระหทัยของนันทกุมาร

พระพุทธเจ้าก็ยังไม่ทรงรับบาตรจากหัตถ์ของ
นันทกุมาร ทรงนำพาพระองค์ไปสู่วิหารแล้วตรัสถามว่า
นันทะ อยากบวชไหม นันทกุมารด้วยความเคารพใน
พระพุทธเจ้าจึงไม่ทูลว่า ไม่บวช ทูลรับว่า จักบวช พระเจ้าข้า
ทรงรับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย ถ้ากระนั้น เธอทั้งหลายจงให้
นันทะบวชเถิด

ต่อมาพระพุทธเจ้าก็เสด็จกลับไปวัดพระเชตะวัน
เมืองสาวัตถีแคว้นโกศล พระนันทะก็ตามเสด็จไปด้วยและ
พระนันทะก็เกิดความกระสันอยากจะลาสิกขา จึงบอกแก่ภิกษุ
ทั้งหลายว่า ท่านไม่ยินดีประพฤติพรหมจรรย์ ไม่สามารถที่จะ
สืบทอดพรหมจรรย์ไปได้ จักกล่าวคืนสิกขา เรื่องนี้ก็ทราบถึง
พระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้ารับสั่งให้หาพระนันทะมาเฝ้าแล้ว ตรัสถาม
เรื่องนั้น พระนันทะก็ทูลยอมรับ

เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสถามว่า นันทะ เธอไม่ยินดี
ประพฤติพรหมจรรย์ ไม่สามารถจะสืบทอดพรหมจรรย์
จะกล่าวคืนสิกขาสักไปเพราะเหตุไร พระนันทะก็ทูลให้ทรง
ทราบฯ เมื่อข้าพระองค์ออกจากเรือน นางชนบทกัลยาณี
ผู้ศากิยะมีผมอันเกล้าได้ครึ่งหนึ่ง ได้ร้องสั่งข้าพระองค์ว่า
ขอพระลูกเจ้าฟังถ้วนเสด็จมา ข้าพระองค์หวงระลึกถึงคำนั้น
อยู่จึงไม่ยินดีประพฤติพรหมจรรย์ ไม่สามารถจะสืบทอด
พรหมจรรย์ไปได้ จักกล่าวคืนสิกขาสักไป

ขณะนั้นเอง พระพุทธเจ้าทรงจับพระพาหาพระนันทะ
นำไปดาวดึงส์เทวโลกด้วยกำลังพระฤทธิ์ ในระหว่างทางทรง
แสดงนางสิงสาวตัวหนึ่งซึ่งมีหูฉมุกและหางขาด นั่งจับเจ้าอยู่
บนปลายตอไม้ที่ไฟไหม้ ในนาที่ไฟไหม้แห่งหนึ่งแล้ว
ทรงแสดงนางอัปสร ๕๐๐ ซึ่งมีเท้าตั้งเท้านกพิราบผู้มาสู่ที่
บารุงของท้าวสักกเทวราชในภพสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

พระพุทธเจ้าตรัสว่า นันทะ เธอจงยินดี ๆ เราจะเป็น

ผู้ประกันของเธอเพื่อให้ได้นางอัปสร ๕๐๐ นาง ซึ่งมีเท้าตั้ง
เท้านกพิราบ พระนันทะทูลรับว่า ถ้าพระพุทธเจ้าทรงเป็น
ประกันของท่านเพื่อให้ได้นางอัปสร ๕๐๐ นางก็จักยินดีใน
พรหมจรรย์ ต่อจากนั้นก็ทรงพาพระนันทะหายไปปรากฏใน
พระเชตะวันดังเดิม

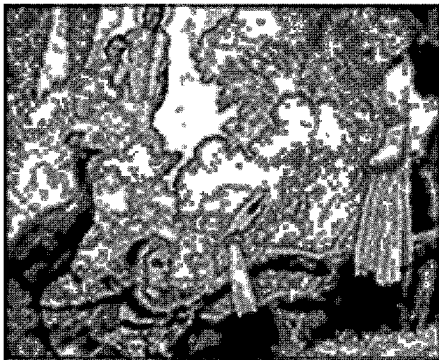
อยู่ต่อมา ภิกษุทั้งหลายได้ทราบเรื่องนั้นเข้าจึงพากัน
เรียกพระนันทะว่า คนรับจ้างบ้าง คนที่พระพุทธเจ้าทรงไถ่
ไว้บ้าง พระนันทะประพฤติพรหมจรรย์เพราะเหตุอยากได้
นางอัปสร ๕๐๐ นาง พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ประกันของท่าน
เพื่อให้ได้นางอัปสร ๕๐๐ นาง

คำพูดของภิกษุทั้งหลายนั้นเป็นเหตุให้พระนันทะ
ขวยเขิน ละอาย รังเกียจ อยู่ผู้เดียว หลีกออกแล้ว
ไม่ประมาท มีความเพียรแน่วแน่ ไม่นานก็ได้ทำให้แจ้งที่สุด
พรหมจรรย์ เป็นพระอรหันต์องค์หนึ่ง บรรดาพระอรหันต์
ทั้งหลาย

ตกกลางคืนนั้นก็มิเวทวาทองค์หนึ่งให้พระเชตะวันทั้งสิ้น
สว่างด้วยแสงสว่างของตนเข้าไปเฝ้าพระพุทธเจ้าถวาย
บังคมแล้ว กราบทูลเรื่องที่พระนันทะทำให้แจ้งเจโต
วิมุตติ ปัญญาวิมุตติอันไม่มีอาสวะ เพราะสิ้นอาสวะทั้งหลาย
ด้วยความรู้อย่างสำเร็จอยู่ในทิวศูธรรม

ผ่านคืนนั้นไปถึงตอนเช้า พระนันทะเข้าไปเฝ้า
พระพุทธเจ้าถวายบังคมแล้วได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์
ผู้เจริญ พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ประกันของข้าพระองค์เพื่อ
ได้นางอัปสร ๕๐๐ นาง ซึ่งมีเท้าตั้งเท้านกพิราบ ด้วย
การรับรองใด ข้าพระองค์ขอเปลื้องพระพุทธเจ้าจาก
การรับรองนั้น

พระพุทธเจ้าตรัสว่า นันทะ เมื่อใดแลจิตของเธอพ้นจาก
อาสวะทั้งหลาย เพราะมีความไม่ยึดมั่น เมื่อนั้น เราก็จักพ้นจาก
การรับรองนั้น

ต่อมาวันหนึ่ง ภิกษุทั้งหลายถามพระนันทะว่า นันทะผู้มีอายุ เมื่อก่อนท่านกล่าวว่า กระสัน บัดนี้ จิตของท่านเป็นอย่างไร เมื่อพระนันทะตอบว่า ความหวังโยในคฤหัสถ์ของผมไม่มี จึงกล่าวว่า พระนันทะ พุดไม่จริงพยากรณ์พระอรหันต์ผลในวันที่แล้วมากล่าวว่า กระสัน บัดนี้กล่าวว่า ความหวังโยในคฤหัสถ์ของผมไม่มี แล้วจึงพากันไปกราบทูลเรื่องนั้นต่อพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ในวันที่แล้วมาอัตภาพของนันทะเป็นเช่นกับเรือนที่มุงไม่ดี แต่บัดนี้เช่นกับเรือนที่มุงดีแล้ว เพราะนันทะนี้ จำเดิมแต่ที่ตนเห็นนางเทพอัปสรแล้วพยายามเพื่อบรรลุที่สุดแห่งกิจของบรรพชิตอยู่ และได้บรรลุกิจนั้นแล้ว แล้วก็ทรงเสาะอดีตชาติของพระนันทะว่า

อดีตกาลที่ผ่านมา มีพ่อค้าชาวเมืองพาราณสีชื่อ กัปปกะ พาผู้ของเขาตัวหนึ่งนำสิ่งของไปได้กุ่มกะหนึ่งเดินไปได้วันละ ๗ โยชน์

ครั้งหนึ่ง นายกัปปกะไปเมืองตักกิลิลาพร้อมด้วยสัมภาระที่นำไปด้วยพา ปลอยพาเที่ยวไปจนกว่าจำหน่ายสิ่งของหมด พานั้นเที่ยวไปบนหลังคูปบนางพาตัวหนึ่งจึงเข้าไปหา นางพากกล่าวว่า ท่านมาแต่ไหน พาผู้กล่าวว่า มาแต่เมืองพาราณสี นางพากล่าวว่า ท่านมาด้วยการงานอะไร พาผู้ตอบว่า ด้วยการงานของพ่อค้า นางพากล่าวว่า ท่านนำภาระ

ไปได้เท่าไร พาผู้ตอบว่า ภาระประมาณกุ่มกะหนึ่ง นางพากล่าวว่า เมื่อนำภาระประมาณเท่านั้นไป ท่านไปได้กี่โยชน์ พาผู้ตอบว่า ได้ ๗ โยชน์ นางพากล่าวว่า ในที่ซึ่งท่านไปแล้ว นางพาลักตัวหนึ่งซึ่งทำการนวดเท้า หรือประคบประหงมให้แก่ท่านมีอยู่หรือ พาผู้ตอบว่า ไม่มี นางผู้เจริญ นางพากล่าวว่า เมื่อเป็นเช่นนั้น ท่านคงได้รับทุกข์มากนะ นางพากล่าวคำนี้เพื่อพาดพิงถึงกามซึ่งก็ได้ผลทำให้พาผู้มีจิตกระสันขึ้นอยากมีภรรยาซะแล้ว

ฝ่ายนายกัปปกะขายสินค้าหมดแล้วไปยังที่พาอยู่กล่าวว่า มาเถิด เราจะไปแล้ว พาตอบว่า ท่านไปเถิด ข้าพเจ้าจะไม่ไป นายกัปปกะอ่อนวอนพานั้นอยู่แล้ว ๆ เล่า ๆ จึงคิดว่า เราจะให้พาที่ไม่ปรารถนาจะไปให้กลัวแล้ว จะนำไปจึงกล่าวกล่าวว่า เราจักทำปฏิกรรมหนามแหลมยาว ๑๖ นิ้ว ทิ่มแทงเจ้า เจ้าจงรู้อย่างนี้

พาได้ฟังคำนั้นแล้วจึงกล่าวตอบว่า เมื่อเป็นเช่นนั้น ข้าพเจ้าก็จักรู้สิ่งทีควรทำแก่ท่านบ้าง ท่านจักทำปฏิกรรมหนามแหลมยาว ๑๖ นิ้ว ทิ่มแทงข้าพเจ้า ๆ จักยืนข้างหน้า ยกขึ้นหลังขึ้น แล้วทำสินค้าของท่านให้ตกหล่นไป ท่านจงรู้อย่างนี้

นายกัปปกะฟังคำนั้นแล้ว จึงดำริว่า ด้วยเหตุใดหนอนพานี้จึงกล่าวอย่างนี้กะเรา เมื่อแลดูข้าง ๆ จึงเห็นนางพานั้นแล้วคิดว่า เจ้านี้คงจะถูกนางพาตัวนี้ให้เข้าใจผิดอย่างนี้ เราต้องล่อมนด้วยมาตุคามว่า เราจักนำนางพาสวยงามกว่า

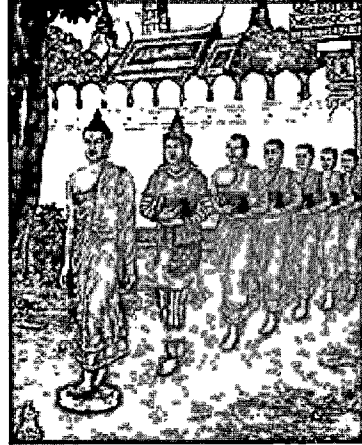

นี้มาให้เจ้า แล้วจึงนำมันไป แล้วกล่าวว่า เราจักนำนางพาสาว มีหน้าดุจสังข์ มีสรรพางค์กายงามมาเป็นภรรยาเจ้า ณะพา เจ้าจงรู้อย่างนี้

พาได้ฟังคำนั้นมิจิตยินดี กล่าวว่า ถ้าท่านจักนำนางพาสาว มีหน้าดุจสังข์ มีสรรพางค์กายงาม มาเป็นภรรยาข้าพเจ้า ท่านจงรู้อย่างนี้ ข้าพเจ้าจักไปให้เร็วขึ้นถึง ๑๓ โยชน์

นายกับปภะพุดกับพาว่า ถ้ากระนั้น เจ้าจงมา แล้วจงไป ล่วงไป ๒-๓ วัน พาจึงกล่าวกับนายกับปภะว่า ท่านได้พุดว่า จักนำภรรยามาให้เจ้า มีใช่หรือ

นายกับปภะตอบว่า เออ เรากล่าวแล้ว เราจักไม่ทำลาย ถ้อยคำของตน จักนำภรรยามาให้เจ้า แต่เราจะให้อาหารแก่เจ้าเฉพาะตัวเดียว อาหารนั้นจะเพียงพอแก่เจ้ากับภรรยาเจ้า หรือไม่ก็ตามที่ เจ้าพึงรู้เองเถอะ แม้ลูกทั้งหลายอาศัยการอยู่ ร่วมสังฆวาสของเจ้าทั้ง ๒ ก็จักเกิดขึ้น อาหารนั้นจะเพียงพอแก่เจ้ากับลูกจำนวนมากแม้เหล่านั้นหรือไม่ก็ตาม เจ้าพึงรู้เองเถอะ

เมื่อนายกับปภะพุดอยู่อย่างนั้น พาจึงหมดหวังที่จะมี ภรรยา เพราะอาหารขัดสนนั่นเอง

พระพุทธเจ้าทรงสรุปอดีตนิทานนี้ว่า นางพาในคราวนั้น ชาตินี้ได้เป็นนางชนบทกัลยาณี พาผู้ได้เป็นพระนันทะ พ่อค้า ครั้งนั้นได้เป็นเราเอง

ท่านสาธุชนทั้งหลาย จากเรื่องราวที่นำมาเสนอนี้ ทำให้รู้ว่า คนเรานั้นบางครั้งแม้จะตกไปในอำนาจกิเลส แต่อาศัยบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตรส่งเสริมปกป้องคุ้มครองไว้ก็ยังคงไขตัวเองเปลื้องตนเองจนหลุดพ้นจากกิเลส โดยสิ้นเชิงเป็นพระอรหันต์ผู้ยอดเยี่ยมได้เช่นเดียวกับ พระนันทเถระผู้เป็นพุทธอนุชา

• พระเทพวิสุทธวิ (เกษม สนฺฺญโต)
U.S.๙, FU.U., Ph.D.

ความคิดในพระสูตรวันนี้ จะได้กล่าวถึงคัมภีร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสกั วรรคที่ ๒ คือ สิทธานทวรรค พระสูตรที่ ๑ คือ จุฬสิทธานทสูตร อันเป็นสูตรว่าด้วยกาวบันลือสิทธานท ความเบื้องต้นมีว่า สมัยหนึ่ง ขณะที่มีพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ เขตวัน อารามของท่านอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี ตอนนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรียกพระภิกษุทั้งหลายมา แล้วทรงแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย

แต่ก่อนอื่นมาทราบว่ จุฬสิทธานทสูตร แปลว่า เหตุแห่งการบันลือสิทธานท หมายความว่าอย่างไร คำว่า บันลือสิทธานทนั้น ลองกลับตามักถึงภาพของราชสีห์ที่กำลังส่งเสียงกึกก้องทั่วป่าเขาลำเนาไพร ทำให้สัตว์อื่นหวาดผว่ สำหรับสัตว์อื่น หมายถึง สัญญาณแห่งความตายจะมาเยือนตน แต่ว่าการบันลือสิทธานทของพระพุทธเจ้าไม่ใช่เช่นนั้น ไม่ใช่ทำให้สัตว์อื่นตาย หากแต่เมื่อพระพุทธเจ้าบันลือสิทธานทแล้ว จะทำให้ศัสตราทั้งครันคร้าม ห้วนเกรง ยอม สยบ เมื่อพระภิกษุประชุมกันพร้อมแล้ว พระพุทธเจ้าก็ตรัสพระพุทธพจน์ว่ “ภิกษุทั้งหลาย สมณะมีในพระศาสนานี้เท่านั้น สมณะที่ สองมีในพระศาสนานี้เท่านั้น สมณะที่สามมีในพระศาสนานี้ เท่านั้น สมณะที่มีในพระศาสนานี้ เท่านั้น ลัทธิของศัสตราว่างเปล่าจากสมณะผู้รู้ทั่วถึง ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอพึงบันลือสิทธานท โดยชอบอย่างนี้ ด้วยประการฉะนี้เท่านั้น”

บันลือสิทธานท?

คำว่า บันลือสิทธานท เป็นความหมายที่บ่งบอกข้างต้นนั้น เป็นคำที่พระพุทธเจ้าไม่ได้ตรัสเอง แต่ทรงมอบหมายให้ภิกษุไปกระทำการบันลือสิทธานท พระพุทธเจ้าไม่ได้บันลือเอง จึงมีชื่อว่า จุฬสิทธานท สูตร ส่วนความหมายที่ทรงแสดงว่า สมณะที่มีในศาสนานี้เท่านั้น สมณะที่ ๒-๓-๔ มีในพระศาสนานี้เท่านั้น มีเหตุผล ที่แสดงไว้ว่า

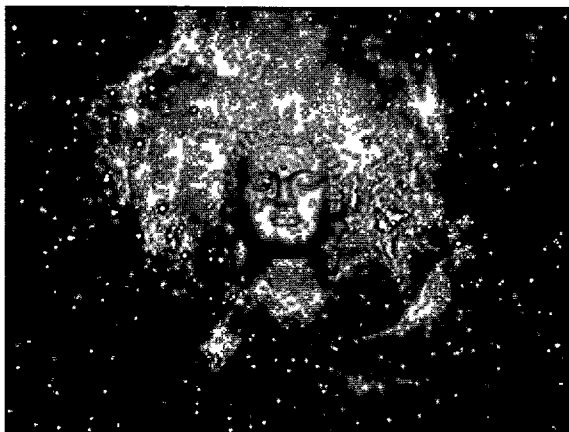
คำว่า สมณะ ต้องประกอบด้วยธรรม ๔ อย่างเป็นอย่างน้อย คือ

๑. มีความเลื่อมใสในพระศัสตรา
๒. มีความเลื่อมใสในพระธรรม
๓. มีความกระทำให้บริสุทธิ์ในศีล
๔. มีการประพฤติธรรมร่วมกันทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์

โดยอยู่ร่วมกันอย่างสงบ

พระพุทธเจ้าทรงรับสั่งให้พระภิกษุไปบันลือ สิทธานทต่อไปโดยได้วาทะ ชักถามกันกับนักบวชศัสตราอื่น เช่น ถามว่ ความสำเร็จมีอย่างเดียว หรือมีหลายอย่าง หรือถามว่ ความสำเร็จนั้นเป็นของผู้ ปราศจากราคะ หรือมิใช่ของผู้มี ราคะ ซึ่งจะได้คำตอบที่จะนำมาอธิบายให้นักบวชเหล่านั้นแจ่มแจ้ง

วาทะอัญญาเดียรถีย์

สำหรับประเด็นสุดท้ายในตอนี้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกปริพาชก อัญญาเดียรถีย์เมื่อจะพยากรณ์โดยชอบพึงพยากรณ์ว่า ความสำเร็จนั้นเป็นของผู้ไม่ยินดีในร้าย มิใช่ของผู้ไม่ยินดีในร้าย พวกเธอพึงตอบว่าเป็นของผู้ยินดีในความไม่เน้นช้ำ มีความเน้นช้ำเป็นที่มา ยินดี หรือของผู้ยินดีในความไม่เน้นช้ำ มีความไม่เน้นช้ำเป็นที่มา ยินดี ดูก่อน พวกปริพาชก อัญญาเดียรถีย์เมื่อจะพยากรณ์โดยชอบพึงพยากรณ์ว่า ความสำเร็จนั้น เป็นของผู้ยินดีในความไม่เน้นช้ำมีความไม่เน้นช้ำ เป็นที่มา ยินดี มิใช่ของผู้ยินดีในความเน้นช้ำ มีความเน้นช้ำเป็นที่มา ยินดี นี่คือข้อที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำให้พระภิกษุไปได้วาทะเพื่อปราชญ์นักบวชนอกศาสนาที่ มักจะหยิ่งยะโส โอหัง ซึ่งความจริงแล้ว พระพุทธเจ้า ให้ไปชักเรื่องราคะ เรื่องโทสะ เรื่องโมหะ เรื่องความมี ตัณหา อุปาทาน และความยินดี ยินร้าย และความเน้นช้ำ เพราะทรงยืนยันว่า หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ พระองค์ทรงสอนไว้นั้น ตรง แน่ พิสูจน์ได้

ทิวฐิ ๒ ประการ

ประเด็นสำคัญในจุฬาสีหนาทสูตร ประเด็นที่สองเกี่ยวกับเรื่องทิวฐิ ๒ อย่าง ทิวฐิ ๒ ประการนี้ได้แก่ ภาทิวฐิ และ วิภาทิวฐิ เรื่องภาทิวฐิหรือวิภาทิวฐิกก็ตาม เป็นสิ่งที่ ขวากันไม่ให้บรรลุถึงความดี ทิวฐิว่ามีว่าเป็น ทิวฐิว่าไม่มี ไม่เป็นนี้ ซึ่งก็ได้แก่ สัสสตทิวฐิและอุทเททิวฐินั่นเอง อย่าง ความตอนหนึ่ง พระพุทธเจ้าตรัสว่า ดูกรภิกษุ ทั้งหลาย ก็สมณพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งเป็นผู้แอบอิงภาทิวฐิเข้าถึง ภาทิวฐิ หยั่งลงสู่ภาทิวฐิ บุคคลเหล่านั้นชื่อว่า เป็นผู้ยินร้าย

ต่อวิภาทิวฐิ สมณพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งเป็นผู้แอบอิง วิภาทิวฐิเข้าถึงวิภาทิวฐิ หยั่งลงสู่วิภาทิวฐิ บุคคลเหล่านั้น ชื่อว่า เป็นผู้ยินร้ายต่อภาทิวฐิ ซึ่งดูขัดแย้งกันโดยคนหนึ่ง เห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีอยู่เป็น อยู่นิรันดร แต่อีกฝ่ายหนึ่งว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่มี อะไรความเห็นที่ขัดกันนี้ย่อมนำไปสู่ ความขัดแย้ง ทะเลาะกัน

พระพุทธองค์ตรัสต่อไปว่า ภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์ เหล่าใดที่ไม่รู้ทั่วความเกิด ความดับ คุณ โทษ และการถ่ายถอน ทิวฐิทั้งสองตามเป็นจริง เขาเหล่านั้นยังมีราคะ โทสะ โมหะ มีตัณหา อุปาทาน ไม่รู้แจ้ง ยังยินดีในร้าย พอใจอัปยศความ เนินช้ำ นั้นแหละคือข้อที่จะทำให้เขาไม่สามารถหลุดพ้นจากชาติ ชรา มรณะ โศกเศร้า ร่ำไร ทุกข์กาย ทุกขณ คับแค้นใจ พระองค์ตรัสว่า เขาเหล่านั้นไม่มีทางที่จะหลุดพ้นไปจากทุกข์ ส่วนสมณพราหมณ์เหล่าใดเป็นผู้รู้ทั่วความดับ คุณ โทษ และการถ่ายถอนทิวฐิทั้งสองอย่างเสียได้ตามเป็นจริง เขาเหล่านั้นจะเป็นผู้ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ ปราศจาก ตัณหา อุปาทาน ทั้งจะได้รู้แจ้ง เป็นผู้ไม่ยินดีในร้าย มีความยินดีในความไม่เน้นช้ำ มีความไม่เน้นช้ำเป็นที่มา ยินดี นั้นแหละ คือ ข้อที่จะทำให้เขาสามารถหลุดพ้นจากชาติ ชรา มรณะ โศกเศร้า ร่ำไร ทุกข์กาย ทุกข์ใจ คับแค้นใจ พระองค์ ตรัสว่า เขาเหล่านั้นย่อมจะหลุดพ้นไปจากทุกข์

ความคิด ๒ ขั้ว

ข้อที่นำคิดในที่นี่ก็คือว่า ในสังคมปัจจุบัน ออกจะพาไปในฝักฝ่ายแห่งความเที่ยงและไม่เที่ยง เห็นว่ามีและไม่มีทั้งสองอย่างนี้ พระพุทธเจ้าสอนไว้ตั้งนานแล้ว แต่ความเห็นสองขั้วนี้ก็ยังมีอยู่ในโลกนั่นก็คือ คนพวกหนึ่ง เช่น คนในประเทศไทยนี้แหละ ยิ่งเชื่อว่ายิ่งเวียนว่ายตายเกิดนิรันดร ยิ่งเชื่อว่าจะไปเกิดกับพระเจ้านิรันดร แต่อีกพวกหนึ่งกลับคิดว่ำนั่น ไม่ใช่ ไม่มีอะไรจะไปเกิด ไม่มีอะไรจะตาย มันจบลงตรงนี้แหละชีวิตจบทุกอย่างก็จบ มันทำให้เกิดผลว่า คนกลุ่มแรกนั้น ค่อนข้างจะฉลาดจะกลัวไม่กล้าจะทำอะไร ในขณะที่คนกลุ่มหลัง เห็นเรื่องวิภวาทิฏฐินั้น ไม่กลัวอะไรทั้งสิ้น ทำบาปทำกรรมอะไรก็ไม่เกรงกลัว ในที่สุดอาจถึงขั้นคิดทำลายคนอื่น ทำไปด้วยความสุข ความสนุกสนาน รื่นเริง ความพึงพอใจของตนเอง

อุปาทาน ๔

ในพระสูตรนี้ยังแสดงประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ ไว้คือเรื่อง อุปาทาน ๔ เรื่องอุปาทานนี้ มีอยู่ในข้อ ๑๕๖ ได้แสดงแง่ประเด็นปัญหาว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อุปาทาน ๔ อย่าง คือ อะไรบ้าง คือ

๑. กามอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในกาม
๒. ทิฏฐิอุปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นในทิฏฐิ ความเห็นของตน
๓. สิลพัตตูปาทาน ความยึดมั่นถือมั่นใน ศีล และวัตรที่ตนเชื่อบนับถือ ผิดถูกไม่ทราบ ไม่หาเหตุผล เชื่อว่าในสิ่งที่ตนประพฤติปฏิบัตินั้นถูกต้องดีแล้ว ทั้ง ๆ ที่ผิดกันอยู่
๔. อัตตวาทุอุปาทาน ความยึดมั่น ถือมั่นในอัตตตว่ามี อัตตต่าเข้มแข็ง ไม่ยอมปล่อยอะไร

นี่ก็เป็นปัญหาที่ทำให้คนต้องยึดต้องติด และเป็นทุกข์กันอยู่รำไป ไม่สามารถที่จะปล่อยที่จะวางได้ ความจริงในพระพุทธศาสนานี้มีคำสอนอยู่ ๒ ระดับ

๑. ระดับสมมติสังขจะ ต้องยอมรับสมมติ
๒. ปรมัตถสังขจะ คือ ทุกสิ่งมีที่ สุด คือ อนัตตา

ไม่มีอะไรวิเศษ น่ารัก น่าใคร่อะไร เมื่อค้นพบไปถึงที่สุดแล้ว วิทยาศาสตร์ก็บอกว่า มีอะตอม มีอิเล็กตรอน นิวตรอน นิวเคลียส ส่วนพระพุทธศาสนาว่า เมื่อไปถึงอณูแล้วก็ไปถึงปรมาณูโดยย่อย ไปธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม ธาตุสี่ กลิ่น รส โอชา ทอนลงไปก็มีเท่านั้นเอง

พระพุทธองค์ตรัสต่อไปว่า ภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์ พวกหนึ่งปฏิญาณลัทธิของตนว่า รอบรู้อุปาทานทุกอย่าง แต่พวกเขาก็อ้อมไม่บัญญัติ ความรอบรู้อุปาทานทุกอย่างโดยชอบ คือ บัญญัติ รอบรู้กามอุปาทาน แต่ไม่บัญญัติความรู้ทิฏฐิอุปาทาน ไม่บัญญัติความรอบรู้สิลพัตตูปาทานไม่บัญญัติ ความรอบรู้ อัตตวาทุอุปาทาน ถามว่า เพราะอะไร ตอบว่า พวกเขาไม่จริง

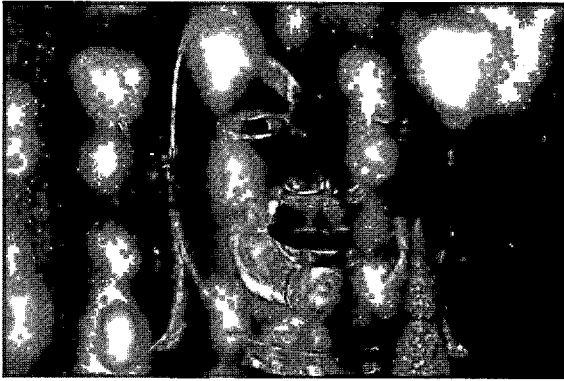
ปฐมเหตุของโลก

ข้อนี้ยกตัวอย่างในทางปรัชญา ผู้เป็นปรัชญาของตะวันตกคือ ทาเลสที่โลกยอมรับกัน เป็นบุคคลในยุคเดียวกับพระพุทธเจ้า แต่อุบัติขึ้นคนละมุมโลก ทาเลสค้นหาปฐมธาตุ ปฐมเหตุของสิ่งทั้งปวง สิ่งที่เขาค้นได้คือ น้ำ เขาค้นได้อย่างเดียวเท่านั้น เขาจึงบัญญัติว่า น้ำเป็นปฐมธาตุ แต่ว่าในส่วน of พระพุทธเจ้านั้นแสดงให้เห็นว่า วัตถุเกิดมาจาก ดิน น้ำ ไฟ ลม กลิ่น สี รส โอชา เกิดมาจากส่วนนั้น นี่ความแตกต่างกันถึงความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง ในทางวิทยาศาสตร์เพิ่งจะมาทอน ในภายหลัง นักคิดทางวิทยาศาสตร์ได้รับความคิด ทางปรัชญามาเป็นความรู้ที่ สบสวนได้ ของทาเลสสบสวนไม่ได้ แต่พระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นยุคเดียวกันนั้น สามารถที่จะสบสวนได้แล้ว

ในส่วน of ทิฏฐิอุปาทาน สิลพัตตูปาทาน อัตตวาทุอุปาทาน ก็เป็นเรื่องที่จำต้องคิดว่า ถ้าเราคิดว่า การได้เกิดมาเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนาแล้วก็น่าที่จะปล่อยวาง ถอนอุปาทานเหล่านี้เสีย อย่าให้มันมาเกาะเกี่ยวจิตใจเรา อย่าให้มาอาศัยเรา หรือเราอย่าไปอาศัยอุปาทานเหล่านั้น ทิฏฐิอุปาทาน สิลพัตตูปาทาน อัตตวาทุอุปาทาน เป็นสิ่งที่ขวางกัน ความเจริญ ทั้งหมดนี้จัดเข้าในล้มมาลั้งกับปะ ถ้าคิดได้ เป็นความดำริที่ชอบ

ในข้อต่อไป พระพุทธองค์ทรงแสดงว่า ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตอรหัตถสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น เป็นผู้วิชาวาทว่า รอบรู้ อุปาทานทุกอย่าง ปฏิญาณอยู่ ย่อมบัญญัติ ความรอบรู้ อุปาทานทุกอย่างโดยชอบ คือ ทรงบัญญัติความรู้ ความรอบรู้ กามุปาทาน ทิฏฐุปาทาน สิลพัตอุปาทาน และอหิงสาอุปาทาน ความเสื่อมใสใน ศาสดาใด ความเสื่อมใสในนั้น ตถาคตกล่าววาทว่า ไปแล้ว โดยชอบ ความเสื่อมใสในธรรมอันใด ความเสื่อมใส อันนั้น ตถาคตตรัสว่า เป็นความเสื่อมใสที่ชอบ การกระทำให้ บริบูรณ์ นี้คือที่พระพุทธองค์ได้ทรงบัญญัติไว้แล้วอันใด การบัญญัติอันนั้นถือว่าเป็นไปโดยชอบ ความเป็นที่รักที่นา พอลงใจในพุทธธรรมอันใด ข้อนั้นตถาคตกล่าววาทว่า เป็นไป แล้วโดยชอบในพระธรรมวินัยนี้ เพราะอะไร เพราะว่ามันเป็น ความเสื่อมในธรรมวินัยอันตถาคตกล่าวดีแล้ว ที่สำคัญ คือ เป็นสภาพที่น่าออกไปสู่การดับทุกข์ได้ เป็นไปเพื่อ ความสงบอันท่านรู้เองโดยชอบได้ประกาศไว้ชัดเจนแล้ว

เหตุเกิดแห่งอุปาทาน

ในประเด็นต่อไปทรงแสดงถึงเหตุเกิดแห่งอุปาทาน

ข้อนี้น่าสนใจ ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย อุปาทาน ๔ นี้ มีอะไรเป็นต้นเหตุ มีอะไรเป็นเหตุเกิด มีอะไรเป็นกำเนิด มีอะไรเป็นแดนเกิด ก็อุปาทานทั้ง ๔ นั้น มีตัณหา เป็นต้นเหตุ มีตัณหาเป็นเหตุเกิด มีตัณหาเป็นกำเนิด มีตัณหาเป็นแดนเกิด

ตัณหาอันนี้เล่า มีอะไรเป็นเหตุ คำตอบก็คือ ตัณหา มีเวทนาเป็นต้นเหตุ มีเวทนาเป็นเหตุเกิด เป็นกำเนิด และเป็นแดนเกิด

เวทนามีอะไรเป็นต้นเหตุ คำตอบก็คือ มีผัสสะเป็นต้นเหตุ เป็นเหตุเกิด เป็นกำเนิด และเป็นแดนเกิด

ผัสสะมีอะไรเป็นต้นเหตุ คำตอบก็คือ มีสฬายตนะเป็นเหตุเกิด เป็นกำเนิดและเป็นแดนเกิด

สฬายตนะมีอะไรบ้าง คือ อายตนะ ๖ ได้แก่ อายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ อายตนะนั้น เป็นที่ต่อ เพราะ ฉะนั้นอายตนะเหล่านี้ไปต่อกับคู่ของมันได้ ตาต่อกับรูป หูต่อกับเสียง เป็นต้น ทรงชี้แนะต่อไปว่า

แล้วสฬายตนะนี้มีอะไรเป็นต้นเหตุ คำตอบ ก็คือ มีนาม และรูปเป็นต้นเหตุ เป็นเหตุเกิด เป็นกำเนิด และเป็นแดนเกิด ทรงตั้งคำถามต่อไป เพื่อให้ติดตามได้และนามรูปนี้เล่า มีอะไรเป็นต้นเหตุ เป็นเหตุเกิด เป็นกำเนิด และเป็นแดนเกิด คำตอบก็คือ มีวิญญาณ เป็นต้นเหตุ เป็นเหตุเกิด เป็นกำเนิด และเป็นแดนเกิด แล้ววิญญาณนี้มีอะไรเป็นต้นเหตุ เป็นเหตุเกิด เป็นกำเนิด และเป็นแดนเกิด คำตอบก็คือ มีสังขาร เป็นต้นเหตุ เป็นเหตุเกิด เป็นกำเนิด และเป็นแดนเกิด

แล้วสังขารนี้มีอะไรเป็นต้นเหตุ เป็นเหตุเกิด เป็นกำเนิด และเป็นแดนเกิด คำตอบก็คือ มีอวิชชา เป็นต้นเหตุ เป็นเหตุเกิด เป็นกำเนิด และเป็นแดนเกิด

ทรงแสดงต่อไปว่า เมื่อใดอวิชชาถูกละเสียแล้ว ละอวิชชาได้แล้ว อวิชชาจะเกิดขึ้น เมื่อนั้นแหละ ภิกษุผู้ละ อวิชชาเสียได้ ให้วิชชาเกิดขึ้น เพราะล้ารออวิชชาเสียได้ ความยึดมั่นในอุปาทานทั้ง ๔ ก็จะถูกปล่อยวาง คือ อุปาทาน ก็ไม่เป็นอุปาทาน เมื่อไม่ถือมั่นก็จะไม่สะดุ้ง เมื่อไม่สะดุ้งก็ ย่อมปรินิพพานเฉพาะตน ย่อมรู้ชัดว่า ชาตินี้สิ้นแล้ว พรหมจรรย์เราอยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่น เพื่อจะให้เป็นอย่างนั้นไม่มีอีกต่อไป

ข้อที่น่าคิดในพระสูตรนี้ พระพุทธเจ้านั้น ทรงแสดง ธรรมที่ชัดเจน โดยบทสรุปของพระสูตรนี้ก็แสดงให้เห็นเหตุ เกิดของอุปาทานทั้ง ๔ อันเป็นต้นเหตุ แห่งความทุกข์ทั้งปวง ถ้าจะแก้ให้ได้ก็ต้องกำจัดอวิชชา

อวิชชา คือ ความไม่รู้แจ้ง ไม่รู้แจ้งในอุปาทานทั้งสี่ จึง ยึดมั่นถือมั่นอยู่ทั่วไป ถ้าความรู้แจ้ง เห็นแจ้งเกิดขึ้นเมื่อไร ความยึดมั่นถือมั่นก็จะหายไปเมื่อนั้น เพราะฉะนั้นหน้าที่ของ เราทั้งหลายก็จะต้องทำความรู้แจ้งให้เกิดขึ้นให้มากขึ้นเป็น ลำดับ ๆ ไม่เปิดโอกาส ไม่ปล่อยให้ความมืดให้เกิดขึ้นจิตใจ แต่พยายามกำจัดความมืดออกไป ออกไป นั่นก็คือแนวทางที่ จะประสบพบกับความรู้แจ้งเห็นจริงได้

จบอุทเทสหนาทสูตร

สัตว์เจ้าปัญญาที่แหวกขนแบบ ที่มากไปกว่า “ลิงโลกเจ้า”

• ดร.สุพัฒน์ อนุภักจารย

ปราชญ์ท่านกล่าวเปรียบเปรยไว้ว่า “ทำตัวเหมือนกับลิงหลอกเจ้า” คนเราถึงแม้จะอยู่ในสถานภาพใดๆ หากดีมีจรรยาบรรณทั้งต่อหน้าและลับหลัง การวางตัวเสมอต้นเสมอปลายเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ไม่ควรมีพฤติกรรมที่ต่อหน้าทำอย่าง พออยู่ลับหลังกลับมีพฤติกรรมไม่ดี ทำการหลอกล่อ รุนวายเป็นเด็กไปได้.

เรื่องที่จะนำมาเป็นต้นแบบของสัตว์ต้นแบบ เพื่อเป็นสัตว์สมบูรณ์แบบที่ควรเอาอย่าง ถูกเปิดขึ้นโดยพระพุทธเจ้าประมาณก่อน พ.ศ. ๒๑ ปี เวลานั้นวันหนึ่งท่านได้พักอยู่ที่วัดเชตวันมหาวิหาร บริเวณเมืองสาวัตถี เขตแดนประเทศราชโกศล ผู้รับฟังและเป็นสักขีพยานของเรื่องนี้ในเวลานั้นก็คือพระสงฆ์สามเณรในวัดคราวนั้น

สาเหตุที่หยิบยกเรื่องนี้ขึ้นมาเล่าก็เพราะว่า

“พระเวทที่ตัดคิดการเป็นใหญ่ด้วยวิธีทางลัด จึงหาอุทธรวิโคธน์อำนาจบารมีของพระพุทธเจ้า อาทิเช่น จ้างวานนักแม่นธนูตักยิง วางแผนปล่อยช้างนาหาคิริตกมัน เป็นต้น เพื่อลอบปลงพระชนม์ชีพพระพุทธเจ้าให้อยู่มืด แต่แผนการทุกอย่างกลับล้มเหลวอย่างไม่เป็นท่า เมื่อความจริงปรากฏกับชาวบ้านทั่วไปแล้ว กลับกล่าวโทษร้องทุกข์เอาผิดต่อพระเวทที่ต่ออย่างที่ไม่น่าให้อภัย ชาวบ้านชาวเมืองต่างก็พากัน

ยกเลิกการทำนุบำรุงเป็นโยมอุปัฏฐากกันทั่วเมือง แม้แต่พระราชาก็ไม่ทรงเหลียวแลร่วมกับชาวบ้านด้วย จนทำให้พระเวทที่ตัดกอบไม่มีอะไรจะฉ้อฉล ลากสักการะก็ทอดทลายเข้ากลีบเมฆอย่างไม่มีวันว่าจะเห็นท่าที่ย้อนกลับมาหาตนอีก”

เรื่องเล่าของสัตว์ปัญญาต้นแบบ

ในอดีตกาลที่ล่วงเลยมาแล้วนานแสนนาน เมื่อครั้งที่พระเจ้าธัญชัยเป็นผู้นำสูงสุด ในนครพาราณสี ได้ปกครองประเทศราชของตนเองให้เกิดสันติสืบมา ในสมัยนั้นยังมีป่าใหญ่แห่งหนึ่งตั้งอยู่ไม่ใกล้ไม่ไกลจากเขตเมืองนี้เท่าใดนัก ในป่าแห่งนี้มีลิงขาว (เผือก) ตัวหนึ่งมีชื่อว่า ราชะ มีลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในตัวสูง ร่างกายสมบูรณ์สวยสง่างามเป็นที่ต้องตาต้องใจแก่ผู้ชอบเลี้ยงสัตว์มาก ถือได้ว่าเป็นลักษณะสัตว์เลี้ยงมงคล ต่อมากก็ได้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในฝูงลิง เจ้าลิงราชะปกครองพรรคพวกที่มีจำนวนมาก มีน้องชายที่เป็นลิงด้วยตัวหนึ่งมีชื่อว่า โปฏฐปาทะ อยู่ด้วยกันมาด้วยความดีต่อกันฉันพี่น้องสืบมา

ในกาลครั้งนั้นได้มีนายพรานผู้หนึ่งมีปากติดออกจากบ้านเข้าป่าหาจับสัตว์เป็นประจำ เผอิญได้มาพบเจ้าลิงสองพี่น้องนี้เข้า ด้วยชอบใจจึงวางแผนจับลิงพี่น้องทั้งสองนั้นได้ เมื่อพิจารณาเห็นว่า เป็นสัตว์มงคลจึงนำไปถวายพระเจ้า

พาราณสี เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนความดีความชอบที่จะได้บ้าง เมื่อพระราชาราชเห็นแล้วก็โปรดลิงสองตัวนี้อย่างมาก จึงมีรับสั่งให้จัดหาที่อยู่ใส่เจ้าลิงทั้งสองไว้ในกรงทอง อย่างสมฐานะสัตว์มงคลของพระราชาราช รับสั่งให้จัดหาอาหารให้เป็นอย่างดี อาทิ เช่น ข้าวดอกคอก น้ำผึ้งเดือนห้า ส่วนน้ำดื่มก็ให้มีส่วนผสมด้วยน้ำตาล และอื่นๆ ที่เห็นว่าเจ้าลิงชาวอโยธยากินเลี้ยงดูอยู่อย่างนี้ และให้เกียรติอย่างมากมายในฐานะสัตว์โปรดเจ้าผู้ปกครองเมือง จนเป็นที่อิจฉาของผู้คนอื่นที่ไม่มีใครมีความสุขสบายอย่างเช่นลิงชาวทั้งสองนั้น

อยู่ต่อมาไม่นานความสุขสบายก็สะดุดมีปัญหาเข้ามา วันหนึ่งนายพราหมณ์คนหนึ่งเห็นว่าพระราชาราชชอบเลี้ยงลิง ก็อยากได้ความดีความชอบบ้างจึงได้นำเอาลิงดำใหญ่ตัวหนึ่ง มีชื่อว่า กภาพาหุ มาถวายพระราชาราช พระองค์เห็นของใหม่มาก็ชื่นชอบตามประสาคนเห่อของเล่นใหม่ ก็มีรับสั่งให้ผู้คนจัดหาที่อยู่อาหารการกินเป็นอย่างดีให้ ไม่แพ้เจ้าลิงชาวสองพี่น้องนั้นเลย นับแต่วันที่เจ้าลิงดำเข้ามาร่วมชายคา ก็ได้รับความสนใจมากกว่า ฝ่ายเจ้าลิงชาวเผือกทั้งสองก็ขาดการดูแลไม่ให้ความสนใจ เจ้าลิงราชระผู้พี่ก็นิ่งเฉยไม่ได้พูดจาอะไรเลย เผ่าดูสถานการณ์ไปเรื่อยๆ วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย แต่ว่าเจ้าลิงไปฏฐปาหะผู้น้อง เมื่อเห็นพฤติกรรมพระราชาราชเปลี่ยนไป ก็อดทนดูไม่ได้ เมื่อเห็นเจ้าลิงดำแย่งความสุขไปต่อหน้าต่อตาเช่นนั้น

วันหนึ่งจึงได้พูดกับพี่ชายว่า “พี่ชาย พี่ไม่รู้สึกละอะไรเลย หรือ ดูลีพี่ชายเมื่อก่อนพวกเราเคยรับการเลี้ยงดูอย่างสบาย ให้เกียรติเชิดชูพวกเรายิ่งกว่าอะไรดี แต่มาวันนี้อะไรก็ไม่มีราชสกุลนี้ทำไมถึงเปลี่ยนไปมาก เคยได้ให้ของกินติดๆ กับพวกเรา แต่มาวันนี้ดูลีพวกเรากลับไม่ได้มีอะไรจะกินเลยจนไปให้เจ้าลิงดำไปเสียหมดเลย เมื่อไม่ได้รับความสนใจ

จากพระเจ้าราชระผู้พี่แล้ว พวกเราจะอยู่ไปทำอะไรกัน เราหนีออกจากสถานที่แห่งนี้เถิดพี่ น้องเห็นว่าพวกเรากลับไปอยู่ป่าตามเดิมจะดีกว่าเยาะเย้ย”

เมื่อเจ้าลิงราชระผู้พี่ได้ยินน้องชายบ่นเช่นนั้น จึงกล่าวกับเจ้าลิงไปฏฐปาหะผู้น้องว่า “น้องชายของพี่ เจ้าไปฏฐปาหะคืออย่างนี้นะหลักความจริงอย่างหนึ่งในหมู่มนุษย์เหล่านี้ อันได้แก่ เมื่อพวกเขาได้ลาภความเสื่อมลาภก็จะมีตามมา เมื่อพวกเขาได้ยศความเสื่อมยศก็จะมีตามมา เมื่อพวกเขาได้นิทานการสรรเสริญก็จะมีตามมา เมื่อพวกเขาได้สุขและความทุกข์ก็จะมีตามมา เพราะเป็นของคู่กันมันเป็นเรื่องไม่เที่ยงหรอกนะ เจ้าอย่าไปโศกเศร้าเสียใจกับเรื่องอย่างนี้ไปเลย จะเสียใจไปทำไมกันอยู่นิ่งจะดีกว่าเดี๋ยวความจริงก็จะปรากฏ”

ฝ่ายเจ้าลิงไปฏฐปาหะผู้น้องได้ฟังเช่นนั้นแล้ว ก็พยายามใจดีสู้เข้าไว้ทำใจไม่ให้เกิดความอิจฉาริษยาในตัวเจ้าลิงดำ ปล่อยให้หายออกไปจากใจไม่ได้เลย จึงได้กล่าวกับเจ้าลิงดำพี่ว่า “เออพี่ราชระ คุณพี่ก็ว่าได้ที่เพราะพี่เป็นบัณฑิตสามารถอดทนต่อสถานการณ์ ท่านคงจะรู้ถึงว่าอะไรจะเกิดขึ้นในวันข้างหน้าได้ จะทำอะไรเจ้าลิงดำตัวนี้จะถูกเขาขับไล่ออกจากที่นี่ไป”

เมื่อเจ้าลิงราชระผู้พี่ได้ฟังน้องพูดเช่นนั้น จึงบอกน้องชายตนเองว่า “คืออย่างนี้นะ ตามที่พี่มองเห็นพฤติกรรมเจ้าลิงกภาพาหุที่มาใหม่นั้น มีพฤติกรรมที่ไม่เอาไว้วางใจได้ก็มักจะกระดิกหู และหลอกหน้าหลอกตา เล่นหน้าเล่นตา ทำให้พระราชกุมารทรงหวาดเสียวตกใจพระทัยกลัวอยู่เสมอ พฤติกรรมนี้แหละจะเป็นภัยในวันข้างหน้า จะทำตัวเองให้ไม่เป็นที่พอใจกับเจ้าผู้ครองนครเอง แล้วอาหารเกียรติยศความพอใจก็จะหายไปโดยอัตโนมัติเอง”

นับจากนั้นมาไม่นานฝ่ายเจ้าลิงกาพพาหุ ยังมีพฤติกรรมเช่นนี้อยู่พอสว่างเลยได้เพียง ๒ - ๓ วันเองเท่านั้น เผอิญว่าวันนั้นเจ้าลิงดำได้ทำกระดิกหูเล่นหน้าตาต่อหน้าพระราชกุมารทั้งหลาย เพื่อที่จะเล่นกับพระกุมารให้เป็นทีชอบใจ ทำให้พระราชกุมารทั้งหลายหวาดกลัวอย่างแรง พระราชกุมารเหล่านั้นก็พากันตกพระทัยกลัว ต่างก็พากันส่งเสียงร้องดังขึ้นกะทันหัน เมื่อพระราชบิดาได้สดับเช่นนั้น ก็ตรัสถามว่า “นี่เกิดเหตุร้ายอะไรกัน ?”

ฝ่ายนางสนมทั้งหลายก็เข้ากราบทูลรายงาน เมื่อได้ทรงสดับเรื่องราวแล้วจึงมีรับสั่งว่า “เพราะเจ้าลิงดำตัวนี้หรือเป็นต้นเหตุ จงไล่ลิงตัวนี้ออกไปจากราชวังนี้เสียโดยเร็ว”

เมื่อมีรับสั่งเช่นนี้ผู้ดูแลสัตว์เลี้ยงก็ได้นำเจ้าลิงกาพพาหุนั้นออกไป ให้นำกลับไปอยู่ป่าตามเดิมต้องจำใจกลับไปทำมาหากินเอง นับตั้งแต่วันนั้นมาพระราชาก็หันมาให้ความสนใจเจ้าลิงขาวทั้งสองพี่น้องตามเดิม พระองค์ก็สั่งการให้บำรุงเป็นอย่างดี ก็ได้จัดอาหารเลี้ยงดูให้เกียรติตามฐานะเป็นปกติอีกเช่นเคย

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์บอกให้เราทราบว่า นับตั้งแต่นั้นมา เมื่อครั้งที่เจ้าลิงดำมีพฤติกรรมต้องหลอก

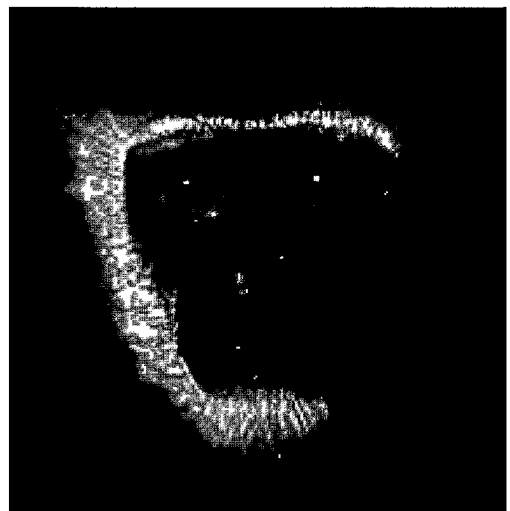
เอาใจพระกุมาร ที่เป็นเชื้อชาติเจ้าราชวงศ์ เพื่อจะแลกกับผลประโยชน์ที่ตนจะได้ คนนิยมชมชอบ ให้เกียรติ และได้กินอาหารดี ๆ จึงกลายเป็นคำเปรียบเปรยว่า “ลิงหลอกเจ้า” สืบมาจนถึงปัจจุบัน

จบเรื่อง...

วาทกรรมต้นแบบ

...พฤติกรรมที่ไม่น่าไว้วางใจได้ก็คือมักจะกระดิกหู และหลอกหน้าหลอกตา เล่นหน้าเล่นตาทำให้พระราชกุมารทรงหวาดกลัวตกใจพระทัยอยู่เสมอๆ พฤติกรรมนี้แหละจะเป็นภัยในวันข้างหน้า จะทำตัวเองให้ไม่เป็นพอใจกับเจ้าผู้ครองนครเอง แล้วอาหารเกียรติยศความพอใจก็จะหายไปโดยอัตโนมัติเอง...

ที่มาของเรื่อง : พระไตรปิฎก เล่มที่ ๒๗ พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ชาดก กุฎิพุทธวรรค กภาพพาหุชาดก หน้าที่ ๑๔๕ ข้อที่ ๖๑๔ -๖๑๗

**คุณจารย์-เจ้าหน้าที่คณะศาสนาและปรัชญา
ไปศึกษาดูงานพระพุทธรูปศาสนา
และศิลปวัฒนธรรมประเทศไทยเขมบอร์
๑-๔ มี.ค. ๒๕๕๖**

(ต่อจากฉบับที่ ๗๗)

• ส. ศรีประจันต์

ชาวคณะของเรากำลังสวดมนต์
ด้านหน้าพระพุทธรูปไสยาสน์ขเตาเสียว(พระยิ้มหวาน)

ตัวเมืองอย่างกรุงเทพฯ ในปัจจุบันมีความเจริญมากขึ้นรถยนต์ก็
มีมากขึ้น มีห้างสรรพสินค้า โรงแรมหรูระดับ ๕ ดาวผุดขึ้น
มามากมาย ตั้งแต่พม่าเริ่มเปิดประเทศเพื่อเข้าสู่ยุค (AEC)
(คำว่า “พม่า” และ “เมียนมาร์” ไกด์สาวลึกลับ อธิบายว่า
คำว่า พม่า หมายถึงชนพม่าเผ่าเดียว แต่ถ้าเป็น
เมียนมาร์ จะหมายถึงชนหลาย ๆ เผ่าในพม่า เช่น
ชาวไทยใหญ่ ชาวกะเหรี่ยง ชาวยะไข่หรืออาระกัน
ชาวกะฉิ่น วัว มอญ เป็นต้น จะถูกผิดอย่างไรก็ไปเอาผิด
กับไกด์สาวลึกลับก็แล้วกัน) ไกด์ได้พาชาวคณะของเรา
เที่ยวชมเมืองหลวงอย่างกรุงเทพฯ โดยเฉพาะตลาดสก๊อตมาร์เก็ต

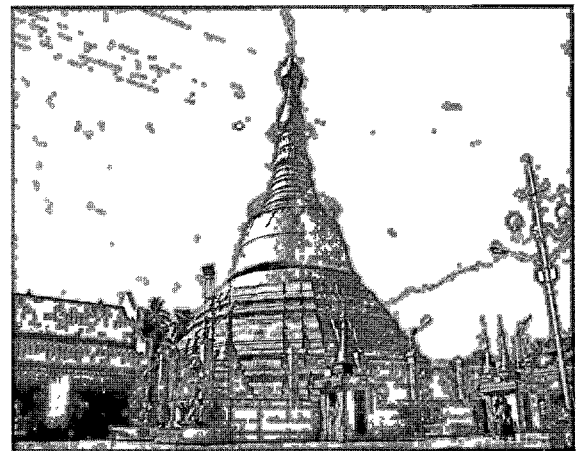
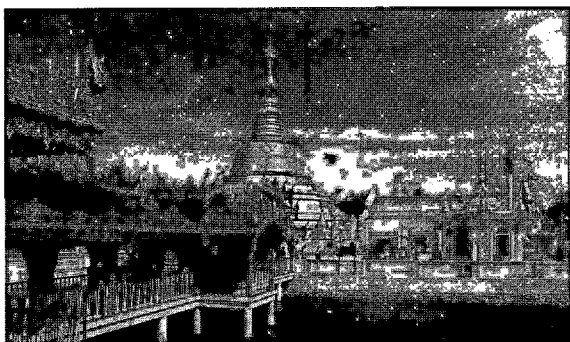
(Scott market) ตลาดนี้ใหญ่มากเป็นตลาดที่ได้
การรับรองจากรัฐบาลของพม่า ท่านจะสามารถเลือกซื้อ
ของได้หลากหลายชนิดเป็นของฝากญาติสนิทมิตรสหาย
เป็นต้นว่า เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องเขิน ไม้แกะสลัก
พระพุทธรูปเทวรูปที่ทำด้วยไม้จันทร์ เครื่องลงรักปิดทอง
ต่าง ๆ ถ้วยชามจีนโบราณ โคมไฟแก้ว แจกันเจียรไน
กำไลหยก ผ้าไหมลายต่าง ๆ พร้อมทั้งเครื่องประทีนผิวของ
ผู้หญิงที่มีชื่อเด่นดังก็คือตะนาคา ราคาก็ไม่แพงนัก เรียกว่า
ดูแล้วละลานตา มีให้ท่านเลือกซื้อตามชอบใจ ชาวคณะของ
เราพากันซื้ออย่างสนุกสนานเงินหมดกระเป๋าก็ไปตาม ๆ กัน
เมื่อตกยามค่ำคืนพอประมาณแล้วก็กลับที่พักโรงแรม
กรีน ฮิล (Green Hill) เช่นเดิม ที่โรงแรมนี้ก็มีความสะดวก
สบายมากระดับ ๕ ดาว แต่ที่น่าสังเกตที่ที่โรงแรมนี้ก็จะรับ
ชมทีวีจากเมืองไทยได้หลายช่อง เรียกได้ว่าทีวีเมืองไทยก็มี
อิทธิพลต่อชาวพม่าอยู่พอสมควรเชียวล่ะ

ตอนเช้าวันนี้ตื่นสายได้ เพราะวันนี้ไม่มีโปรแกรมเที่ยว
ออกนอกเมือง จะเที่ยวชมในเมืองหลวงอย่างกรุงเทพฯ เวลา
๐๗.๐๐ น. ลงไปทานอาหารเช้ากันที่ห้องอาหารของโรงแรม
เป็นแบบบุฟเฟ่ มีอาหารหลากหลายชนิดเรียกว่าเป็นอาหาร
นานาชาติทั้งฝรั่ง จีน ญี่ปุ่น ให้เลือกทานกันตามใจชอบ
ก็ถูกปากถูกคอของชาวคณะเรามาก หลังจากทานอาหาร
เช้าเสร็จแล้วก็พากันขึ้นรถเพราะวันนี้ไกด์ลึกลับจะพาคณะ
ของเราไปชมวัดเจดีย์โอบดาทาวน์ (วัดเทพทันใจ) เป็นวัดที่มี

ความโอ้อ่าอสังการอย่างมาก โศกได้บรรยายให้ฟังว่า เจดีย์โบดาทาวน์ หมายถึงเจดีย์นายทหาร ๑,๐๐๐ นาย มีประวัติเล่ากันมาว่า เมื่อประมาณ ๒๐๐๐ ปี มีพระมหากษัตริย์มอญทรงพระนามว่า โอบะลาปะ ทรงบัญชาให้นายทหารตั้งแถวถวายสักการะแด่พระเกศาธาตุ ที่พำนักของพี่น้องอัญเชิญมาทางเรือและมาขึ้นฝั่งที่ ณ บริเวณนี้ จึงสร้างเจดีย์โบดาทาวน์ไว้เป็นที่ระลึก พร้อมทั้งแบ่งพระเกศาธาตุ ๑ เส้นมาบรรจุไว้ ก่อนนำไปบรรจุในมหาเจดีย์เวดากองและเจดีย์สำคัญอื่น ๆ เจดีย์โบดาทาวน์จึงเป็นหนึ่งในมหาปูชालสถานของชาวมอญและพม่าเรื่อยมาตราบเท่าทุกวันนี้

เจดีย์โบดาทาวน์ทุกวันนี้เป็นองค์ที่สร้างขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ เพราะในสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ เจดีย์ถูกเครื่องบินของฝ่ายสัมพันธมิตรทิ้งระเบิดถล่มเมืองอย่างกึ่งทำให้เจดีย์โบดาทาวน์องค์เดิมเสียหาย แต่ในระหว่างบูรณะทางการได้พบผอบทรงสถูปบรรจุพระเกศาธาตุและพระบรมสารีริกธาตุ จึงได้นำพระเกศาธาตุมาบรรจุในมณฑปครอบแก้วใส ประดิษฐานใจกลางเจดีย์ และทำช่องทางให้พุทธศาสนิกชนเดินเข้าไปบูชาสักการะได้อย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ก็ยังมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในอาณาบริเวณเจดีย์โบดาทาวน์ก็คือพระพุทธรูปทองคำ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ๑ ใน ๕ แห่งของพม่าถือเป็นต้นแบบพระพุทธรูปทองคำขนาดใหญ่ทรงเครื่องกษัตริย์ที่ได้รับการขนานนามว่า “พระพุทธรูปทองคำเนื้อนิ่ม” ที่พระเจ้ากรุงยะไข่ทรงหล่อขึ้นที่เมืองธรรมาวัตติ เมื่อปี พ.ศ. ๖๘๙ สูง ๑๒ ฟุต ๗ นิ้ว หุ้มด้วยทองคำเปลวหนา ๒ นิ้ว ทรงเครื่องประดับทองปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๙ ฟุต ประดิษฐานอยู่ในวิหารด้านขวาเจดีย์ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยที่มีพุทธลักษณะงดงามยิ่งนัก และด้านซ้ายของเจดีย์โบดาทาวน์จะมีรูปปั้นชาวพม่าเขาเรียกว่านัดโบโยยี หรือเทพทันใจเป็นเทพผู้ปกป้องรักษาและบันดาลโชค ซึ่งชาวมอญและชาวพม่านิยมไปกราบไหว้บูชา ด้วยความเชื่อที่ว่าอธิษฐานขอสิ่งใดแล้วจะสมปรารถนาทันใจ

พระพุทธรูปทองคำเนื้อนิ่มและเจดีย์โบดาทาวน์

วิธีสักการะรูปปั้นเทพทันใจหรือนัดโบโยยี เมื่อขอลงใจสมความปรารถนาแล้วก็ให้เอาดอกไม้ ผลไม้ โดยเฉพาะมะพร้าวอ่อน กล้วย หรือผลไม้อื่น ๆ มาสักการะ นัดโบโยยีจะชอบมาก จากนั้นก็ให้เอาเงินจะเป็นดอลลาร์ เงินบาท หรือเงินจ๊าด ก็ได้ ตามอรรถาัยแล้วนำไปใส่มือของนัดโบโยยีสัก ๒ ใบ ไหว้ขอพรแล้วดึงกลับมา ๑ ใบเอามาเก็บรักษาไว้ จากนั้นก็เอาหน้าผากไปแตะกับนิ้วชี้ของนัดโบโยยี เพียงแค่นี้ท่านก็จะได้สมตามความปรารถนา ทว่าคนไทยจะรู้จักเทพทันใจเป็นอย่างดีและชอบที่จะมาที่นี่ ทราบมาจากโศกส์คำว่า คณะทัวร์ของคนไทยจะต้องให้พามาที่นี่ ที่ไหน ๆ ขาดได้ แต่สถานที่ตรงนี้จะขาดไม่ได้อย่างเด็ดขาด ส่วนมากก็จะไปขอลาก ขอหวย ขอเบอร์นั้นแหละเป็นเรื่องหลักคณะของเราก็ทำตามวิธีดังกล่าวทุกประการ

รูปปั้นเทพพันใจหรือนัตโบโยยที่วัดเจติยโฆดาทาวน

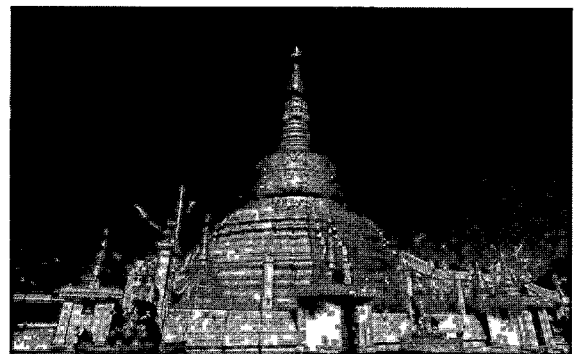

สังคายนาครั้งที่ ๒ ในพม่า หรือที่พม่านับว่าเป็นครั้งที่ ๖ ที่เรียกว่าฉัฐสังคายนา เริ่มกระทำเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ จนถึงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นอันปิดงาน ในการปิดงานได้กระทำร่วมกับการฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ (การนับปีของพม่าเร็วกว่าไทย ๑ ปี จึงเท่ากับเริ่ม พ.ศ. ๒๔๙๘ ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ตามที่พม่านับ) พม่าทำสังคายนาครั้งนี้ มุ่งพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นข้อแรก แล้วจะจัดพิมพ์อรรถกถา (คำอธิบายพระไตรปิฎก) และคำแปลเป็นภาษาพม่าโดยลำดับมีการโฆษณาและเชิญชวนพุทธศาสนิกชนหลายประเทศไปร่วมพิธีด้วย โดยเฉพาะประเทศเถรวาท คือ พม่า ลังกา ไทย ลาว เขมร ทั้งห้าประเทศนี้ ถือว่าสำคัญสำหรับการสังคายนาครั้งนี้มาก เพราะใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลีอย่างเดียวกัน จึงได้มีสมัยประชุม ซึ่งประมุขหรือผู้แทนประมุขของทั้งห้าประเทศนี้เป็นหัวหน้า เป็นสมัยของไทยสมัยของลังกา เป็นต้น ได้มีการก่อสร้างคูหาจำลอง ทำด้วยคอนกรีต จุคนได้หลายพันคน มีที่นั่งสำหรับพระสงฆ์ไม่น้อยกว่า ๒,๕๐๐ ที่ บริเวณที่ก่อสร้างประมาณ ๒๐๐ ไร่เศษ เมื่อเสร็จแล้วได้แจกจ่ายพระไตรปิฎกฉบับอักษรพม่าไปในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย .

หลายคนกลับมาเมืองไทยก็ได้ผลทันใจบ้าง ไม่ทันใจบ้าง ว่ากันไป จากนั้นคณะของเราก็ไปทานอาหารที่ภัตตาคาร White Rice Restaurant เป็นภัตตาคารจีนมีกึ่งอย่างอีกตามเคย แลมด้วยต้มยำกุ้ง แต่รสชาติไม่แซบเท่าของไทย ภาคบ่ายคณะของเราก็ไปศึกษาที่สังคายนาในกรุงย่างกุ้งพม่าเรียกว่า มหาสิมา (Mahapasana Cave หรือ The Great Sima) ซึ่งเป็นสถานที่ทำการสังคายนาครั้งที่ ๖ มีความใหญ่โต ต้นเสาใหญ่มาก มีห้องโถงใหญ่โต และยังเป็นสถานที่สอบธรรมของพระสงฆ์พม่าด้วย เรียกว่าเป็นการสอบแบบมุขปาฐะ (สอบปากเปล่า)

เรื่องการนับสังคายนาของพม่า อาจารย์ สุชีพ ปุญญานุภาพ ผู้เป็นปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวไว้ในพระไตรปิฎกฉบับประชาชนว่า...พม่าไม่รับรองสังคายนาครั้งแรกในลังกา คงรับรองเฉพาะสังคายนาครั้งที่ ๒ ของลังกาว่าเป็นครั้งที่ ๔ ต่อจากนั้นก็นับสังคายนาครั้งที่ ๕ และที่ ๖ ซึ่งกระทำในประเทศพม่า

สังคายนาครั้งแรกในพม่า หรือที่พม่านับว่าเป็นครั้งที่ ๕ ต่อจากครั้งจาริกลงในไบลานของลังกา สังคายนาครั้งนี้ มีการจาริกพระไตรปิฎกลงในแผ่นดินอ่อน ๔๒๙ แผ่น ณ เมืองมัณฑเลย์ ด้วยการอุปถัมภ์ของพระเจ้ามินดง ใน พ.ศ. ๒๔๑๔ (ค.ศ. ๑๘๗๑) พระมหาเถระ ๓ รูป คือ พระชาคราภิกังสะ พระนรินทาทิกษะ และพระสุมังคละสามิ ได้ผลัดเปลี่ยนกันเป็นประธานโดยลำดับ มีพระสงฆ์และพระอาจารย์ผู้แตกฉานในพระปริยัติธรรมร่วมประชุม ๒,๕๐๐ ท่าน กระทำอยู่ ๕ เดือนจึงสำเร็จ

• เขียวสุก เขมามนท์

- ๑) ถ้าฉันเป็นพระอาทิตย์ผู้ผลิตแสง
เพื่อให้เห็นสุสานสันดานคน
- ๒) ถ้าฉันเป็นเซนพญาจักราช
พวกจิตใจป่าเถื่อนเขื่อนธรรม
- ๓) ถ้าฉันเป็นเมฆน้อยลอยเคลื่อนกล่น
เป็นสายฝนหล่นยังปรุพี
- ๔) ถ้าฉันเป็นดอกไม้หลายหลากดอก
จะแบ่งบานยืนหยัดด้วยศรัทธา
- ๕) ถ้าฉันเป็นเทียนไขพร้อมไหลหลอม
อุทิศตัวให้โลกชมอุดมการณ์
- ๖) ถ้าฉันนี้บริสุทธ์ดุจหญิงสาว
จะมีอยู่อย่างโอ้อ่าทำทวยเขียน
- ๗) ถ้าฉันเป็นเซนว่าชายชาติรี
จะมีอยู่เพื่อค้นหาและบำกาม

จะโอภาสแดดแจ่มทุกแห่งหน
เพื่อมวลชนปรีดิ์คนลัศจรรย์
จะดูดคร่ำผู้อุบาทว์หมกมุ่นต่ำ
ลงทะเลเบียนจงจำ.....อเวจี
ฉันพร้อมจะละลายตนสู่วิถี
เพื่อทวยราษฎร์ทาสบุรีได้ทำนา
ชุกสืบออกต้านลมสมคุณค่า
มิผลิ ดอกออกมาอย่างสามาน
ละลายแห่งตนยอมเพื่อแสงฉาน
ตามปรัชญา ปณิธาน ดุจเปลวเทียน
จะอยู่แบบผู้ก้าวไม่หันเทียน
มิลอกเลียนสาวลัศคมที่จมทราม
จะอยู่แบบผู้ตีศรีสยาม
(จะ) แสงวาค่านิยามความเป็นธรรม

• ชัยมุสิก เขมานนท์

๑. ดูหมิ่นกันทีต....
พลิกวิกฤตสร้างโอกาสไม่ทวาดหัว
ไม่ย่อท้อต่อปัญหาสารพัน
ยืนหยัดเพื่อสร้างฝันอย่างมั่นใจ
๒. งานวิจัยเสนอไปถูกตีกลับ
นั่งมือกุมขมับจิตทวนหัว
หลายสิบครั้งกว่าจะผ่านงานวิจัย
โคตรเจ็บใจ เกือบเอ๋ยปากออยากลาออก
๓. ดูหมิ่นกันทีต
สู้ชีวิตแม่เส้นกลาง กลางสายหมอก
แต่มั่นใจ ฟ้าหลังฝน ไม่จนตรอก
ถึงวันนี้ ออยากจะบอกเสียงดังก้อง
๔. และแล้ววันที่สองเท้าก้าวไม่หยุด
ในที่สุดก็พบจุดความสมหวัง
วันที่สวมครุย มมร สวย หล่อ จัง
ฝันถึงฝั่ง ณ วันนี้ แสนดีใจ
๕. ดูหมิ่นกันทีต....
สร้างนวัตกรรมทางความคิดอันยิ่งใหญ่
ผู้ค้นคว้าเพื่อตอบโจทย์งานวิจัย
เพื่อสร้างองค์ ความรู้ใหม่ ให้สังคม
๖. ดูหมิ่นกันทีต....
เธอเป็นศิษย์ มมร ที่เหมาะสม
สร้าง Model แก้ปัญหาประชาคม
ปรับค่านิยม เน้นคุณค่า ปรัชญาไทย

ถาวรยุบหรือยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก

• จิราภรณ์ พันสว่อาจ

ความนำ

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่จะยุบ หรือ ยุบรวมโรงเรียนชุมชนขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า ๖๐ คน นั้น ได้ก่อให้เกิดการกระเพื่อมที่ค่อนข้างรุนแรงขึ้น ในสังคม มีทั้งเห็นด้วย และไม่เห็นด้วย แต่กระแสคัดค้าน ดูจะเข้มข้นมากกว่า จนทำให้กระทรวงศึกษาธิการต้องนำ กลับไปทบทวน และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา) ในขณะนั้น ได้ออกมาแถลงว่า การยุบโรงเรียนใด ๆ จะกระทำต่อเมื่อชุมชนมีความเห็นชอบด้วยเท่านั้น หากชุมชนไม่เห็นชอบ ก็จะไม่ดำเนินการยุบ แต่อย่างใด

คำแถลงของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ อาจเป็นเพียงกลยุทธ์ในการลดกระแสคัดค้านลงเท่านั้น เพราะนโยบายการยุบ หรือยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็กทำได้

ยกเลิกอย่างใดไม่ ในบทความนี้ผู้เขียนจะประมวลความคิดเห็น ทั้งฝ่ายที่เห็นชอบ และไม่เห็นชอบมานำเสนอ ในขณะที่เดียวกันก็จะแสดงความคิดเห็นส่วนตัวประกอบเท่าที่เห็นสมควรต่อไป

ความคิดเห็นของฝ่ายที่เห็นชอบ

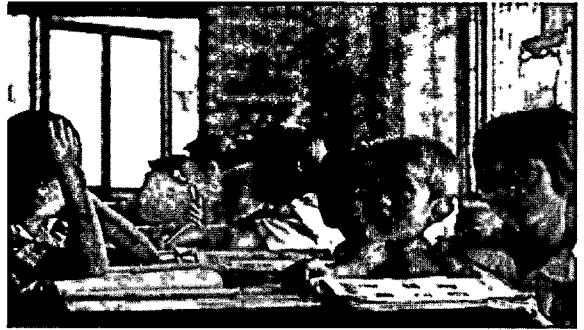
ความคิดเห็นที่สนับสนุนนโยบายนี้ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นเหตุผลสำคัญในการประกาศนโยบายยุบ หรือยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก จะเน้นไปที่ประเด็นความคุ้มค่า (Cost reection) และการพัฒนาคุณภาพการศึกษามากกว่า ประเด็นอื่น กล่าวคือเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า การจัดการศึกษา ถือว่าเป็นการลงทุนโดยรัฐอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่แตกต่างจากการลงทุนในกิจการอื่นของรัฐ งบประมาณที่รัฐจัดสรรลงไปในการจัดการศึกษา จึงต้องมีผลผลิตที่คุ้มค่า

ต่อการลงทุน หากแหล่งผลิตกล่าวคือโรงเรียนเป็นเพียงหน่วยผลิตขนาดเล็ก แต่เงินลงทุนที่ใช้ในกระบวนการผลิต โดยเฉพาะด้านแรงงาน (Man power) จะต้องจ่ายในจำนวนที่เท่า หรือเกือบเท่าหน่วยผลิตที่ใหญ่กว่า เพราะในโครงสร้างการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กจะไม่แตกต่างจากโรงเรียนที่ใหญ่กว่า ในขณะที่จำนวนผลผลิตซึ่งหมายถึงเด็กนักเรียนมีจำนวนน้อย เมื่อเป็นเช่นนี้ภาวะความคุ้มทุนจะเกิดขึ้นไม่ได้ และหากลดต้นทุนด้านแรงงานลงไป ก็มีความเป็นไปได้สูงที่จะกระทบต่อคุณภาพการผลิต และยากที่จะพัฒนาผลผลิตให้มีคุณภาพที่เหมาะสมได้ ซึ่งก็หมายถึงภาวะด้อยคุณภาพทางการศึกษานั้นเอง ดังนั้น หากเลี้ยงไปที่ประเด็นของความคุ้มทุน และการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา การยุบหรือยุบรวมหน่วยผลิตขนาดเล็กเข้าด้วยกันให้มีขนาดใหญ่ขึ้น จะสามารถลดต้นทุนการผลิตลงได้อย่างชัดเจน และสามารถที่จะพัฒนาคุณภาพผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความคิดเห็นของฝ่ายคัดค้าน

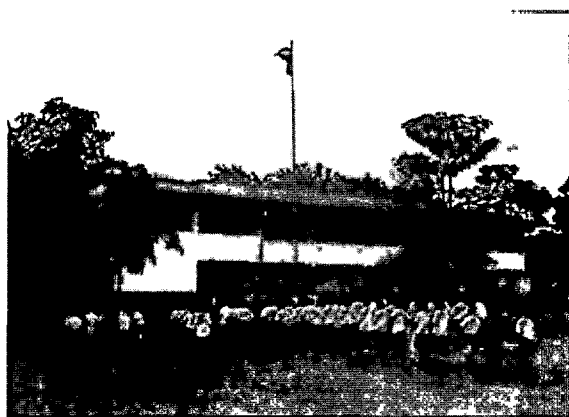
ความคิดเห็นส่วนใหญ่จะมุ่งเป้าไปที่การขัดรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๙ ที่กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นเวลา ๑๒ ปี และจะต้องจัดให้ทั่วถึงและให้มีคุณภาพตามความเหมาะสมด้วย การยุบหรือยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็กจึงน่าจะขัดรัฐธรรมนูญในประเด็นที่ว่า รัฐไม่ได้จัดการศึกษาอย่างทั่วถึงทุกชุมชน และอีกประเด็นหนึ่งก็คือ การสร้างภาระให้แก่แก่นักเรียนในการเดินทางจากชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งเพื่อศึกษาเล่าเรียน ซึ่งหากเป็นชุมชนในเขตเมืองอาจจะไม่สามารถมองเห็นได้ชัดเจนนัก

แต่ถ้าเป็นชุมชนในชนบทที่การสัญจรไม่สะดวกเนื่องมาจากเส้นทางคมนาคมและยานพาหนะที่มีสภาพไม่เหมาะสม โดยเฉพาะในฤดูฝนจะทำให้นักเรียนประสบปัญหาได้ และที่สำคัญเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้ปกครองที่จะต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางที่เพิ่มขึ้นโดยไม่จำเป็น เพราะถ้าหากบุตรธิดาของตนได้เรียนในโรงเรียนประจำชุมชน ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นนี้ก็จะเป็นอันหมดไป และจากปัญหาความไม่สะดวกในการสัญจรสำหรับนักเรียน และภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในส่วนของผู้ปกครอง ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาได้เช่นกัน

ความคิดเห็นของผู้เขียน

ในประเด็นของความคุ้มทุนนั้น ผู้เขียนค่อนข้างเห็นด้วย เพราะหน่วยผลิตที่มีขนาดใหญ่ขึ้น รัฐสามารถที่จะจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นกอบเป็นกำ ทั้งในด้านแรงงาน กระบวนการผลิต และการพัฒนาคุณภาพผลผลิต แต่อย่างไรก็ตาม ในการจัดการศึกษานั้น แม้จะถือว่าเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง แต่ยังมีปัจจัยบางอย่างที่แตกต่างจากการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม ยกตัวอย่างเช่น วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิต ในภาคอุตสาหกรรม ผู้ผลิตสามารถคัดสรรวัตถุดิบที่นำมาสู่กระบวนการผลิตได้ตามความต้องการ และตามมาตรฐานที่กำหนด แต่ในด้านการศึกษา วัตถุประสงค์ก็คือ

หมายความว่า ชุมชนแต่ละแห่งย่อมมีความภูมิใจที่ชุมชนของตนมีโรงเรียนที่ลูกหลานสามารถเข้าศึกษาเล่าเรียนได้โดยไม่ต้องพึ่งพาโรงเรียนของชุมชนอื่น ดังนั้น หากโรงเรียนในชุมชนของตนถูกยุบ และลูกหลานจะต้องไปเรียนในโรงเรียนของชุมชนอื่น เพียงเพราะมีจำนวนนักเรียนไม่มากพอตามเกณฑ์ที่รัฐกำหนด ความภูมิใจร่วมกัน นั้นจะถูกทำลาย กลายเป็นปมปัญหาทางจิตวิทยาขึ้นมาได้ ซึ่งปมปัญหานี้จะแก้ไขได้ยากยิ่งกว่าปมอื่น ๆ และอย่าลืมว่าการที่จำนวนนักเรียนลดลงนั้น ก็เป็นผลลัพธ์ของนโยบายคุมกำเนิดของรัฐนั่นเอง

บทสรุป

จากข้อคิดเห็นดังที่ได้รวบรวม และนำเสนอข้างต้นนั้น แม้จะมีความแตกต่างกัน ตามสภาพสังคมในระบอบประชาธิปไตย แต่ก็มิจุดร่วมอยู่ประการหนึ่ง นั่นคือ คุณภาพการศึกษาที่ลูกหลานในชุมชน หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือ ลูกหลานไทย จะพึงได้รับจากระบบการศึกษาที่รัฐเป็นผู้จัดสรร และเป็นผู้ลงทุน การที่รัฐจะกำหนดนโยบายใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสังคมโดยรวม จึงต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วน รอบคอบและรอบด้าน บนฐานแห่งข้อมูลที่ครบถ้วน และไม่บิดเบือน หรือบิดเบี้ยว ละเว้นการสั่งการแบบศูนย์รวม หรือรับฟังเพียงรายงานโดยไม่เข้าไปศึกษาในพื้นที่จริง และยึดประโยชน์สูงสุดของชาติ หรือลูกหลานไทยเป็นหลัก ก็ย่อมจะสามารถคลี่คลายปัญหา และบรรลุลความลงตัวได้ในที่สุด

นักเรียน หรือเด็กในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ โรงเรียนไม่สามารถจะคัดสรรตามความต้องการได้ เพราะโรงเรียนจะต้องให้บริการชุมชนนั้น วัตถุประสงค์จะมีคุณภาพหรือไม่มีคุณภาพ โรงเรียนจะต้องรับเข้าสู่กระบวนการผลิตโดยไม่สามารถจะปฏิเสธได้

อีกประการหนึ่ง โครงสร้างการบริหารโรงเรียนทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่จะมีองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน กล่าวคือจะต้องประกอบด้วยผู้บริหาร ครูและนักการศึกษาที่แตกต่างก็เพียงจำนวนครูเท่านั้น หากจำนวนนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมีน้อย สัดส่วนของครูต่อจำนวนนักเรียนจะต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน จึงเท่ากับว่าครูในโรงเรียนขนาดใหญ่จะทำงานหนักกว่าครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งที่ค่าใช้จ่ายด้านต้นทุนเท่ากัน เมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะเกิดภาวะได้เปรียบเสียเปรียบขึ้น ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการบริหารทรัพยากรบุคคล หากจะลดจำนวนครูลงเพื่อให้มีสัดส่วนเหมาะสมต่อจำนวนนักเรียนย่อมไม่สามารถทำได้ เพราะจำนวนห้องหรือชั้นเรียนยังคงอยู่เท่าเดิม จะให้ครูหนึ่งคนรับผิดชอบสองชั้นเรียน ก็จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งจะเข้าทำนองเดิมที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีตที่ว่า ครูคนเดียวต้องสอนนักเรียนทั้งโรงเรียน

สำหรับประเด็นคัดค้านนั้น แม้ประเด็นหลักจะอยู่ที่มิติทางเศรษฐกิจ คือเพิ่มภาระค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็นแก่ผู้ปกครองเด็ก และประเด็นความปลอดภัยและความไม่สะดวกในการเดินทางของเด็ก ซึ่งเป็นภาวะความเสี่ยงที่ค่อนข้างสูง และเมื่ออาจประเมินล่วงหน้าได้ ยังมีอีกประเด็นหนึ่งที่ไม่ควรมองข้าม นั่นคือ มิติทางจิตวิทยามวลชน กล่าวคือ "โรงเรียน คือความภูมิใจร่วมกันของชุมชน"

ธรรมเพื่อความสันติของโลก

• ดร.บัณฑิตช่วย ศรีเปรม

อะไรคือธรรมเพื่อความสันติของโลก? ธรรมเพื่อความสันติของโลกนั้นคือ “พรหมวิหารธรรม” มี ๔ อย่าง

๑. เมตตา หมายความว่า ความรักใคร่ ชอบพอปรารถนาจะให้ผู้อื่นมีความสุข

๒. กรุณา หมายความว่า ความสงสารผู้อื่นที่กำลังได้รับความทุกข์ยาก และจะได้รับความลำบากในการข้างหน้า

๓. มุทิตา หมายความว่า ความยินดีพอใจต่อผู้ที่กำลังมีความสุขกายสุขใจ หรือจะได้รับความสุขกาย สุขใจ ในกาลข้างหน้า

๔. อุเบกขา หมายความว่า ความวางเฉยต่อผู้ที่ไม่มีความดีความชอบให้รักน่ายินดี หรือทำให้่าสงสารอย่างใดอย่างหนึ่ง

เพราะเหตุใดจึงกล่าวว่ พรหมวิหารธรรมเป็นธรรมเพื่อความสันติของโลก ดังจะได้ยกเหตุผล คุณและโทษต่อไปนี้ บุคคลที่อยู่ในหมู่ใด คณะใด ตำบลใด ประเทศใด ถ้าไม่มีพรหมวิหารธรรมซึ่งกันและกันแล้ว จะต้องขาดความสามัคคี มีแต่การทะเลาะวิวาท ดูถูก ดูหมิ่น ตีเตียนนินทาซึ่งกันและกัน บางทีถึงกับต่่ากัน ตีกัน ฆ่ากัน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว บุคคลเหล่านี้จะมีความสุขได้อย่างไร ถ้าจะมีก็มีความร้อนใจ และลำบากทั้งกายและใจจนถึงกินไม่ได้นอนไม่หลับ นี่เป็นโทษต่าง ๆ ที่เกิดโดยขาดการมีพรหมวิหารธรรมซึ่งกันและกันนั่นเอง ส่วนบุคคลไม่ว่าอยู่ในสถานที่ใด จะเป็นหมู่บ้าน ตำบล จังหวัดใด ประเทศใดก็ดี ถ้ามีพรหมวิหารธรรมซึ่งกันและกันแล้ว ย่อมมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน

มีความชอบพอรักใคร่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ต่างฝ่ายต่างก็ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น จะต้องเป็นดังนี้แน ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ บุคคลเหล่านี้จะมีความสุขได้อย่างไร จะมีความสุขสันติสุขโดยแน่นอน ไม่มีความลำบากกาย ลำบากใจ มีแต่ความสุขสบาย ความเจริญรุ่งเรือง กินได้นอนหลับนี้เป็นผลต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยมีพรหมวิหารธรรมต่อกันนั่นเอง เหตุและผล คุณและโทษ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนี้แหละ เป็นเหตุที่ยกขึ้นแสดงให้เห็นว่าพรหมวิหารธรรมนี้เป็นธรรมเพื่อความสันติของโลก

พรหมวิหารธรรมมี ๒ ประเภท คือ

๑. พรหมวิหารธรรมที่สามารถทำให้มนุษย์ทั้งหลายมีความสุข

พรหมวิหารธรรมที่สามารถทำให้มนุษย์ทั้งหลายมีความสุขสันติสุขจะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องอาศัยศรัทธาคือความเชื่อต่อผู้อื่น และตัณหาหรือโลภะ คือความอยากหรือความรักใคร่ เป็นเหตุเบื้องต้นเกิดขึ้นเสียก่อน สันติสุขจึงจะเกิดขึ้นได้

๒. พรหมวิหารธรรมที่สามารถทำให้ได้ฌาน

พรหมวิหารธรรมที่สามารถทำให้ได้ฌานจะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยจิตปาริสุทธิศีล และอุปจารสมาธิเป็นเบื้องต้นเกิดขึ้นเสียก่อน จึงจะเกิดขึ้นได้ ความแตกต่างกันในระหว่างพรหมวิหารธรรมทั้งสองอย่างนี้ ถ้าไม่มีศรัทธา ความเชื่อและตัณหาโลภะ คือความรักใคร่ซึ่งกันและกันแล้ว พรหมวิหารธรรมที่สามารถทำให้มนุษย์ทั้งหลายถึงซึ่ง

ความสันติสุขก็เกิดขึ้นไม่ได้ ผู้ที่ขาดจุดปาริสุทธิศีลและ
อุปจารสมาธิเป็นเบื้องต้นแล้ว พรหมวิหารธรรมที่สามารถ
เป็นเหตุให้ได้มานก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้

พรหมวิหารธรรม ที่สามารถทำให้มนุษย์ทั้งหลายถึงความ
ความสันติสุขนั้น ศรัทธาความเชื่อซึ่งกันและกัน และตัณหา
โลภะคือความรักใคร่ อันเป็นเหตุเบื้องต้นของพรหมวิหาร
ธรรมนั้น คืออะไร ?

สำหรับศรัทธานั้นคือความเชื่อถือไว้วางใจซึ่งกันและ
กัน การงานที่เกี่ยวข้องกันในทางกายและวาจาก็ ก็มีความ
เชื่อถืออยู่ว่าการทำงานต่าง ๆ ที่ผู้นั้นปฏิบัติอยู่จะเป็นประโยชน์
ซึ่งกันและกันโดยแน่นอน ซึ่งถ้าไม่มีความเชื่อดังกล่าวแล้ว
ตัณหาโลภะคือความรักใคร่ชอบพอก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ จะเกิด
ก็แต่ระคะซึ่งเกี่ยวข้องกับกามคุณ หรือเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินเงิน
ทองเท่านั้น ฉะนั้น ตัวศรัทธาความเชื่อซึ่งกันและกัน ก็เป็น
สิ่งสำคัญในเมตตาพรหมวิหารธรรมที่ทำให้เกิดสันติสุข

ส่วนตัณหาที่มีสองอย่าง คือ ๑. ตัณหาที่เกิดขึ้นโดย
อาศัยทรัพย์สินเงินทอง ของกินของใช้ ที่อยู่อาศัย
๒. ตัณหาที่เกิดขึ้นโดยอาศัยบุคคลที่มีกิริยาอาการเป็นที่
น่ารักน่ายินดี

ในทั้งสองอย่างนั้น ตัณหาที่เกิดขึ้นโดยอาศัยทรัพย์สิน
เงินทอง ของกินของใช้โดยตรงนั้น ไม่สามารถจะทำให้
เมตตาพรหมวิหารธรรมที่จะมีความสันติสุขเกิดขึ้นได้เลย จะ
เกิดขึ้นได้ก็แต่อภิขมา พยาบาท มิฉฉาปฏิริซึ่งกันและกัน
เท่านั้น ตัณหาที่เกิดขึ้นโดยอาศัยบุคคลที่มีกิริยาอาการเป็น
ที่น่ารักน่ายินดีนั้นแหละ สามารถที่จะทำให้เมตตาพรหม
วิหารธรรมที่มีความสันติสุขเกิดขึ้นได้ เพราะว่าอารมณ์ ของ
พรหมวิหารธรรมทั้ง ๔ ที่จะเกิดขึ้นนั้น ต้องอาศัย

สัตวบัญญัติเท่านั้น ทรัพย์สิน เงินทองเป็นต้น เหล่านี้เป็น
อารมณ์ให้พรหมวิหารธรรมเกิดขึ้นไม่ได้ ผู้ที่มีความรู้ทาง
สภาวะธรรมไม่กว้างขวางอาจเกิดความสงสัยขึ้นได้ว่า ตัณหา
ที่เกี่ยวกับบุคคลนี้ จะทำให้พรหมวิหารธรรมเกิดขึ้นได้
อย่างไร ข้อนี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเทศนาไว้ใน
มหาปฏฐานปกรณ์ ในปกตูปนิสสยปัจฉัย ว่า “อกุสล ฐมโม
กุสลสส ฐมมสส ปกตูปนิสสยปัจฉเยน ปจจโย”

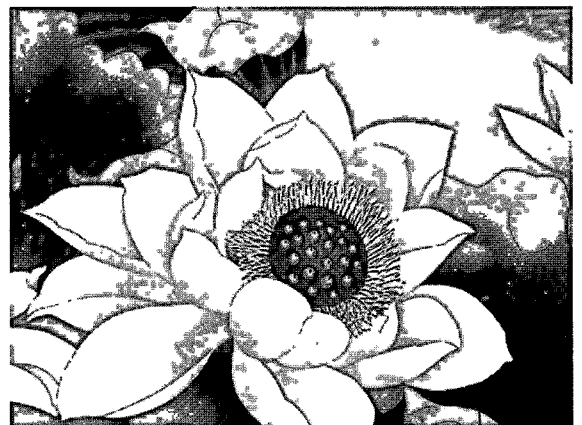
แปลว่า อกุศลธรรมเป็นปัจฉัยช่วยอุดหนุนแก่กุศล
ธรรมให้เกิดขึ้น โดยอำนาจปกตูปนิสสยปัจฉัย

อธิบายว่า กุศลธรรม คือ ศรัทธา สติ เมตตา กรุณา
มูทิตา เป็นต้นเหล่านี้ เกิดขึ้นโดยอาศัยอกุศลกรรม มีโลภะ
เป็นต้นก็มี ทั้งนี้เป็นไปโดยอำนาจปกตูปนิสสยปัจฉัยนั่นเอง

อนึ่ง เมื่อมีศรัทธาความเชื่อถือต่อกันเป็นหลักสำคัญ
อยู่ก่อนแล้ว และเมื่อได้เห็นได้ยินกิริยาจากที่นารักน่ายินดี
เช่นนี้ ย่อมทำให้ตัณหา คือความรักใคร่เกิดขึ้นได้ แท้จริง
ตัณหา คือความรักใคร่ที่เกิดขึ้น โดยอาการดังกล่าวนี้ก็เป็น
เมตตาเทียม ยังหาใช่เมตตาที่แท้จริงไม่ แต่ถึงหากว่าจะเป็น
เมตตาเทียมก็จริง ต่อไปก็อาจทำให้เป็นเมตตาโดยแท้จริง
เกิดขึ้นภายหลังได้ ดังบัณฑิตทั้งหลายกล่าวว่า

“ยสฺมิ ปุคฺคเล ยสฺส กุสฺสจฺจึ ปิยา ยิตกายวจิกมฺมึ
อุปนิสสาย สทฺธามุลเกน อุปปนฺนตณฺหา โลภเ มตฺตา ปาตุ
ภูตสฺส การณํ โทติ ”

แปลเป็นใจความว่า ในบุคคลหนึ่งบุคคลใด ตัณหาที่
เกิดขึ้นโดยอาศัยกิริยาอาการที่เป็นที่น่ารักน่ายินดีของ
บุคคลใด บุคคลหนึ่ง และโดยที่มีศรัทธาเป็นหลักสำคัญอยู่
แล้ว ย่อมเป็นเหตุของความปรารถนาเกิดขึ้นแห่งเมตตาพรหม
วิหารธรรม

ปัญหาที่มีอยู่ว่า จะทำอย่างไรจึงจะทำให้ศรัทธาความเชื่อถือกันและกันนี้ และตัณหาที่เป็นเมตตาเทียมเกิดขึ้นได้

ศรัทธาคือความเชื่อในกันและกันจะเกิดได้ด้วยเหตุ ๔ อย่าง คือ การช่วยเหลือ การสนับสนุน การยกย่องสรรเสริญ และการให้ประโยชน์

๑. การช่วยเหลือ หมายความว่า เวลาที่บุคคลนั้นกำลังประสบอนิฏฐารมณ์ มีการไม่สบายกายไม่สบายใจ โดยอาศัยเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ได้เข้าทำการช่วยพูดช่วยแก้ไขเพื่อให้สบายกายสบายใจขึ้น เป็นต้น

๒. การสนับสนุน หมายความว่า เวลาที่บุคคลนั้นกำลังประสบอนิฏฐารมณ์ ไม่มีสิ่งใดขาดตกบกพร่องก็เข้าช่วยสนับสนุน เพื่อให้มีกำลังใจมั่นคงยิ่งขึ้น

๓. การยกย่องสรรเสริญ หมายความว่า พรรณนาการทำงานหรือคุณธรรมของบุคคลนั้นให้แพร่หลาย เพื่อเป็นทางป้องกันและการเบียดเบียนและนินทา อันจะมาจากทิศต่าง ๆ

๔. การให้ประโยชน์ หมายความว่า ประโยชน์อันใดที่สามารถจะทำให้เกิดมีขึ้นแก่บุคคลนั้นได้ ก็พยายามให้ประโยชน์อันนั้นเกิดขึ้นแก่บุคคลนั้น

เมื่อประกอบด้วยเหตุ ๔ อย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมทำให้ศรัทธาความเชื่อถือซึ่งกันและกันเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน

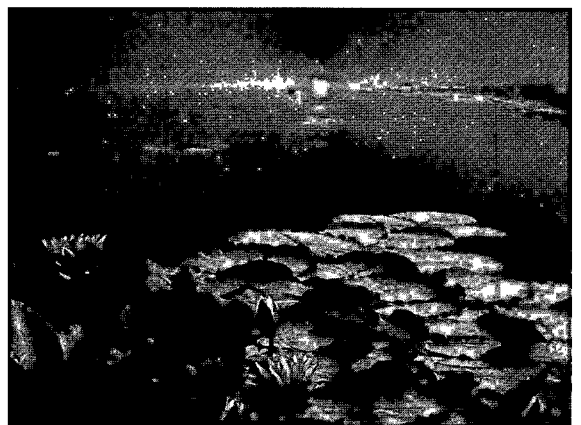
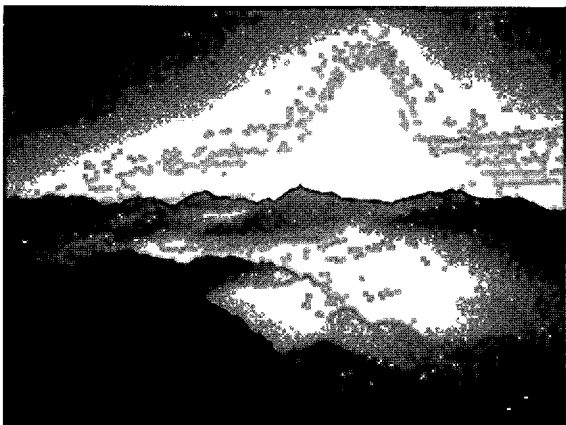
ส่วนเหตุที่ทำให้ตัณหาที่เป็นเมตตาเทียมเกิดขึ้นได้ ย่อมประกอบด้วยเหตุ ๒ ประการ คือ การติดต่อ และการพูดจาอ่อนหวาน

๑. การติดต่อ นั้น หมายความว่า ติดต่อกับด้วยอาศัยไมตรีอันดีประการหนึ่ง ติดต่อกับด้วยให้ปันสิ่งของตามกาลอันสมควรประการหนึ่ง ติดต่อกับด้วยวิชาทางโลกทางธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง

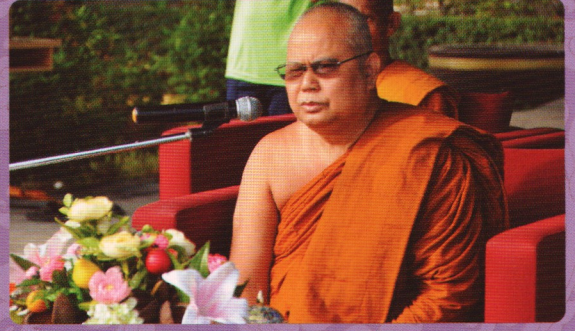
๒. การพูดจาอ่อนหวานนั้น หมายความว่า พูดด้วยถ้อยคำอันสุภาพเจือการวะสมด้วยฐานะของบุคคล เมื่อประกอบด้วยเหตุ ๒ ประการนี้แล้ว ก็ย่อมทำให้ตัณหาที่เป็นเมตตาเทียม อันเป็นเหตุเบื้องต้นของเมตตาแท้เกิดขึ้นได้โดยแน่นอน

หมู่นี้ขณะใดมีศรัทธาความเชื่อมั่น และตัณหาที่เป็นเมตตาเทียม ทั้ง ๒ อย่างนี้ ในหมู่นั้นขณะนั้นก็ย่อมมีเมตตาพรหมวิหารธรรมแท้เกิดขึ้น และจะมีความสันติสุขเกิดขึ้น เช่น บิดามารดากับบุตร สามีกับภรรยา พี่กับน้อง อาจารย์กับศิษย์ เพื่อนกับเพื่อน ญาติกับญาติ เหล่านี้เป็นต้น ในบุคคลเหล่านี้ มีศรัทธาความเชื่อมั่นคงซึ่งกันและกัน และตัณหา คือความรักใคร่อันเป็นเมตตาเทียมย่อมมีเป็นธรรมดา ในขณะที่เดียวกันนี้ เมตตาพรหมวิหารธรรมก็ย่อมมีอยู่ในหมู่นี้ขณะของบุคคลเหล่านี้จึงมีความสันติสุขมากกว่าบุคคลอื่น ๆ

ทำไมศรัทธาความเชื่อมั่นในกันและกัน และตัณหาความรักใคร่ จึงเกิดขึ้นโดยมากในระหว่างบิดามารดากับบุตร สามีกับภรรยา เป็นต้น ทั้งนี้ก็เพราะบุคคลเหล่านี้ติดต่อกัน พูดจาอ่อนหวานต่อกัน ได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สนับสนุนกัน ยกย่องสรรเสริญกัน ให้ประโยชน์กัน อยู่เป็นธรรมดา ศรัทธาความเชื่อมั่นในกันและกัน และโภคะความรักใคร่จึงเกิดได้มาก ฉะนั้นถ้าอยากได้ซึ่งความสันติสุขอันเป็นผลจากพรหมวิหารธรรมแล้ว บุคคล หมู่นี้ตลอดจนประเทศ ควรจะได้พยายามติดต่อกัน พูดจาอ่อนหวานต่อกัน ช่วยเหลือกัน สนับสนุนกัน ยกย่องสรรเสริญกัน และให้ประโยชน์กัน เมื่อปฏิบัติตามดังที่กล่าวแล้ว ความสันติสุขซึ่งเป็นผลของพรหมวิหารธรรมย่อมเกิดขึ้นแน่นอนโดยไม่ต้องสงสัย

กีฬามหาวิทยาลัย ๕๖

พระเมธีธรรมสาร รองอธิการบดีฝ่ายกิจกรรมนักศึกษา เป็นประธานเปิดงานกีฬามหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๖ บริเวณ หน้าห้องประชุมสุชีพ ปุญญานุภาพ เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๕๓

โครงการสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา “วันมาฆบูชา” ประจำปี ๒๕๕๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จัดโครงการสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา “วันมาฆบูชา” ประจำปี ๒๕๕๗ ณ ห้องประชุมอาคารสุชีพ ปุญญานุภาพ ชั้น ๓ และสถานที่จัดกิจกรรม ตามพื้นที่อาคารต่างๆ เมื่อวันที่ ๑๒-๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

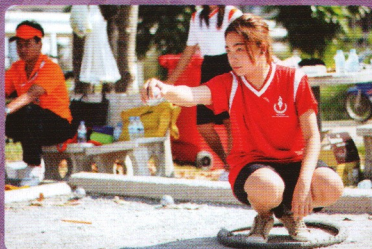

โครงการสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา
เนื่องในวันมาฆบูชา
ณ อาคารสุชีพ ปุญญานุภาพ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ระหว่างวันที่ ๑๒-๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

กีฬามหาวิทยาลัย ๕๖

ชีวประวัติอันน่าอัศจรรย์ของ อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ

(ต่อจากฉบับที่ ๗๗)

• อาจารย์ สุชีพ ปุณฺณนาฎภาพ

ในระยะหลังที่สมณะจากประเทศจีนมาหรือจากฮ่องกง มา เสถียร โพธิ์นันทะก็เป็นสื่อกลางที่นำเข้าไปพบพระเถระผู้ใหญ่ของไทย ชีวิตจิตใจของบุคคลผู้นี้คือความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา เคยกล่าวว่าตัวเขานั้นเสียชีวิตไม่เป็นไรหรอก ขอให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก็พอแล้วสมมติว่าใครจะมาทำลายพระพุทธศาสนา ถ้าเขาเสียสละชีวิตแล้วพระพุทธศาสนาไม่ถูกทำลาย เขายินดีที่จะสละผมก็เคยเรียนท่านกิตติวุฒ โททฺฐโน ทิศทางที่บอกว่าคุณคนผู้นี้ชาติพระพุทธศาสนา คือพระพุทธศาสนาเป็นชาติของเขา ถึงชาติพระพุทธศาสนา มีความจงรักภักดีอย่างบริสุทธิ์ใจต่อพระพุทธศาสนาและบทความที่เขียนนี้หนักไปในทางประวัติศาสตร์ มาภายหลังก็เนื่องจากความจำเป็นบังคับ

เมื่อเขียนตำราเกี่ยวกับตัวเลขของ พ.ศ. ของ ค.ศ. อะไรที่จะต้องใช้การคำนวณ ก็ถูกความจำเป็นบังคับ มาสนใจวิชาคำนวณเพิ่มขึ้น และเมื่อได้เป็นอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัยแล้ว ก็ได้สร้างตำราขึ้น คำบรรยายประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนานั้นได้เคยพิมพ์แจกเป็นเล่มขนาดใหญ่และยังมีหนังสือที่แต่งไว้ในธรรมจักรอีกมากมาย

ถ้าจะเรียงเป็นเล่มก็คงจะเป็นเล่มขนาดใหญ่มากและเป็นผู้ที่มีความตั้งใจที่จะทำความดีอย่างเดียว เช่นว่าเมื่อเงินเดือนออกมา เดือนละ ๕๐ บาท จะต้องสละไปเพื่อปล่อยปลา

ต่อมาเงินเดือนเพิ่มเป็นเดือนละ ๑๐๐ บาท ไปซื้อปลาปล่อยทุกเดือน จนกระทั่ง คนเรือจ้างนี้ได้ทราบจากคนใกล้ชิดมาแล้วให้ฟัง คนเรือจ้างที่เคยแจวพาไปปล่อยกลางน้ำเอา ๒ บาท ไม่เอาสตางค์ บอกว่าขอให้ผมออกแรงแจวเรือให้ก็แล้วกัน ก็ได้ปล่อยมาเรื่อยๆ และที่วัดพระเชตุพนซึ่งก็ปรากฏว่ามีโจรผู้ร้ายไปลักตัดพระเศียรพระพุทธรูปในวิหารคตเสถียร โพธิ์นันทะ ก็เดือดร้อน เป็นผู้ที่ยพยายามวิ่งเต้น ตัวเองมีเงินเหลือจากค่าใช้จ่ายเท่าไรก็สละ ไปจ้างช่างซ่อมให้ดีขึ้นแล้วไปชักชวนเพื่อนฝูงให้ช่วยกันซ่อมคือว่าไม่เพิกเฉย ถ้าไปวัดพระเชตุพนก็มีคนตามเป็นกลุ่มใหญ่ทีเดียว บางที่ตั้ง ๑๕๐ คน ไปฟังบรรยาย เพราะว่าบรรยายได้ชัดเจนเหมือนอย่างไปรู้ไปเห็นเหตุการณ์มาด้วยตนเอง ไปที่อยู่ชานไปบรรยายเรื่องอยุธยา เจ้าหน้าที่ที่นั่นยอมแพ้ เล่าเหมือนกับเคยเห็นเหตุการณ์หรือเกิดขึ้นสมัยอยุธยา

ลำดับได้หมด จำได้หมด คุณงามความดีที่ประกอบไว้นี้ก็ให้เห็นได้ว่าเป็นเรื่องของความบริสุทธิ์ใจและความตั้งใจที่จะทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริง ไม่เคยอุปสมบทเคยอุปสมบทนอกพรรษาที่วัดกัญ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๒ - ๒๔๙๔ แต่ว่าเจตนาอันไม่ใช่อุปสมบทอยู่ตลอดไป เจตนาอุปสมบทเพียงเพื่อให้สมบูรณในฐานะที่เป็นกุลบุตรไทย เพราะฉะนั้นสักสองสามเดือนก็ลาสิกขาออกมา แล้วได้ไปติดต่อกับศูนย์

ค้นคว้าพระพุทธศาสนาวัดสระเกศ พยายามติดต่อกับผู้นั้นผู้นี้ที่มีทุนทรัพย์ให้ไปช่วยสร้างคัมภีร์ที่แปลอะไรต่างๆ ก็ได้แปลคัมภีร์อรรถกถาบ้าง อะไรบ้าง ในสมัยที่สมเด็จพระสังฆราชวัดสระเกศ ยังมีพระชนมอยู่และก็นิภายหลังนอกจากบรรยายที่สภาการศึกษามหามกุฏวิทยาลัย ในวันอาทิตย์สอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แล้วก็ยังได้ไปติดต่อกับท่านกิตติวุฑโฒ คือใครก็ตาม ถ้าทำความดีเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาแล้ว เสถียร โพธิ์นันทะ จะตามถึงเลยมีใครหรืออะไรที่ไหนที่มีข่าวเกี่ยวกับการทำความดีเพื่อพระพุทธศาสนาแล้ว บุคคลผู้นี้จะให้ความร่วมมือและก็เป็นที่น่ายินดี เคยมาแล้วให้ผมฟัง ก็ขอขอบพระคุณท่านกิตติวุฑโฒไว้ในที่นี้ด้วย ที่ท่านได้มีเมตตากรุณาแก่เสถียร โพธิ์นันทะ เป็นพิเศษ มีอะไรต้องมาเล่าให้ฟังว่าท่านได้ทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาอย่างมากมาย เสถียร โพธิ์นันทะก็ไปร่วมมืออย่างนั้นอย่างนี้ ในความเป็นส่วนตัวเป็นคนสะอาดมาก และก็ตอนแรกไม่ค่อยทำอะไร ตอนที่อายุน้อย ๆ อยู่ พออายุมาก ๆ เข้าคือไม่อยากจะไปรับประทานอาหารที่ไหน ตกกลางต้องกลับมารับประทานอาหารที่บ้าน มีความเป็นอยู่ง่าย ๆ ที่สุด ไม่ยอมใส่เสื้อนอก

ตอนหลัง ตอนแรกที่มีรูปถ่ายนี้ยังมีการใส่เสื้อนอก ต่อมาไม่ได้ใส่เสื้อนอก ใครจะเชิญหรือไม่เชิญไปในงานที่ไหน บอกถ้าไปไม่ใส่เสื้อนอก ใครจะเชิญหรือไม่เชิญไปในงานที่ไหน บอกถ้าไปไม่ใส่เสื้อนอกนะ ก็มีคนรับอาสาไปตัดเสื้อทั้งชุดเลย ตัดก็ไม่ใส่ คือเป็นอยู่อย่างง่ายๆ เพราะฉะนั้นถือหลักอันนี้มักจะไปแสดงปาฐกถาที่มหาวิทยาลัยหรือ ในสังคมใหญ่ๆ ที่ไหนก็แล้วแต่ ไปอย่างคนธรรมดาสามัญ ใส่เสื้อเชิ้ตตัวหนึ่ง เสื้อฮาวาย ใครจะฟัง หรือไม่ฟังก็ตามใจ แต่ก็ปรากฏว่ามีคนฟังมากมายก่ายกอง ถ้าวันไหนเสถียร โพธิ์นันทะจะพูด คนก็ไปรอคอยฟังกัน เพราะว่าพูดเหมือนอย่างรถไฟด่วน คือว่าไม่หยุดตามสถานีต่างๆ เลยเข้าใจว่าปฏิภาณปรีชาจะแล่นเร็วมาก และก็บางทีพอจบปาฐกถาแล้ว คนถามถามไปได้สองสามคำ รู้แล้วว่าจะถามอะไร

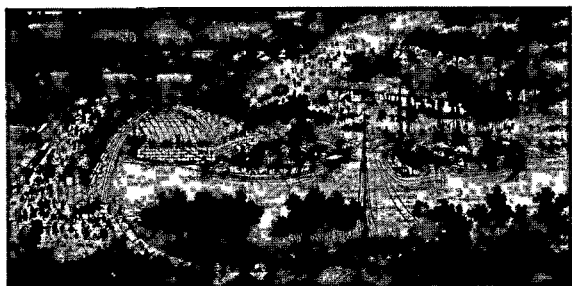
ตอบแล้ว ยังถามไม่จบ ตอบแล้ว เป็นผู้ที่มีความสามารถถึงขนาดนี้

ที่นี้ผู้มาติดต่อกับทางพระในฝ่ายเถรวาทกับมหายานคือเดิมนั้นเข้าใจมหายานด้านเดียว เมื่อมาเข้าใจทั้งสองด้าน และก็ด้วยการอ่านของเขาอย่างจริงจัง

การอ่านนี้เป็นที่น่าแปลกครับ คือตามธรรมดาหนังสือบางเล่มคนอ่านตั้งสองสามเดือน เสถียร โพธิ์นันทะอ่านสองสามชั่วโมงแล้วเล่าให้ฟังได้ คืออ่านแล้วเก็บหมดถ้าชอบแล้ว อ่านหลายๆ จบแล้วที่หลังไม่ต้องอ่านอีก เล่าได้หมด ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่ามีความพอใจหรือสนใจในเรื่องไหนแล้วต้องให้แตกหักเลย

เรียนโหราศาสตร์อยู่พักหนึ่ง คือเรื่องโหราศาสตร์ก็มาถึงชีวิตเกี่ยวกับพวกนี้ด้วย รู้ตัวเหมือนกันว่าอายุไม่ยืนเสร็จแล้วก็ทิ้ง ไปเรียนไสยศาสตร์ ไปหาอาจารย์ เรียนรู้หมดเสร็จแล้วไปขอคืนวิชา เรียนไสยศาสตร์มาแล้วไปขอคืนวิชาเอาแต่พุทธศาสตร์ คือเรียนเพื่อจะเอามาประดับความรู้ อยากจะเรียนรู้อะไรต้องรู้แตกหัก ใครถามที่โน่น ถามที่นี่ มีอาจารย์ที่ไหน เข้าหาหมด ไม่มีความท้อแท้หรือขาดความเพียรในการศึกษา พยายาม เพราะฉะนั้นจึงปรากฏว่าเป็นผู้มีความรู้รอบตัวหลาย ๆ ด้าน

เมื่อนานก็ถึงว่าบุคคลเช่นนี้ได้เกิดมาเพื่อทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา คือมารดานั้นไม่ค่อยทราบหรือจะไปทำอะไรบ้าง เขาก็หายไปคำก็กลับมา และก็แต่งตัวไม่ติดอะไรนักไม่ไปยุ่งอะไรกับใคร มารดาเข้าใจไม่ออกกว่าจะเป็นผู้ได้รับความนิยมนอกจากพุทธบริษัทถึงขนาดนี้ ในวันสุดท้ายก่อนที่จะถึงแก่กรรมนั้น ก็ยังไปที่สภาการศึกษา เพื่อจะไปบรรยายวิชาเป็นประจำวันกับพระ ก็บังเอิญวันนั้นไม่ได้สอน ก็ยังไปยืนคุยกับพระ กลับมาก็ไปคุยกับพระที่วัดกัญแล้วก็ไปไหนต่อไหนอีก พอกลับเข้ามาอนที่บ้าน

ศาสนาแห่งสันติภาพ

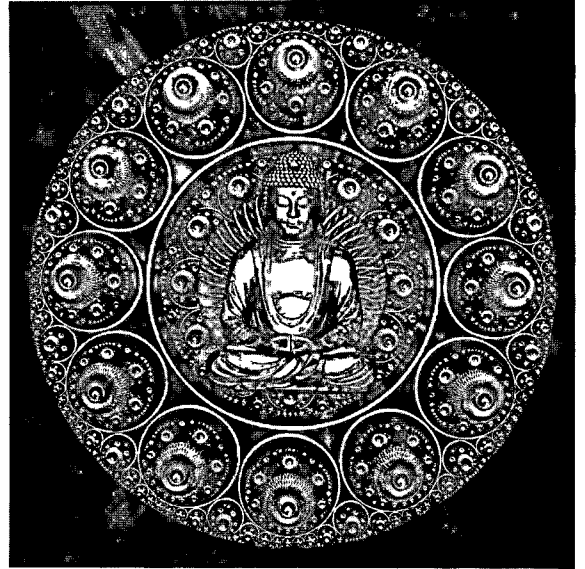
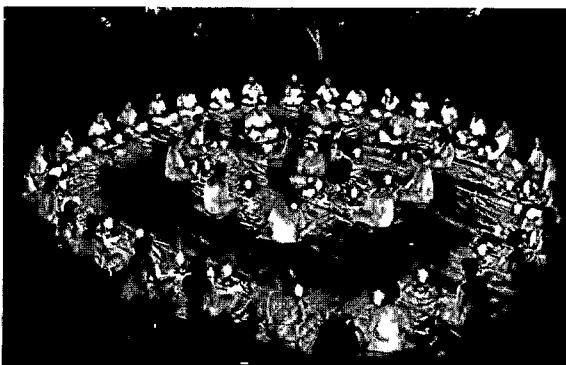
ในกระบวนการนักคิดของโลกศาสนา พระพุทธศาสนา ได้รับการยกย่องจากทั่วโลกว่าเป็นศาสนาแห่งสันติภาพอย่างแท้จริง เพราะไม่ปรากฏว่ามีสงครามศาสนาเกิดขึ้นในนามของศาสนาหรือเผยแผ่ศาสนาโดยการบังคับผู้อื่นให้มานับถือ ให้เสรีภาพในการพิจารณาให้มีปัญญากำกับศรัทธา ในขณะที่หลายศาสนาแสดงว่าศาสนิกชนต้องมีศรัทธามาก่อนปัญญาเสมอ และต้องมีความภักดีต่อพระเจ้าเป็นเจ้าสูงสุด ผู้นับถือจะวิพากษ์วิจารณ์พระเจ้าไม่ได้

สิทธิหน้าที่ พันธะและความยุติธรรม

นับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมเป็นต้นมา ระบบทุนนิยมได้ครอบคลุมไปทั่วยุโรปอย่างรวดเร็ว เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นในสังคมตะวันตก เช่น การเอารัดเอาเปรียบแรงงาน มีการใช้เพื่อนมนุษย์ด้วยกันมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์และผลกำไรจากการผลิต เป็นต้น

ในที่สุดฝ่ายที่สูญเสียผลประโยชน์และถูกเอารัดเอาเปรียบจึงเริ่มออกมาเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิในด้านต่างๆ ที่ตนเห็นว่าสูญเสียไป จนได้มีการประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในปี ค.ศ. ๑๙๔๘ (พ.ศ. ๒๔๙๑) โดยสมัชชาแห่งองค์สหประชาชาติ เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของมนุษย์โดยอิสระ และได้รับการคุ้มครองจากกฎหมาย ซึ่งปรากฏในคำปรารภของการประกาศใช้ปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนตอนหนึ่งว่า

“...และโดยเหตุที่ได้มีการประกาศปณิธานอันสูงสุดของสามัญชนที่จะให้มีโลกซึ่งมนุษย์จะมีเสรีภาพในการพูด ความเชื่อ มีเสรีภาพจากความกลัวและความต้องการ...

เป็นสิ่งจำเป็นที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม”

หลังจากนั้นไม่นาน ขบวนการเรียกร้องสิทธิต่างๆ ก็เกิดขึ้นมากมายและขยายตัวไปยังประเทศต่างๆ ทั้งในยุโรป อเมริกา และเอเชียอย่างรวดเร็ว เหตุผลประการหนึ่ง ที่กลุ่มเรียกร้องสิทธิยกขึ้นมาอ้างเสมอก็คือ ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันโดยกำเนิดและตามกฎหมาย จึงไม่ควรเลือกปฏิบัติต่อใครๆ

จึงเห็นได้ว่า เรื่องสิทธิที่เรียกร้องกันอยู่ในปัจจุบัน โดยแก่นแท้ก็คือความพยายามปกป้องผลประโยชน์ของตน และเรียกร้องอำนาจคุ้มครองจากผู้อื่นนั่นเอง

พระพุทธศาสนาไม่ถือว่า มนุษย์มีสิทธิเท่าเทียมกันทุกคน เพราะว่ามันุษย์จะมีความแตกต่างกันออกไปตามเงื่อนไขแห่งกรรมดั่งนั้น มนุษย์จึงไม่อาจที่จะได้รับในสิ่งที่เหมือนกันได้ทุกอย่างเสมอไปเพราะถ้าเป็นเช่นนั้น สังคมส่วนรวมก็ไม่อาจจะอยู่รอดได้ เนื่องจากสิ่งที่จะนำมาตอบสนองความต้องการของมนุษย์มีขอบเขตจำกัด แต่ความต้องการของมนุษย์นั้นไร้ขอบเขต มีพุทธวจนะว่า “แม่น้ำเสมอด้วยตัณหาไม่มี (นตถิตตุนทาสมา นที)”

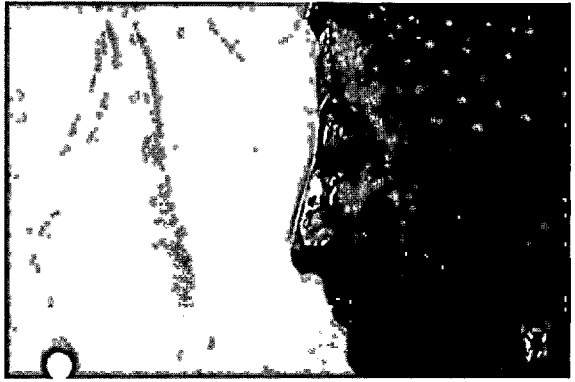
เมื่อพิจารณาให้ถี่ถ้วนแล้ว คุณสมบัตินี้และความสามารถของมนุษย์ก็มีไม่เท่ากันอยู่แล้วโดยธรรมชาติ ถ้าหากต้องให้ทุกคนได้รับสิ่งที่เท่าเทียมกันทุกอย่างจริง แทนที่จะเป็นประโยชน์ กลับจะกลายเป็นโทษทั้งแก่ปัจเจกบุคคลและสังคม

พระพุทธรูปศาสนาเน้นเรื่องการทำหน้าที่ให้ถูกต้องตามสถานภาพของแต่ละคนซึ่งเป็นเรื่องของการให้มากกว่าที่จะเน้นเรื่องสิทธิซึ่งเป็นเรื่องของการรับสิทธิของแต่ละบุคคล จึงเกิดขึ้นจากการทำหน้าที่ของปัจเจกบุคคลอย่างได้สมดุล โดยแต่ละบุคคลจะเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับไปพร้อมๆ กันจึงกล่าวได้ว่า ตามทรรศนะของพระพุทธรูปศาสนาแล้วสิทธิเกิดขึ้นจากการทำหน้าที่อย่างถูกต้องของบุคคลตามฐานะที่เป็นอยู่

เรื่องการเรียกร้องสิทธิต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบว่าเป็นไปเพื่อสร้างสันติสุข และมีประโยชน์ต่อพัฒนาการทางคุณภาพของปัจเจกบุคคลและสังคมหรือไม่ ? หรือว่าจะเป็นไปเพื่อส่งเสริมความรุนแรง สร้างความแตกแยกและส่งเสริมความเห็นแก่ตัวของคนในสังคมเข้ามาแทนที่ ดังนั้น จึงควรใช้ตามแนวทางที่พระพุทธรูปศาสนาได้เสนอไว้ จึงจะสร้างประโยชน์และสันติสุขอย่างถาวร

ทุกคนทำหน้าที่ตามสถานภาพที่เป็นอยู่สิทธิในด้านต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นเองโดยอัตโนมัติไม่จำเป็นต้องบัญญัติเรื่องสิทธิไว้ต่างหาก เป็นการเชื่อมโยงกับเรื่องพันธะ คือข้อผูกพัน (ทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม) ย่อมเกิดขึ้นตามไป

ด้วย เช่น บุตรีดาทำหน้าที่ของตนเองคือ ช่วยกิจธุระของบิดามารดา ย่อมได้สิทธิในด้านการได้รับการสั่งสอน การมอบมรดกจากบิดามารดา ถือว่าเป็นพันธะทางศีลธรรมที่ทั้ง ๒ ฝ่ายต้องมีต่อกันเพื่อสร้างสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง ส่งผลถึงประเทศชาติไปด้วย เมื่อองค์ประกอบทั้ง ๓ ประการ คือหน้าที่ สิทธิ และพันธะมาประสานกันเช่นนี้ ความยุติธรรมย่อมเกิดขึ้นในฐานะที่บุคคลนั้นๆ ได้ทำสมศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ เป็นความถูกต้อง เป็นความดี ที่วิญญูชนทั้งหลายยอมรับ

ภาพก่อนท่านเสียชีวิต

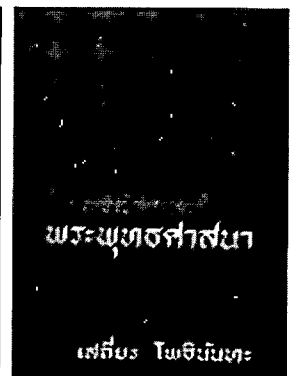
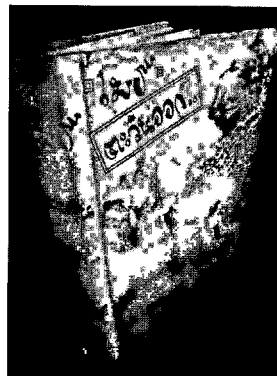
ตอนเช้าเด็กไปเรียกก็ไม่ตื่น เด็กก็มาบอกกับมารดา มารดาก็เข้าไป ก็เห็นนอนหลับดิอยู่ แต่ว่าตัวแข็งไป มารดาก็ตกใจ ไปตามแพทย์มา แพทย์ก็ว่าลึนใจไปเสียแล้ว โรคหัวใจวาย แต่ว่าหน้าตาอัมเอบเหลือเกิน ผมเองมาทราบเมื่อวันเสาร์คือถึงแก่กรรมคืนวันศุกร์ ก็ต้องถือว่าตามแบบราชการถึงแก่กรรมในคืนวันเสาร์ เพราะว่าตั้งแต่ ๒๔ นาฬิกาแล้วมาแล้วก็ถือว่าเป็นวันเสาร์ ก็คงจะถึงแก่กรรมประมาณ ๑ นาฬิกา วันเสาร์ คือ ตี ๑ ความจริงวันนั้นผมไม่มีธุระจะไปวัดบวรนิเวศ แต่พอเที่ยงกว่าๆ มีธุระต้องไปวัดบวรนิเวศ พระก็บอก คือ มารดาด้วยความตกใจก็หยบอะไรไม่ถูก ก็ไม่ได้บอกไปทางโทรศัพท์ ผมมารู้ที่วัดบวรนิเวศ ผมก็โทรศัพท์มาที่บ้านมารดา มารดาจะรับเผ่าให้เร็วที่สุด เพราะว่าท่านเป็นผู้เดียว และก็มีญาติพี่น้องมากก็จริง แต่ว่าการที่จะมาดูแลศพตลอดไปเป็นเวลานานนั้นก็เป็นการของท่าน

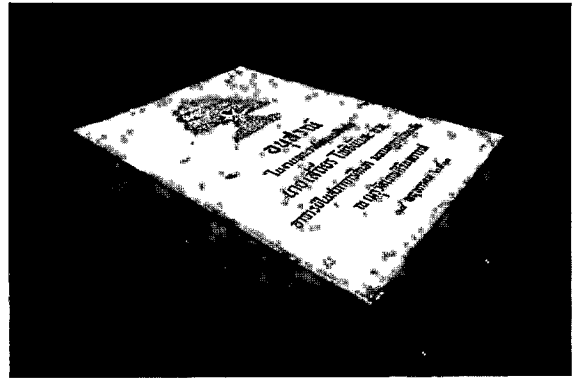
พอโทรศัพท์เสร็จก็ไปที่บ้าน ตอนนั้นเอาศพมาที่นี่แล้วก็ไปบอกกับมารดาว่าถ้าอย่างนั้นอยู่เฉย ๆ ก็แล้วกัน ไม่ต้องเป็นการอะไรทั้งหมด เพราะว่าในฐานะที่เป็นอาจารย์ในสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ก็เป็นเจ้าภาพดูแลให้ แล้วก็เนื่องจากเป็นผู้บรรยายในมหาวิทยาลัยศาสนา ก็มีลูกศิษย์หลายวัด ผมก็เลยขอให้พระที่ท่านสำเร็จการศึกษาอย่างที่นี่ ท่านมหาสอน ชันติโพธิศาสนาสาสตร์บัณฑิต ท่านก็ได้รับภาระเป็นอย่างดี ดูแลในการศพนี้ ท่านมหาสุชิน สำเร็จศาสนาสาสตร์บัณฑิตและก็ไปเรียนต่อได้มหาบัณฑิตจากประเทศอินเดีย จากวัดกัญมาตุยารามก็มาช่วยอีกองค์หนึ่ง ก็นับว่าท่านทั้งสององค์นี้เป็นผู้มาช่วยและที่ท่านพระครูที่ท่านดูแลมาบนกิจสถานแห่งนี้ก็มีเมตตากรุณาอย่างยิ่ง ทั้งๆ ที่เดิมนั้นน่าจะนำศพมาสดทที่นี่สัก ๓ คืน แล้วก็นำไปสดต่อที่วัดเทพศิรินทร์ ได้เห็น

ความเมตตากรุณาของทางวัดนี้ จึงในที่สุดตกลงกันว่าจะสดตลอดไปที่วัดนี้ มีคนมาจองการสด

ท่านจะเห็นว่าต่อเนื่องกันไปเกือบไม่ขาดสาย ตกลงว่าเราจะปิดศพในวันที่ ๑๐ ม.ค. เลี้ยงพระตอนกลางวันแล้วก็เชิญศพไปบรรจุที่ วัดเทพวันท์ 1 เมษายนตั้งศพที่เมรุวัดเทพวันท์ ๒ เมษายน พระราชทานเพลิงศพ การที่มีการพระราชทานเพลิงก็เพราะว่า เสถียร โภธินันทะ ได้รับเชิญให้เป็นกรรมการสำนักวัฒนธรรม ทางจิตใจในสมัยที่มีสภาวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย เพราะฉะนั้นก็เป็นผู้มีสิทธิ์ที่จะได้รับการพระราชทานเพลิงศพและเมื่อข่าวการถึงแก่กรรมของเสถียร โภธินันทะ แพร่ไปในที่ต่างๆ ก็มีทั้งโทรเลข มีทั้งจดหมาย มีทั้งผู้ที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด มาร่วมบำเพ็ญกุศล แม้สมเด็จพระสังฆราชก็เสด็จมาทรงเป็นเจ้าภาพการสดในคืนวันที่ ๑๓ ธันวาคม และก็ทรงรับศพของ เสถียร โภธินันทะไว้ในพระสังฆราชูปถัมภ์ เพราะได้เห็นคุณงามความดีของบุคคลเช่นนี้ โดยเฉพาะท่านกิตติวุฑโฒ ท่านอยู่ในต่างจังหวัด พอท่านทราบข่าวท่านก็รีบเดินทางกลับและมาเยี่ยมศพ เป็นการแสดงเมตตา กรุณาอย่างสูงต่อผู้ล่วงลับไป ในฐานะที่เสถียร โภธินันทะ เป็นผู้ที่ได้อยู่ใกล้ชิด เป็นลูกศิษย์รับใช้ ที่ว่าเป็นลูกศิษย์รับใช้คือขอให้ทำงานอะไรก็ตามเถิด ไม่ต้องเขียนเอง เสถียร โภธินันทะ รับเป็นเลขานุการให้ถึงขนาดนั้น ด้วยความปรารถนาดีอย่างเดียวว่าเป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาแล้วบุคคลผู้นี้ยินดีที่จะกระทำเพื่อประโยชน์แก่พระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

ผมจึงรู้สึกว่เมื่อได้เห็นความเมตตา กรุณา และความปรารถนาดีของท่านทั้งหลายแล้วก็มีการปลื้มปิติ ท่านมารดาของเสถียร โภธินันทะ ก็ไม่นึกว่าบุตรของตนจะเป็นผู้ได้รับเกียรติ ได้รับความเมตตากรุณาจากท่านทั้งหลายถึง

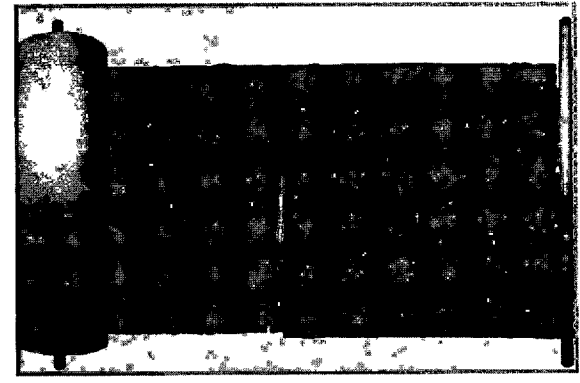
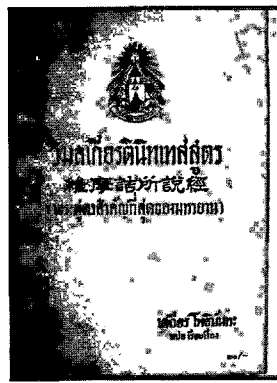
เพียงนี้ และได้มีบางท่านอุตสาห์เอาเทปมาเปิดทุก ๆ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๕ ธันวาคม เรื่อยมา คือว่าไปพูดที่ไหน ติดใจก็ไปอัดเทปไว้เรื่อย มีโอกาสก็เก็บเสียงเอาไว้แล้วก็พยายามนำมาเปิด เปิดทุก ๆ วัน

นี่เป็นการแสดงน้ำใจที่มีต่อผู้ล่วงลับไป อย่างนี้ผมจึงขอถือโอกาสนี้ขอบพระคุณแทนเสถียร โพรินันทะ ผู้ล่วงลับไปแล้ว ขอบพระคุณแทนมารดาของเสถียร โพรินันทะ ผู้ซึ่งยังมีชีวิตอยู่และมีความปลื้มปีติสำนึกในพระคุณของท่านทั้งหลาย และเป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่าความดีที่ทุกคนทำไว้นั้นไม่ตาย ความดีนั้นส่งผลดีจริง แม้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่

จะไม่มีใครมาข่มขู่มากมายเพื่อให้เกียรติแก่เสถียร โพรินันทะ เหมือนอย่างในสมัยที่ถึงแก่กรรมไปแล้วนี้ แต่ว่าตามที่ประชาชนไปฟังปาฐกถา แต่ครั้งนับจำนวนหลาย ๆ ร้อยอย่างเนื่องแน่นก็เป็นการแสดงว่าเสถียร โพรินันทะ ซึ่งได้เกิดมาดีแล้ว ได้ดำรงชีวิตอยู่อย่างดีที่สุด เป็นคนกลัวบาปนัก พยายามที่จะทำประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ให้เต็มทีนั้น ได้ทำหน้าที่ของเขาสมบูรณ์แล้ว แม้ชีวิตอันสั้นคือเพียงอายุ ๓๔ ปีเท่านั้น เสถียร โพรินันทะ เกิดวันที่ ๑๔ พฤษภาคม

๒๔๗๒ ถึงแก่กรรมวันที่ ๑๐ ธันวาคมที่แล้วมานี้ ก็นับปีได้ ๓๔ ปี ๓๔ ปีนี้แม้ชีวิตจะต้องจากไปในท่ามกลางความเสียหาย แต่ว่าสิ่งหนึ่งที่เป็นพยานให้ปรากฏก็คือน้ำใจของท่าน พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย น้ำใจของพระเถรานุเถระที่สำแดงออกแก่เสถียรผู้ล่วงลับไปนี้คงจะเป็นเครื่องที่กำลังใจแก่นุคคลที่อยู่ข้างหลังว่าผู้ที่ทำความดีนั้นจะไม่ไปเปล่าเลย จะได้รับความนิยมนยกย่อง จะได้รับเกียรติอย่างดีที่สุด ผมขอกล่าวประวัติสั้นๆ เพียงเท่านี้ เพราะกำลังจะรวบรวมเรื่องราวบุคคลผู้นี้ได้ทำคุณงามความดีไว้และก็พิมพ์เป็นเล่มแจกในงานพระราชทานเพลิงศพ และหวังว่าท่านทั้งหลายคงจะได้อ่านรายละเอียดในเล่มนั้น ขอขอบคุณ

ตัดจากหนังสือ เวียนว่ายตายเกิด
บรรยายโดย อาจารย์ เสถียร โพรินันทะ

ดาบไทย

นโมพุทธานะ นะ มะ พะ ทะ
จิ เจ รุ นิ สุจิ ปุ ลี
มะ มะ ประสิทธิเมฯ

มือเขียน...
เปิดตาหุยลยิน
มือเขียน...
นิรุกติธาดูลี
มือเขียน...
รสถ้อยร้อยคำรำแพน
มือเขียน...
กุโลกโลกีย์ชื่นชม
มือเขียน...
ตำนานสัตว์ปัดจยดา
โอม ดิน น้ำ ลม ไฟ
โคลงฉันท์ท้าวพยกลอนระเริง
กุมอับเลือดเนื้อชีวิต
กอกุณท์พูนเพิ่มบารมี

จงเรียนรู้ศาสตร์และศิลป์
สวรรณครกอเวจี
จงเรียนรู้ชั่วและดี
โลกีย์โลกุตตร์สุดแดน
จงพากเพียรเรียนแบบแผน
ลำนาสุนทรีย์เริงรมย์
เพ่งเพียรเรียนรูกปลุกระดม
ระทระทมมนุษย์มนา
จงว่ายเวียนพรวนพลิกดินฟ้า
ควานหาลัจฉธรรมด่าเกิง
ติดตามแท่นไทยบันเทิง
รำลึกบูชามหากวี
อุทิศพูนเทิดจอมจักรี
โถมประจัญบันศึกทำดินแดงฯ

ขุนร่ายอง

ปลัดแอก

นำโม ไต้ซ้อ ไต้ปุย
กิวโค่วกิวทล้ง กวงไต่เล่งก้า
กวงสี่อิมผู้ลัก โอม...

ไอ้วัดลุ่มลุ่มลือกชะวีกเว้า
กั้มกราบบาทายามยากฝากชีวิน
ใครเล่นนะเขาจะรู้ว่ากูใคร
ลันกลองศึกโทยหายอยู่ปลายนา
ไอ้ละหนอพ้อเอ้ยไม่เคยเห็น
ลูกหลานไทยวีรดิถีวันนี
ทั้งเหนือใต้อดตักก้ออีสาน
แผ่นดินนี้ไรชลดยหล่งเมามัว
ไอ้ละหนอพ้อเอ้ยเพิ่งเคยเห็น
นั่นไต้ศึกเส้นลิมเข้ซ้ชก
เหวยเหวย ณ วินนี ณ วัดลุ่ม
ละตือเอ้ยรู้เกิดนี่เกิดมา
กูจะกูกรุงศรีเทิดโก่ลินทร์
ขอเทพไท่เทวาบันด้าลตล
โอม ขอกรวนชก ณ เบื้องยลลปาที
ขอช้างม้าทอควบแห่งแผ่นดินนี้
ขอมนตบหลังค้ำค้ำใจประภาจิต
แผ่นดินแยกแตกก็สแตกครว

ณ บ้านเก่าเมืองระยองเจ้าตากลิน
อกแผ่นดินไฟเดือดลาดเข้าตา
เสียงลือเลื่องผลักไสว่าไต้บ้า
กินข้าวคลกน้ำปลาประชาชี
ไม่เคยเป็นกั้มวเป็นช่างมัดสี
ถืออ้อปรัยลัญไรรแพนดอกบัว
ลัตัวเลื่อยคัจฉาเรียงรายสายลอดหัว
ผีเปรตย้วย้ายยักาลินก
สยามยุคล้าเคอญไรรักศักดิ์
แจ่งประจักษ์ใจจรัมกระหิมอา
เชียวขุนศึกมาของสมล้นวันไต้ล้า
คู่นาวปาวัดลุ่มที่ซ่มพล
กูจะกูแผ่นดินดูลักหน
ให้ลวงพันพาลภัยใจเทิมพ
พระเจ้าตากมหาราชทานชื่อลิน
ไร่ไต้ฝาราคนับระจำตัว
หมายนิมิตครอบทล้ากะล้าหัว
ใจจรัมตอรรวมตี้นทวถิ่นไทย

ขุนร่ายของ

ฝัน-ฝัน

ชะ ชะ ฝันฝันฝันฝัน
 มูตรครุฑกาญยุโรปอเมริกัน
 เทียบสินแผ่นดินพ่อแม่
 ทางยอดเสียดยอดแยงยั่วฟ้า
 ก่ายกุมกำหนดกฎผี
 เปลื้องร่างบำเรอต่อแดน
 กดหัวหัวใจไม้อ่อน
 ชำเราชำแรกวิญญาน
 ตัดถนนหนนหัวเข่าวาชน
 ไทยคู่ฟ้าหลงฟ้าตาลุย
 เฝาระชาเฝ้าพันธุพื้นผิ
 ตาหน้กระพังนาคร
 ด้วยกลศึกยุทธศาสตร์วัดฤทาส
 เฝ้าไปรยทวนสารพิษพันเพ
 โอม แต่งตั้งขึ้นป้อมแสงไฟฟ้า
 ยกภูมิภพโจอมประจัญวรณคว
 มวลมหาดาภิษยามใหม่
 เตนลายแทงแรงรอยต้นدن

เหลือขอซากสวะดินสวรรค
 กากันยึดดอกยกไหล้อ้อชื่ออ้อฮา
 ร่างแหแหयरากกลบแหล่งหล้า
 เบียดบังภูมิปัญญาไทยแลนด์
 เกณฑ์โสภณีน้องนานับแสน
 ชิดแดนค้ายนรกจันฑาล
 หงส์ร้อนมังกรรารำร่า
 เปิดม่านพิภพแท้แก้วฉาย
 หมากลศตึกขาววางเส้นสาย
 ปืนป้ายไต้ตามละคือดอน
 ประชาชีตั้นตำฤกษ์ถอยน
 เสียมสอนล้างริดจาริตไทย
 ตั้งด่านดรรดาขะพินนาปาไร
 ถักน้ำน้อยแล้งไรน้ำยาปรานี
 รัยมนตราตริงเวทริเศษศรี
 สีสนามตีดลิทังผิขญ
 โอม้อจวนลายไทยทอเหล่ารุน
 กระสวยกระสะทพยญาณฐานภา

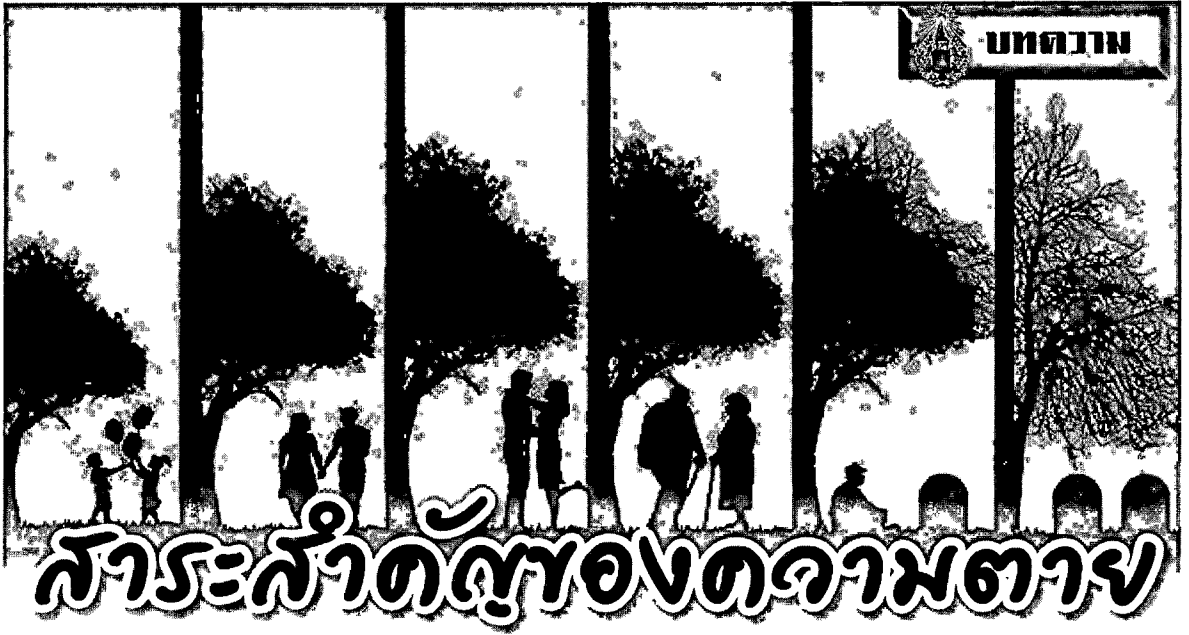
ขุนรายอง

นกข่า

เมฆทะมึนตึ้นฟ้าพายใหญ๋
 มีดมีดตึ้นฟ้าธราดล
 ยังมึนทหนึ่งซึ่งว้ายฟ้า
 ไต่กระแสมพลัวแห่งคืนวัน
 ไน่นเขาสูงเสียดฟ้าลิบลัว
 ผ่านป่าดิบดินร้อนฤสึนลัม
 ไอน์กน้อยคอยเหยือชยับปลัก
 แม้อยอกเนื้อเหน็บหนาวคราวโบยบิน
 จะอดมือกินมือไม้ถือสา
 แม้ทิวโหยตามประสาไร่นาแห่ง
 ย่อมเรียนรู็กร้อ่งทำนองนก
 เรืออิมทิพย์ลึบลับรอลมไชย
 วิสัยโลกคงอยู่คู่ลัตัวโลก
 โลกะโทสะโมหะยังอบอวล
 ใครเล่าเขาจะรู้เป็นคู่ทุกข์
 หลงข้าวสุกสามมือในเรือนร้าง
 ยามเียนร้อน้ออู่แห่งชยับปีก
 แห่งนชะเงอมองฟ้ายอมจำนน
 เถอะ...นกป่าอโศกพ้อไซด
 ทรณะงองอาจปีกกระพือ
 เทียรตคึกคิลลิตัวป่าเขาวัว
 ย่อมจับเหยือป้อนเหยืออาตมา
 แม้อิมปากอิมท้องร้องไม่ออก
 รอยเขารุ่นฆ่าเช่นชวนว้าควาย
 ข้าขอเป็นนกข่า ณ วันนี
 ออบแสงแดดสายลมกายลึทริ
 จะอดมือกินมือไม้คือคักคิตรี
 ขอบพลังลึกลึกประจำตัว
 อ้นความคิดวิชาค้ออวธ
 ลังจนค้มลมนักตามตำรา
 แม้ทิวเหน็บเจียนเนื้อ ณ วันนี
 คมอวธแห่งการลึกลึทริ

โหมทักไม้ไล่พนาสนท
 พัดกระพือลมบนสลาตัน
 ยังเรีงรำปีกทางช่างผกผัน
 ล้อแสงจันทร์สีทองคะนองลม
 โยกชยับวับทิวไม้ลับลม
 ยังล้อลมโลดถลาออกหากิน
 รู้หลบรู้ลึกรู้ไผผิน
 รู้ทำกินด้วยปีกขาที่แข็งแรง
 เธอ...คือนกป่าผู้กำแหง
 แม้ป่าแล้งดินล่อนไม่อ่อนโรย
 ชาตวิหคนอกกรงแม่แหบโหย
 ไม่โอดโอยพุกปีกทางร้องครางครวญ
 ย่อมทุกข์โศกสุสันต์ปิ่นปวน
 คือกระสวนชีวิตอนิจจัง
 ยามปลาบปลื้มลึมสุขคราวกักขัง
 ทลวงกรงทองที่เขาชังประทังตน
 ฤาจะหลบหลีกสูท้าวทณ
 รุกลินฟ้ากลืนฝนจะได้ฤา
 วิบโยคยากไร้ยอมไม้ชื่อ
 นั้นคือค้ำประภาค้อทั้งภาว
 ย่อมยิ่งใหญ่ยามหากินตมประสว
 ไม่รอเหยือในกะลาของมูลนาย
 ต้องจับเจ้าตากลกรอกรอกชาย
 มันน่าอายฟ้าดินเพรทะลึนคิตรี
 ปีกยังกล้าชวยยังมีทลิดทริ
 แม้ฟ้ามืดหมอกทนข้าวฤกสิ
 อัสราเสรีมิไชชว
 ค้งรอดชวมีลึกลึนลึบราวฟ้า
 ประเสริสุดช่อนเริมเฟดอว
 ตมมรวิคทวนลุนทจเธอล่อนได้
 ลุกเหยือบย่ำป่าลึกลึทนได้
 ประศคช้อลือชยคิตรีบปลายปากกา

ชนรายอง

• กวีธีรอก

มนุษย์เราสนใจเรื่องความตายกันมานานเต็มที นับตั้งแต่สติปัญญาของเราได้พัฒนาขึ้นมาจนถึงจุดที่ทำให้เรารำลึกได้ว่าตัวเราเองก็ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของอนิจจัง เช่นกัน แต่ถึงวันเวลาล่วงเลยไปนานเพียงใด ท่าทีของเราต่อความตายก็ยิ่งเปลี่ยนแปลงไปมากขึ้นเพียงนั้น ดังจะเห็นได้จากอารยธรรมอันยิ่งใหญ่ เช่นอารยธรรมของชาวอียิปต์ ที่มีประเพณีต่างๆ ทางศาสนาอันแสดงถึงแนวคิดเรื่องความตาย งานเขียนของปราชญ์ชาวยุโรปหลายต่อหลายเล่มล้วนเป็นเรื่องปรัชญาอันประณีตลึกซึ้งซึ่งเกี่ยวกับความตาย และมรณกรรม จินตวิเองก็พยายามเรียบเรียงความหมายของมันออกมาเป็นกวีนิพนธ์อันลึกซึ้งซึ่งกินใจ จิตกรเล่าก็ได้เพียรระบายพิษสงของมันไว้บนผืนผ้าใบตลอดมา ถึงกระนั้นก็ตาม คนยุคนี้ก็กลับพยายามบิดเบือนความหมายที่แท้จริงของความตายอยู่เสมอ ความเสื่อมโทรมของลัทธิศาสนาเมื่ออย่างเข้าศตวรรษ ตลอดจนการนำเอาแพทย์และเครื่องมือทางการแพทย์อันทรงประสิทธิภาพเข้ามาแทนที่พระศาสนา จนหมดสิ้น จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ชุมชนต้องสูญเสียอำนาจจัดการเรื่องความตายของชาวบ้านไปให้นักวิชาชีพ บรรดาคณคราถูกยื้อแย่งไปเก็บซ่อนไว้ในบ้านพักคนชรา ที่ซึ่งพวกเขาจะได้รับความช่วยเหลือตามความจำเป็น ผู้ป่วยที่นอนรอความตายจะถูกเข็นไปยังเตียงมรณะลับตาคนบนชั้นสูง

ของโรงพยาบาลคนชรา ลักชีพยานที่เฝ้าดูผู้ป่วยจนถึงวาระสุดท้ายในฤทธิยาภิรมณ์มีแต่เพียงอุปกรณ์การแพทย์ทันสมัยที่ส่งเสียงตึกๆ และดั่งกระหึ่มขณะที่มันบันทึกจังหวะเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต และการหายใจอันแผ่วเบาลงทุกที ในที่สุดเมื่อต้องส่งคืนศพไปให้บรรดาญาติพี่น้อง ทางโรงพยาบาลไม่เพียงแต่จะบิดเบือนสาเหตุการตายของผู้ป่วย แต่ยังฉีดยาดับกลิ่นศพ ตกแต่งใบหน้าให้ดูแจ่มใสราวกับอยู่ในอาการหลับสนิท และลั่นลมไปพร้อมกับความฝันอันสุนทรีย์

นอกจากนั้นร่างกายของผู้ตายก็อยู่ในชุดงามเรียบร้อยราวกับกำลังจะไปพิธีเลี้ยงยามค่ำ

ชาวตะวันตกมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ และทางวัตถุอย่างมหาศาลแต่คนรุ่นลูกรุ่นหลานอาจย้อนกลับมาดูวัฒนธรรมของพวกเขาว่าเถื่อนทรามอย่างน่าหวัรอก็ได้ อารยธรรมตะวันตกเป็นอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ในด้านความสำออง ดังจะเห็นได้จากทัศนคติ และอุปนิสัยต่างๆ ที่มีต่อความตาย เราสามารถชมความตายแบบสำอองทางโทรทัศน์ในห้องนั่งเล่นของเราได้วันละหลายร้อยเที่ยว เห็นทัฬหาลมตายกันในภาพยนตร์ ความตายที่สมมตกันขึ้นแบบนั้น ออกจะผิดข้อเท็จจริง และดูสนุกสนาน แต่ความตายในชีวิตจริงกลับถูกมองว่าน่ารังเกียจ และน่าสยดสยอง ความเจ็บ ความแก่ และความตาย กลายเป็นสิ่งต้องห้ามในสังคมของเรา เรามักถูกกดดันให้หลีกเลี่ยงการคิดถึงความตายของเราเอง เรามักรู้สึกผิดที่มีอายุเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ใครไปถามอายุเข้าก็เกือบจะกลายเป็นเรื่องดูหมิ่นดูแคลนกัน สังคมตะวันตกเป็นสังคมที่บูชาความหนุ่มความสาว และชีวิตยามเยาว์ เห็นได้จากการเพียรพยายามทุกรูปแบบที่จะลอกเลียนสิ่งเหล่านี้ ผู้คนใช้จ่ายกันนับพันล้าน ดอลลาร์ ต่อปีเพื่อการดึงหน้า ย้อมผม ซี้อครีมบำรุงผิวและเครื่องสำอางสารพัดประเภทตลอดจนกรรมวิธีนับไม่ถ้วน ด้วยหวังจะให้มิรูปร่างหน้าตาที่ดูเยาว์วัย และแข็งแรงกว่าตัวจริง การคิดถึงความตายของเราเองถูกมองเป็นเรื่องวิตถารอันตรายเลยทีเดียว และการพูดถึงความตายในที่สาธารณะก็ถูกรังเกียจว่ามีรสนิยมต่ำทราม

อย่างไรก็ตาม ในช่วงไม่กี่ศตวรรษที่ผ่านมาได้มี

ปรากฏการณ์แหวกแนวที่สำคัญเกิดขึ้นหลายประการ นั่นก็คือ การศึกษาเองความตายกันอย่างจริงจัง จิตวิทยาสมัยใหม่ได้เริ่มทำลายสิ่งต้องห้ามต่าง เกี่ยวกับความตาย เช่นเดียวกับที่ฟรอยด์ได้ถอนเอาตราบาบทั้งหลายออกไปจากเรื่องอารมณ์เพศเมื่อเกือบร้อยปีมาแล้ว ผู้เชี่ยวชาญงานวิจัยต่างๆ เช่น ดร.คิเวลเลอร์ รอส ดร.เรย์มอนด์ คาร์เรย์ ดร.อี.ฮาราลด์สัน และ ดร. เออร์เนสต์ เบคเคอร์ เป็นต้น ได้มีส่วนเสริมสร้างสาขาวิชาที่เรียกว่า มรณวิทยาหรือการศึกษาเรื่องความตาย จากการสังเกตทางการแพทย์เกี่ยวกับความตาย และการทำงานเพื่อคนที่กำลังจะตาย ทำให้แม้แต่วงการวิทยาศาสตร์แบบอนุรักษนิยมอย่างสุดโต่งตระหนักว่า ถึงเราไม่อาจมองเห็นความตายได้โดยอาศัยกล้องจุลทรรศน์

แต่เราก็อาจสังเกตเห็นความตายได้ในฐานะปรากฏการณ์ทางจิตวิทยาอย่างหนึ่ง ที่บอกสาเหตุของการตายได้มากกว่าเพียงการหยุดทำงานของร่างกาย อาจกล่าวได้ว่า การค้นพบที่สำคัญที่สุดจากการศึกษาสมัยใหม่เกี่ยวกับความตาย มาจากงานวิจัยทางจิตเวชของ ดร.คิเวลเลอร์ รอส และผู้ร่วมงาน ซึ่งเผยให้เห็นความเข้าใจและความตื่นตัวในเรื่องธรรมชาติอันไม่เที่ยงของเรา ที่บงการสุขภาพจิตของเราอยู่ เช่นเดียวกับที่ฟรอยด์เคยพิสูจน์ให้เห็นมาแล้วว่า ความเข้าใจในเรื่องเพศของเราเอง เป็นสิ่งจำเป็นต่อความเติบโตทางจิตวิทยาของเรานักมรณวิทยาสมัยใหม่หลายคนได้เสนอหลักฐานเอกสารที่สำคัญเพื่อสนับสนุนทฤษฎีว่าการตระหนักถึงความตาย และความไม่เที่ยงของเราเอง ย่อมช่วยให้เรามีชีวิตที่แข็งแกร่ง

สมดุล และผลสมผลสานกลมกลืน ความเกี่ยวเนื่องระหว่างงานของพรอยด์กับเรื่องอารมณ์เพศและงานชิ้นนี้กับความตาย อันมีส่วนสัมพันธ์กันในทางจิตวิทยาอย่างมาก ในความเรียง เรื่อง “ความอุจาดแห่งความตาย” ที่เขียนโดย ดร. เจฟฟรีย์ กอเรอร์ มีความตอนหนึ่งว่า “ในศตวรรษที่ ๒๐ ดูเหมือนจะมีความเปลี่ยนแปลงที่เราอาจมองข้ามไปมัน เรื่องความเข้มงวดบางประการ ในขณะที่เราพูดถึงการร่วมประเวณีกันบ่อยขึ้นทุกที โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมแองโกล - แซกซัน ความตายกลับกลายเป็นเรื่องที่เรากล่าวถึงน้อยลงเรื่อยๆ” งานของ พรอยด์ในเรื่องเพศใช้เวลาถึงครึ่งศตวรรษในการเผยแพร่ออกจากห้องปฏิบัติการของเขา ไปสู่สังคมภายนอก เราจึงอาจคาดได้ว่า งานที่เกี่ยวกับมรดกกรรมชิ้นนี้คงจะต้องใช้เวลานานเท่ากันในการชักจูงความคิดของสาธารณชน

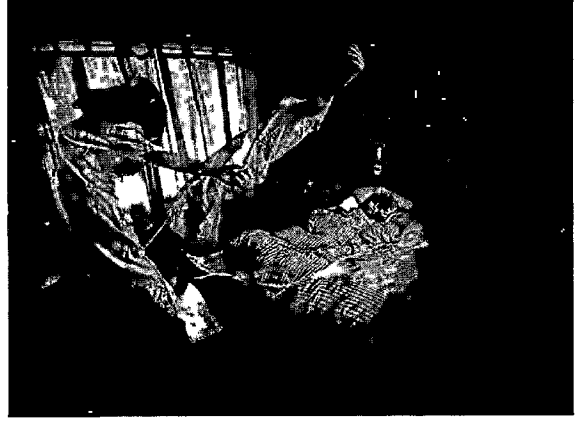
อันที่จริง อารมณ์เพศกับความโน้มเอียงไปหาความตายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด เหมือนขั้วที่ตรงข้ามกันของแม่เหล็ก สิ่งหนึ่งกระตุ้นให้เรา มีพลังชีวิตและความสามารถในการสืบพันธุ์ ทำให้เราเป็นคนสำคัญ มีความหมาย มีอำนาจ และมีตัวตนอยู่จริง อีกสิ่งหนึ่งสาปให้เราหายนะ ทำให้เราหมดความสำคัญ ไร้ความหมาย สูญสิ้นพลัง และไร้ซึ่งตัวตน ทั้งสองสิ่งนี้เชื่อมสนิทกับธรรมชาติความเป็นสัตว์โลกของเรา ฝ่ายหนึ่งทำให้เรารู้สึกเข้มแข็ง อีกฝ่ายหนึ่งทำให้เรารู้จักเจียมตัว ในเรื่องเกี่ยวกับชีวิต ฝ่ายหนึ่งเป็นการสร้างสรรค์อย่างที่สุด และอีกฝ่ายก็เป็นการปฏิเสธชีวิตอย่างเด็ดขาดฝ่ายหนึ่งทำให้เราก้าวร้าวและเข้าสังคมเก่ง อีกฝ่ายหนึ่งทำให้เราเป็นคนเฉยเมย และ

หลบเลี่ยงสังคม การเข้าใจอารมณ์เพศของเรา ย่อมช่วยให้เรามองเห็นธรรมชาติส่วนที่ก้าวร้าวและอำนาจที่เรามี เมื่อขาดความสมดุลเช่นนี้แล้ว ปัญหาการแสดงออกทางเพศย่อมเกิดขึ้น นับตั้งแต่ความไร้สมรรถภาพทางเพศไปจนถึงความรุนแรงทางเพศ อาจเป็นไปได้ว่า ความเพ้อฝันแบบโรมแมนติกในศตวรรษที่ ๑๘ รวมทั้งความเชื่อเรื่องจิตกับร่างกายในแบบทวินิยมที่แพร่หลายในยุคสมัยดังกล่าวทำให้เราก้าวเข้ามาสู่ยุคปัจจุบันโดยไม่สามารถเข้าใจอารมณ์เพศหรือความตายของเราได้อย่างสมจริง ในทัศนะแบบโรมแมนติก จิตเป็นสิ่งสูงส่ง และร่างกายเป็นสิ่งหยาบช้า สามาลย์ จึงถูกประณามว่าเป็นของต่ำทราม จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุง หรือมิฉะนั้นก็ต้องถูกทำลายล้าง

ปราชญ์ท่านหนึ่งผู้เป็นพุทธศาสนิกชาวอินเดียมีนามว่า ศานติเทพหรือศานติเทวะ เคยเขียนไว้ตอนหนึ่งว่า “นักโทษผู้ถูกพระราชชาติตัดสินลงโทษด้วยการตัดขาออกไปข้างหนึ่ง ย่อมเกิดความตื่นกลัวเป็นที่สุด ปากของเขาแห้งผาก ตาเหลือกถลน ตัวก็สั่นงก คนที่ถูกคุกคามด้วยความตายแล้ว จะหวั่นกลัวมากกว่ากลัวเพียงใด” ดร.คิเวลเลอร์ รอส ได้กล่าวไว้อย่างหนักแน่น และสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้เราทำความเข้าใจในสภาวะความไม่เที่ยงของตัวเราเอง

ดังปรากฏในหนังสือเรื่อง ความตายกับมรณกรรม ตอนหนึ่ง ว่า “ถ้าวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีไม่ถูกใช้ไปอย่างผิดๆ ให้ทวีความหายนะโดยการยึดชีวิตออกไป แทนที่จะทำให้ชีวิตเป็นชีวิตของมนุษย์มากขึ้น และสามารถทำให้มนุษย์ เป็นอิสระมากยิ่งขึ้นในการติดต่อกันโดยตรงแล้ว เราค่อยมา พูดถึงสังคมที่ยิ่งใหญ่ และเข้าถึงสันติภาพได้ ทั้งสันติภาพ ภายในของเราเอง และสันติภาพระหว่างชาติ ซึ่งเป็นไปได้

ถ้าเรากล้าเผชิญความตาย และยอมรับความเป็นจริงเรื่อง ความตายของเราเอง” ทักษะดังกล่าวสอดคล้องอย่างชัดแจ้งกับทักษะของชาวพุทธซึ่งถือว่าการเข้าใจเรื่องความตาย และธรรมชาติอันเป็นอนิจจังของเราเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อ ความเจริญรุ่งเรืองทางจิตวิญญาณ พระพุทธองค์ก็เคย ตรัสว่า “ในรอยเท้าคชสารย่อมเป็นยอด และในบรรดา อนุสติทั้งหลาย มรณสติย่อมเป็นยอด”

(โปรดอ่านต่อฉบับหน้า)

• ภาษา เรืองชัย

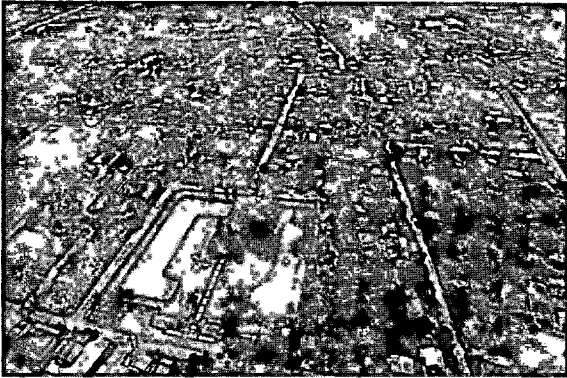
ในการศึกษาศิลปะแบบเขมรนั้น ทับหลังดูเหมือนว่าจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งของปราสาทที่ได้รับความสนใจและมีการศึกษากันอย่างต่อเนื่อง ด้วยลักษณะลวดลายที่มีความแตกต่างสามารถบ่งบอกถึงอิทธิพลของศิลปะที่มีมาในแต่ละยุคสมัย และเอกลักษณ์เฉพาะของฝีมือช่าง รวมทั้งการผสมผสานหรือคลี่คลายจนกลายเป็นแบบฉบับเฉพาะ จึงกลายเป็นองค์ประกอบที่มีผู้สนใจนำค้นคว้าเปรียบเทียบกับอิทธิพล ความสัมพันธ์ รวมถึงการกำหนดอายุและสมัยของสถาปัตยกรรมนั้นๆ

จากการศึกษาข้อมูล อาจกล่าวได้ว่า ทับหลัง สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ ทับหลังจริง และทับหลังประดับ โดยทับหลังจริงนั้นทำหน้าที่รับและถ่ายน้ำหนักของส่วนบนของอาคารให้น้ำหนักนั้นเฉลี่ยและถ่ายทอดลงบนกรอบด้านข้างของกรอบประตู ซึ่งทับหลังจริงนี้ ความจริงคือ ส่วนบนของกรอบประตูนั้นบางครั้งจะมีความยาวเกินสองด้านของกรอบประตูแนวตั้งออกมา และส่วนที่เกินนี้จะอยู่เข้าไปในผนังอาคาร แต่บางครั้งก็ไม่จำเป็นต้องยาวเกินความกว้างของกรอบประตู ส่วนทับหลังประดับ หมายถึง

แท่นหินรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่วางเกยวอยบนส่วนหนึ่งของทับหลังจริง บางครั้งก็อาจมีความยาวเกินกรอบประตูทั้งสองด้าน โดยทับหลังประดับนี้ก็อาจจะวางประกบชนกับหินอีกชั้นหนึ่งที่ทำเป็นวงโค้งถ่ายน้ำหนัก ส่วนหน้าของทับหลังจะยื่นเกินกรอบประตูออกมา ส่วนที่ยื่นมานี้จะมีเสาประดับกรอบประตูค้ำอยู่ *

ทับหลังที่ได้รับอิทธิพลของศิลปะเขมรในประเทศไทยมีอยู่หลายชั้น ด้วยอิทธิพลจากเขมรที่แพร่เข้ามาทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เห็นได้จากลักษณะของสถาปัตยกรรมของปราสาทหลายๆ หลังที่ยังมีให้เห็นจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงทับหลังปราสาทศรีบรมภูมิ หนึ่งในรูปแบบของทับหลังที่มีองค์ประกอบและความน่าสนใจ ด้วยลักษณะของลวดลายที่มีความสัมพันธ์กันของทับหลังทั้ง ๓ ชั้น การศึกษาทับหลังปราสาทศรีบรมภูมินี้ สามารถนำมาใช้อธิบายรูปแบบลักษณะโดยใช้ประเด็นเปรียบเทียบกับตัวเอง เพื่อความชัดเจนในการกำหนดอายุ รวมทั้งเปรียบเทียบกับตัวอย่างของทับหลังที่มีลักษณะใกล้เคียงที่คาดว่า น่าจะสร้างมาในสมัยเดียวกัน ทั้งในด้านรูปแบบของศิลปะและประติมากรรม

๑ สมिति ศิริภัทร์, มยุรี วีระประเสริฐ, ทับหลัง, (กรุงเทพฯ กรมศิลปากร, ๒๕๓๓) หน้า ๑๙

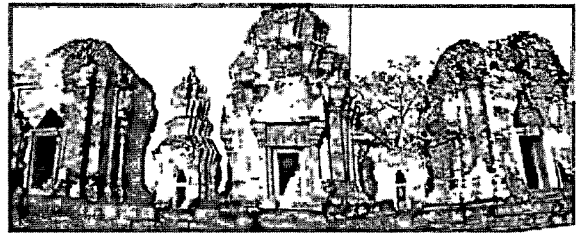
ภาพที่ ๑ : ภาพถ่ายโดยรวมของที่ตั้งปราสาทศรีขรภูมิ

แหล่งที่ตั้งและลักษณะโดยรวมของปราสาทศรีขรภูมิ

ปราสาทศรีขรภูมิ (หรือปราสาทระแงง) ตั้งอยู่ที่ตำบลระแงง อำเภอศรีขรภูมิ ห่างจากตัวอำเภอประมาณ ๘๐๐ เมตร โดยใช้เส้นทางสุรินทร์-ศรีขรภูมิ^๒ และมีถนนแยกเข้าไปอีกประมาณ ๑ กิโลเมตร ตัวปราสาทเป็นปราสาทที่ค่อนข้างสมบูรณ์แต่มีขนาดเล็ก ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบกลางเมืองโบราณบ้านปราสาท โดยมีบารายขนาดใหญ่อยู่ทางตะวันออกไม่ไกลจากปราสาทนัก สิ่งก่อสร้างหลักคือปราสาท ๕ องค์บนฐานเดียวกันที่ยกพื้นสูง มีสระน้ำล้อม ๓ ด้านโดยมีปราสาทองค์กลางเป็นปราสาทประธานมีปราสาทบริวารล้อมรอบอยู่ที่มุมทั้งสี่สร้างบนฐานเดียวกัน ก่อด้วยหินทรายและศิลาแลง ปราสาทหันหน้าไปทางทิศตะวันออก

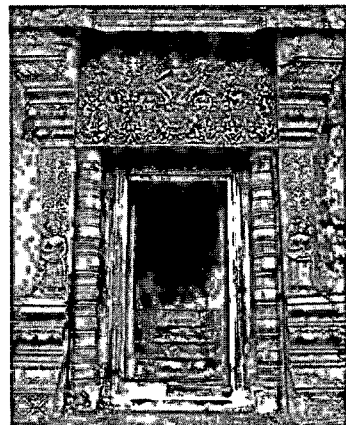

ภาพที่ ๒ : คุน้ำรูปเกือกม้า ตัว U ที่ล้อมองค์ปราสาท ถูกทำให้ผิวดินเรียบเพราะมีการถมดินเป็นถนนเชื่อมกันทั้งสองฝั่งทางด้านหลังฝั่งตะวันตก

ภาพที่ ๓ : ปราสาทบริวารล้อมองค์ของปราสาทศรีขรภูมิ องค์ที่อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ยังมีสภาพสมบูรณ์ คือ มียอดและลวดลายประดับ เช่น กลีบขนุน บัวยอดคปราสาท ยังเหลืออยู่จำนวนมาก ส่วนองค์อื่นๆ ยอดหักและตกไปหมดแล้ว

ปราสาททั้ง ๕ องค์ มีลักษณะเหมือนกัน กันคือ องค์ปราสาทไม่มีมุข มีบันไดทางขึ้นและประตูทางเข้าเพียงด้านเดียวคือ ด้านทิศตะวันออก ชั้นส่วนประดับทำจากหินทรายสลักเป็นลวดลายต่างๆ ทั้งส่วนที่เป็นทับหลัง เสาประดับกรอบประตู เสาติดผนัง และกลีบขนุนปราสาท ส่วนหน้าบันเป็นอิฐประดับลวดลายปูนปั้น องค์ปราสาทประธานมีทับหลังสลักเป็นรูปคنوانุราช(พระอิศวรกำลังพ้อนรำ) บนแท่นมีหงส์แบก ๓ ตัวอยู่เหนือเศียรเกียรติมุข มีรูปพระคเนศ พระพรหม พระวิษณุ และนางปารพตี (นางอุมา) อยู่ด้านล่าง เสาประดับสลักเป็นลวดลายเทพธิดาลายกัมพูและรูปทวารบาล

ภาพที่ ๔ : ทับหลังคنوانุราช ที่ปราสาทประธาน มีลายจำหลักอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างสมบูรณ์ ตรงกลางเป็นพระคเวิะ ๑๐ กรกำลังวาดท่าร่ายอย่างมีชีวิตชีวา

๒ กิตติ วัฒนธนะมหาตม์, "ปราสาทศรีขรภูมิ," กิณี, ๑๔, ๗ (กรกฎาคม ๒๕๔๐) หน้า ๘๔

ส่วนปรากฏ์ปริวารพบทับหลัง ๒ ชิ้น ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย เป็นภาพเล่าเรื่องกฤษณาวตารทั้งสองชิ้น ชิ้นหนึ่งเป็นภาพพระกฤษณะฆ่าช้างและคชสีห์ ส่วนอีกชิ้นหนึ่งเป็นภาพพระกฤษณะฆ่าคชสีห์

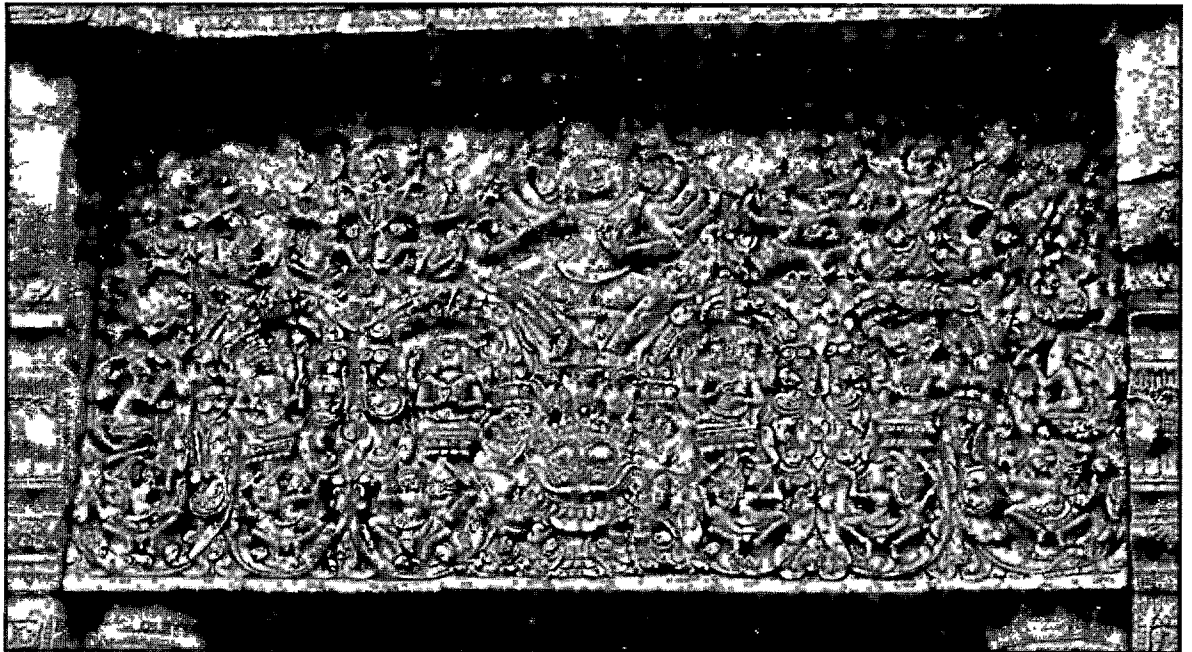
ลักษณะทางศิลปกรรมของทับหลังปราสาทศรีขรภูมิ

จากที่กล่าวมาแล้วว่า ได้มีการค้นพบทับหลังจำนวน ๓ ชิ้นบริเวณปราสาทศรีขรภูมิ ซึ่งในการศึกษาทับหลังทั้ง ๓ ชิ้นนั้นสามารถอธิบายรายละเอียดของรูปแบบศิลปะในแต่ละชิ้น ได้ดังนี้

ชิ้นที่ ๑ ทับหลังปรากฏ์ประธาน

ทับหลังชิ้นนี้ สลักเป็นภาพเล่าเรื่องศิวนาฏราชท่ามกลางลายพันธุ์พฤกษา พระศิวะมี ๑๐ กร ประทับยืนเหนือหงส์แบก ๓ ตัว ซึ่งยืนอยู่เหนือหน้ากาลอีกทอดหนึ่ง

ด้านข้างของหน้ากาลทั้งสองข้างสลักเป็นรูปสิงห์ด้านละตัวยืนด้วยสองขาหลัง มีหน้ากาลแต่ละข้างจับยึดขาหลังของสิงห์ไว้ สิงห์ทั้งสองคายนทอนพวงมาลัยออกมาจากปากแล้วใช้ขาหน้ายึดทอนพวงมาลัยเอาไว้ ทอนพวงมาลัยมีลักษณะโค้งขึ้น โค้งลงใต้ทอนพวงมาลัยด้านขวาสุดของพระศิวะสลักเป็นรูปเทพสตรีองค์หนึ่ง มีผู้ศึกษาบางท่านให้ความเห็นว่าเป็นนางทศพรคาประทับนั่งบนปัทมาสน์ พระหัตถ์ขวาถือพระขรรค์ พระหัตถ์ซ้ายถือคฑารูปหัวกระโหลก^๓ ซึ่งจะอธิบายด้วยลักษณะทางประติมานวิทยาที่จะกล่าวต่อไป แต่ ศ. มจ. สุภัทรดิศ ดิสกุล ทรงให้ความเห็นว่าเป็นพระลักษมี ทรงถือดอกบัว เพราะอยู่ในภาพของพระศิวนาฏราช และพระลักษมีเป็นเทพที่มีหน้าที่ร้องเพลง^๔ ถัดเข้ามาใกล้พระศิวะ เป็นพระนารายณ์ ๔ กร ประทับนั่งเหนือปัทมาสน์ เช่นกัน พระหัตถ์บนขวาและซ้ายทรงถือจักรและสังข์ ตามลำดับ พระหัตถ์ข้างล่างทั้งสองแสดงอาการคล้ายกำลังให้จิ้งหวะการพ้อนรำของพระศิวะ ถัดจาก

ภาพที่ ๕ : ทับหลังปราสาทประธาน

๓ สมมาตร เกิดผล, การศึกษาปราสาทศรีขรภูมิ จ.สุรินทร์, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดี สมัยประวัติศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๙ หน้า ๕๙

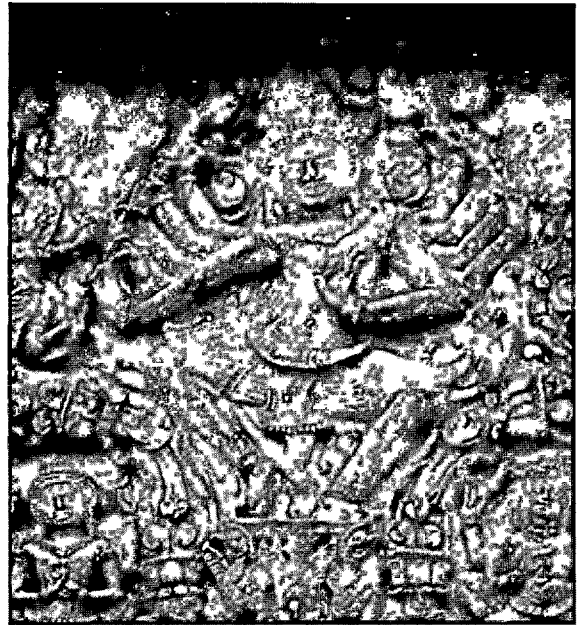
๔ หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิสกุล, “พระศิวนาฏราชในศิลปะลพบุรี”, รวมบทความของ ศจ. มจ.สุภัทรดิศ ดิสกุล เล่ม ๓ รวบรวมโดย บังเอิญ มาประณีต, (กรุงเทพฯ . ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ, กรกฎาคม, ๒๕๒๘) หน้า ๗๐๔

พระนารายณ์คือพระพรหม ๔ พักตร์ ๔ กร ประทับนั่งเหนือ
ปีศาจสาม พระหัตถ์ขวาทรงถือดอกบัวเช่นกัน พระหัตถ์ข้าง
ล่างทั้งสองแสดงอาการคล้ายกำลังให้จิ้งหะการพ้อนรำ
ของพระคิเวะ สำหรับเทพองค์สุดท้าย คือ พระพิฆเนศ
มีเศียรเป็นช้าง ประทับนั่งบนปีศาจสาม มี ๔ กร คือ พระหัตถ์
ขวากลางเลือน ไม่สามารถมองได้ว่าทรงถือสิ่งใด ส่วน
พระหัตถ์ซ้ายทรงถือดอกบัว พระหัตถ์ล่างทั้งสองกำลังให้
จิ้งหะการพ้อนรำของพระคิเวะ เช่นเดียวกับเทพองค์อื่น

นอกจากนี้แล้วยังมีภาพบุคคลขนาดเล็กและภาพสัตว์
จำนวนมากประกอบบนแผ่นทับหลัง ซึ่งจากภาพเก่าที่มี
บุคคลเข้ามาประกอบมากมายอย่างนั้น เทียบได้กับศิลปะ
สมัยนครวัด^๕ ซึ่งในสมัยตอนต้นของศิลปะแบบนี้ยังคงมี
ลักษณะของทับหลังในศิลปะปาปวนผสมอยู่

จากการศึกษาโดยรูปแบบของศิลปะสมัยนครวัดแล้ว
จะเห็นได้ว่าในศิลปะนครวัดนี้ ภาพบุคคลเล็กๆ ได้เข้ามา
ปะปนกับลวดลายใบไม้บนทับหลังลวดลายพันธุ์พฤกษา
บางครั้งแนวภาพบนยอดของทับหลังก็ปรากฏมีขึ้นอีกเป็น
ภาพเล่าเรื่อง ลายท่อนพวงมาลัยตรงกลางมักหายไป
กลายเป็นลายสันโค้งที่โค้งขึ้นโค้งลงอย่างมากมาย หรือลาย
วงโค้งที่ติดต่อกันเป็นแนวหรือกั้นขดที่ไปในทางทิศเดียวกัน

นอกจากนี้ทับหลังแบบนครวัดสามารถสังเกตได้จาก
ลายละเอียดของหน้ากาล คือ หน้ากาลจะมีเครื่องประดับ
เช่นกระบังหน้า และกำไลข้อมือเข้ามาประดับอย่างมากมาย
ตามสมัยนิยม ก็เป็นศิลปะแบบนครวัดที่เห็นเด่นชัด^๖ รวมไปถึง
ท่อนพวงมาลัยที่ออกจากปากสิงห์ทั้งสองตัวซึ่งมีลักษณะ
โค้งขึ้น โค้งลงมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เป็นศิลปะที่นิยมกัน
มากในสกุลช่างศิลปะเขมรในสมัยนครวัด^๗

ภาพที่ ๖ ลักษณะการแต่งกายขององค์พระคิเวะ
เป็นลักษณะเดียวกับศิลปะขอมในสมัยนครวัด

ในการศึกษาลักษณะของทับหลัง หากจะดูให้ละเอียด
ลึกลงไปอีกนอกจากลักษณะโดยรวมของความเป็นศิลปะ
นครวัดแล้ว การสังเกตการนุ่งผ้าก็สามารถบ่งบอกถึงยุค
สมัยของศิลปะได้เช่นกัน คือ พระคิเวะซึ่งนุ่งผ้าแบบ
โจงกระเบนสั้นที่เรียกว่า สมพต จีบเป็นริ้ว ชักชายผ้าด้าน
หน้าออกเป็นวงโค้ง มีชายผ้ารูปคล้ายหางปลาห้อยลงมา
เป็นสองชั้น เป็นการนุ่งผ้าของบุรุษในศิลปะแบบนครวัด
เช่นกัน^๘

(โปรดอ่านต่อฉบับหน้า)

๕ หม่อมเจ้าสุภัททิศ ดิสกุล, ศิลปะขอม เล่ม ๑ (กรุงเทพฯ : องค์การคุรุสภา, ๒๕๑๓), หน้า ๑๒๗

๖ หม่อมเจ้าสุภัททิศ ดิสกุล, ประติมากรรมขอม (กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, ๒๕๑๕), หน้า ๓๘

๗ หม่อมราชวงศ์ สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, การศึกษาทับหลังแบบเขมรในหน่วยศิลปากรที่ ๖ (คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๖), หน้า ๑๕๕

๘ หม่อมเจ้าสุภัททิศ ดิสกุล, ศิลปะขอม เล่ม ๓ (กรุงเทพฯ : องค์การคุรุสภา, ๒๕๑๓), หน้า ๓๔

การปฏิบัติสมาธิ สามารถพัฒนาสมองได้

• วท.ดร.พรชัย พิธีสุนทรกุล
<http://DrPornchai.com/> พรชัย พิธีสุนทรกุล

นักวิชาการอิสระ / อาจารย์พิเศษคณะเภสัชศาสตร์และปริญญา บัณฑิตวิทยาลัย และสถาบันพระปกเกล้า

คนจำนวนมากไม่เคยคิดว่าตนเป็นคนที่ยากจะฝึกสมาธิ เพราะว่ากลัวความคิดของตนเอง กลัวว่าจะควบคุมความคิดไม่ได้และจะคิดฟุ้งซ่านและคิดเรื่อยเปื่อยจนเป็นบ้า แต่ความจริงกลับตรงกันข้าม นั่นคือคนที่คิดฟุ้งซ่านนั่นแหละคือคนที่ไม่ได้ฝึกสมาธิ คนที่มีสมาธิจะควบคุมความคิดได้ ไม่คิดฟุ้งซ่าน และไม่มีวันเป็นบ้าเป็นอันขาด คนที่ฝึกสมาธิแล้วเป็นบ้าคือคนที่ฝึกสมาธิไม่ได้ผล หรือฝึกไม่ถูกวิธีมากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยแห่งเทคโนโลยีขั้นสูงนี้ (high technology) เรายังจะต้องฝึกสมาธิกันให้มาก เพราะวิทยาศาสตร์ยุคใหม่ได้ทำการพิสูจน์โดยปราศจากข้อกังขาแล้วว่า สมาธิสามารถพัฒนาการทำงานของสมองได้ ทำให้เรากลายเป็นคนที่ฉลาดขึ้น ดีขึ้น ร่างกายและจิตใจแข็งแรงขึ้น และทำงานได้มากขึ้น

วิทยาศาสตร์สาขาที่ศึกษาเรื่องของสมาธิคือประสาทศาสตร์ (Neuroscience) ประสาทศาสตร์ได้ทำการค้นพบที่ยิ่งใหญ่ คือได้ค้นพบว่าการฝึกสมาธิอาจสามารถก่อสร้าง ปั้น และตบแต่งสมองตามที่เราต้องการได้ เช่นเดียวกับที่นักเพาะกายสามารถสร้างและปรับปรุงกล้ามเนื้อของร่างกาย

เมื่อเราสามารถเพาะสมองได้เช่นเดียวกับการเพาะกล้ามเนื้อแล้ว สิ่งใดที่เป็นการทำงานของสมองและคุณสมบัติของสมอง เราก็สามารถจะควบคุมได้หมด เช่น เราจะเป็น

คนดี คนเก่ง คนฉลาด คนขยัน คนอดทน คนปล่อยวาง คนมีความสุข คนบรรลุนิพพาน ฯลฯ ก็เพราะมีสมองที่พัฒนาแล้ว ดังนั้นถ้าเราอยากจะเป็นคนที่มีมีความสุขและมีคุณสมบัติอื่นๆ ตามที่กล่าวนี้ เราก็ต้องทำการฝึกฝนอบรมสมอง ซึ่งก็คือการฝึกสมาธินั่นเอง คุณสมบัติของสมองเหล่านี้ไม่ได้ครบถ้วนสมบูรณ์ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด หากแต่เราสามารถจะปรับปรุงและพัฒนาได้ การพัฒนานี้เปรียบดั่งการผ่าตัดสมองให้มีคุณสมบัติที่ดีตามที่เรต้องการ แต่แทนที่จะใช้มีดในการผ่าตัด เราจะใช้สมาธิแทนมีด ทั้งหมดนี้แสดงว่าคุณสมบัติที่ดีและน่าปรารถนาต่างๆของสมอง เช่น สุขภาพดี ความดี ความฉลาด ฯลฯ เป็นสิ่งที่เราสามารถฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้ ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามบุญตามกรรมดั่งที่เข้าใจกันมาแต่เดิม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การฝึกสมาธิก็คือกรรมดีที่จะทำให้เรามีความสุขและสิ่งที่ดีอื่นๆตามที่เรต้องการนั่นเอง

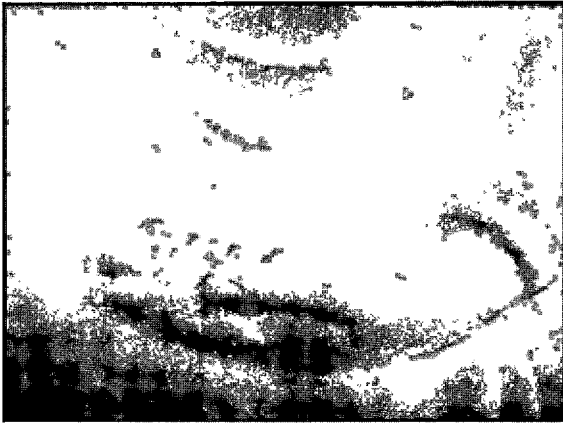
วิชาประสาทศาสตร์ได้ค้นพบประโยชน์และบทบาทที่สำคัญที่สุดของสมาธิที่กระทำต่อสมอง ๕ ประการดังนี้

๑. สมาธิเพิ่มการปรับตัวของสมอง

มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน เมืองแมดิสัน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ศึกษาสมองของพระภิกษุชาวทิเบตในสวนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ และได้พบว่าพระที่ยังมีสมาธิมาก ก็ยังสามารถปรับตัวให้ฟื้นคืนสภาพปกติได้อย่างรวดเร็วภายหลังจากที่ได้ประสบกับอาการเครียดและความชอกช้ำเสียใจ ผู้ที่

และใจให้ผ่อนคลาย และรู้สึกตัวทุกขณะถึงความคิด ความรู้สึก และประสาทสัมผัส โดยไม่ตัดลिनความรู้สึกและความคิดนั้นๆ เช่น ตัดลिनว่า ดีชั่ว สวยไม่สวย จริงไม่จริง ฯลฯ โดยให้สังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นในใจแต่เพียงประการเดียว ขอให้เราทำตัวเสมือนหนึ่งบุคคลภายนอกที่คอยตามดูจิตของเราด้วยความเฉยชา และด้วยความเป็นกลาง โดยไม่ต้องเข้ามามีส่วนร่วมกับจิตของเราด้วย เพื่อที่จะเฝ้าดูว่า อะไรกำลังเกิดขึ้นภายในและภายนอกร่างกายและจิตใจของเราในทุกขณะเวลา

ชาวพุทธเราได้ปฏิบัติสมาธิมาแล้วเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ ปี แต่ชาวตะวันตกเพิ่งจะรู้จักสมาธิอย่างจริงจังเมื่อประมาณ ๔๐ ปีมานี้เอง (ขณะที่เขียนบทความนี้เป็นปี ๒๕๕๗) โดยเริ่มจากนายแพทย์ผู้หนึ่งชื่อจอห์น กาบัต-ซินน์ ได้ประสบความสำเร็จในการรักษาคนไข้ที่มีความเจ็บปวดเรื้อรังด้วย โครงการลดความเครียดด้วยสติ/สมาธิ (Mindfulness-Based Stress Reduction) หลังจากนั้นก็ได้เกิดโครงการมากมายในการปฏิบัติสติและสมาธิเพื่อการพัฒนาและปรับปรุงสภาพจิต เช่น โครงการรักษาความซึมเศร้า โครงการเพิ่มคะแนนสอบ โครงการลดความก้าวร้าวในเด็ก ฯลฯ

โครงการรักษาความซึมเศร้าเป็นหนึ่งในโครงการที่ดำเนินการอย่างได้ผลมาก เพราะปรากฏว่าการฝึกสติและสมาธิในโครงการนี้มีผลเท่ากับการรับประทานยาต้านความซึมเศร้า ทำให้คนไข้ไม่ต้องทานยาอีกต่อไป

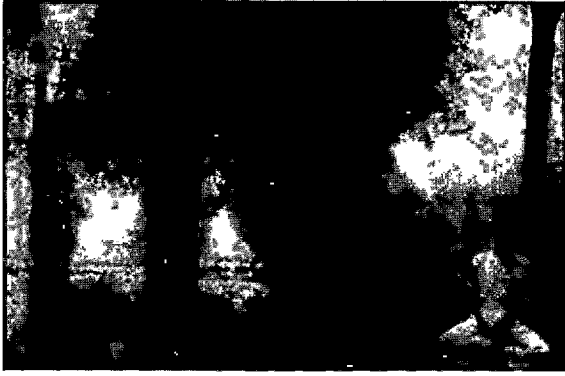
หน่วยงานต่างๆในโลกตะวันตก เช่น กองทัพบกสหรัฐ บริษัทกูเกิล กองการขนส่งนครลอนดอน และกระทรวงมหาดไทยของสหราชอาณาจักร ฯลฯ ได้จัดโครงการ

ฝึกสมาธิ (เพื่อให้เกิดสติ) สำหรับพนักงาน โรงเรียนต่างๆ ก็ได้เริ่มบรรจุเรื่องสติและสมาธิเข้าไปในหลักสูตร (เมืองที่นับถือพุทธศาสนา เช่น ประเทศไทย อายุเขาไหมนี่?)

นอกจากการนั่งเฉยๆเพื่อติดตามสังเกตการทำงาน และความคิดของจิตแล้ว เรายังอาจฝึกสติได้ในชีวิตประจำวัน โดยการสังเกตประสบการณ์ของจิตในทุกขณะ เช่น ขณะนั่ง ขณะนอน ขณะกิน ขณะทำงาน ฯลฯ ความเร่งรีบและความเคร่งเครียดในการใช้ชีวิตของคนสมัยนี้ทำให้สมองทำงานด้วยการคิดอย่างไม่ลืมนี่สุด สมองจะจมอยู่แต่ในวังวนของปัญหาในอดีต และความกังวลในอนาคต แต่ถ้าเรารักษาจิตให้มีสติอยู่เสมอแม้ในขณะปัจจุบัน โดยมุ่งแต่สังเกตความคิด ความรู้สึก และประสาทสัมผัสด้วยความสงบ เพื่อที่จะได้รู้ตัวแต่เพียงประการเดียว โดยไม่ต้องร่นวายุไปด้วยกับความคิด ความรู้สึก และประสาทสัมผัสเหล่านั้น เราก็จะสามารถใช้สติในการบริหารจัดการกับความคิดและความรู้สึกเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ต่อเราได้

สติคือการที่เราออกมาอยู่นอกร่างกายจากความคิดของเรา ทำให้เราสามารถเห็นกระบวนการขั้นตอนของความคิดนั้นๆได้ดีขึ้น เราอาจสามารถฝึกจิตจนมองเห็นว่าความคิดของเรากำลังจะหลอกให้เรายึดติดกับมัน หรือความคิดกำลังจะควบคุมเรา หรือเรากำลังจะตกเป็นทาสของความคิด และเราจะตระหนักว่าความคิดเป็นเพียงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในจิต ไม่ใช่สิ่งที่จะมาควบคุมเรา หรือเราไม่น่าจะปล่อยให้ความคิดควบคุมเราและมีอำนาจเหนือ

บุคคลภายนอกที่คอยติดตามดูทุกสิ่งทุกอย่าง เช่น ความรู้สึก ความคิด ประสาทสัมผัส ฯลฯ ที่เกิดขึ้นกับ ร่างกายและจิตใจของเรา การปฏิบัติเช่นนี้จะสามารถ พัฒนาสมอง ทำให้เรากลายเป็นคนดี คนฉลาด คนมีคุณธรรม คนมีความสุข ฯลฯ จวบจนกระทั่งกลายเป็น คนบรรลุธรรมในที่สุด

เรา คนส่วนมากจะมีจุดอ่อนคือความคิดที่ปล่อยวางไม่ได้ ซึ่งการฝึกสติจะทำให้ผู้นั้นสามารถบริหารจัดการกับความ คิดนั้น ๆ อย่างได้ผลและเกิดประโยชน์

การฝึกสติเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกสมาธิ ซึ่งเราอาจ จะเริ่มต้นด้วยการสังเกตโลกรอบตัวเรา อย่าปล่อยให้ ความคิดเตลิดพุ่งชนไปเองโดยอัตโนมัติ แต่ให้สังเกตและ ฝ้าดูความคิดและความรู้สึก และให้ติดตามทุกสิ่งเข้าสู่ ประสาทสัมผัสอันได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะ

ในขั้นตอนต่อไปของการฝึกสมาธิ เราควรจะกำหนด เวลานั้นสมาธิอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกวันในเวลา เดียวกัน และใช้ช่วงเวลาของการนั่งเท่ากัน เช่น นั่งเวลาตี ห้าทุกวัน วันละครึ่งชั่วโมง เป็นต้น โดยมีเทคนิควิธีง่าย ๆ คือ ให้นั่งในสถานที่เงียบสงบ หายใจลึก ๆ สังเกตสิ่งที่เกิด ขึ้นกับร่างกาย เช่น คัน เมื่อย ปวด ฯลฯ ฝึกจิตให้เป็นผู้ สังเกตที่ดีโดยอย่าให้มีส่วนร่วมไปกับสิ่งที่สังเกตนั้น ๆ เช่น เมื่อสังเกตความคัน เมื่อย ปวด ฯลฯ ก็ให้กำหนดว่า ความรู้สึกเหล่านั้นเป็นความรู้สึกเฉยๆ โดยไม่มีอะไร เกี่ยวข้องกับเรา ให้เราทำตัวเสมือนหนึ่งเป็นอีกคนหนึ่งที่อยู่ ภายนอกตัวเรา และคนนี้ก็กำลังสังเกตความรู้สึกปวดเมื่อย ฯลฯ ของเรา โดยไม่ได้มีความรู้สึกเหล่านั้นเลย!

คนที่เริ่มต้นนั่งสมาธิใหม่ๆ จะรู้สึกทรมานมาก แม้ การนั่งแต่เพียงชั่วแวบเดียว เช่น ๕ นาที ก็รู้สึกนาน เป็นปี! ยิ่งถ้าจะต้องหยุดจิตไม่ให้คิดพุ่งชนด้วย ก็ยิ่งจะ ทรมานและยากขึ้นอีกมาก แต่ผู้ที่นั่งได้จะตั้งใจมาก จนอาจ กล่าวได้ว่าเป็นผู้เสพติดสมาธิก็ได้ แต่เป็นการเสพติดด้วย สติและไม่มีอันตรายใดๆทั้งสิ้น

กล่าวโดยสรุป การปฏิบัติสมาธิเพื่อให้เกิดสติ (Mindfulness Meditation) คือการฝึกจิตให้เป็นประหนึ่ง

การฝึกสติควรจะทำในสถานที่อันเงียบสงบ โดยมุ่งให้ จิตสังเกตความเป็นไปภายในร่างกายและจิตใจ เช่นเดียวกับ การทำสังเกตการณ์ทางวิทยาศาสตร์ การปฏิบัติสมาธิ เพื่อให้เกิดสติจึงอาจจัดเป็นวิทยาศาสตร์เชิงสังเกตการณ์ (Observational Science) แขนงหนึ่ง

ธรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อพรหมวิหารธรรมนั้น คือ

ความพยายามป้องกันทำลายประโยชน์ซึ่งกันและกัน เป็นศัตรูต่อเมตตาพรหมวิหารธรรม ขณะใดที่ความพยายามเกิดขึ้นขณะนั้นเมตตาพรหมวิหารธรรมก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้

วิหิงสา ความเบียดเบียนชีวิตและวงศ์สกุลซึ่งกันและกัน เป็นศัตรูต่อกรุณาพรหมวิหารธรรม เพราะขณะใดที่วิหิงสาเกิดขึ้นขณะนั้นกรุณาพรหมวิหารธรรมก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้

อิสสาความเกลียดกันและหวงแหนซึ่งกันและกัน เป็นศัตรูต่อมูทิตาพรหมวิหารธรรม เพราะขณะใดที่อิสสาเกิดขึ้นขณะนั้นมูทิตาพรหมวิหารธรรมก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้

ราคะเป็นศัตรูต่ออุเบกขาพรหมวิหารธรรม เพราะขณะใดที่ราคะเกิดขึ้น ขณะนั้นอุเบกขาพรหมวิหารธรรมก็เกิดขึ้นไม่ได้

ถ้าว่าโดยบุคคลแล้วบุคคลใดที่มีราคะจริตก็ดี หรือ สัทธาจริตก็ดี บุคคลนั้นเมื่อได้เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นๆ ได้เห็นได้ยินเรื่องราวใด ๆ แล้ว เมตตาและมูทิตาก็เกิดขึ้นได้ง่าย แต่ในภายหลังถ้าหากเรื่องราวนั้นเปลี่ยนแปลงไป อิสสาพยายามก็อาจเกิดขึ้นได้ง่ายเช่นเดียวกัน บุคคลใดมี โทสจริตก็ดีหรือพุทธิจริตก็ดี บุคคลนั้นเมื่อได้เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ๆ ได้เห็นได้ยินเรื่องราวใด ๆ แล้วกรุณาก็เกิดขึ้นได้ง่าย และในภายหลังถ้าหากเรื่องราวนั้นเปลี่ยนแปลงไป วิหิงสาความเบียดเบียนก็อาจเกิดขึ้นได้ง่ายเช่นเดียวกัน บุคคลใดที่มีโมหจริตก็ดี หรือวิตกจริตก็ดี บุคคลนั้นเมื่อได้เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ๆ ได้เห็นได้ยินเรื่องราวใด ๆ แล้ว อุเบกขาก็เกิดขึ้นได้ง่าย และในภายหลังถ้าหากเรื่องราวนั้นเปลี่ยนแปลงไป ราคะก็อาจเกิดขึ้นได้ง่ายเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ก็โดยธรรมดาของผู้ที่มีราคะจริต หรือสัทธาจริต ย่อมมีนิสัยเป็นผู้รักสวยรักงามชอบวาจาอ่อนหวาน ย่อมพอใจต่ออารมณ์ที่มากกระทบได้ง่าย ฉะนั้นเมื่อได้เห็นได้ยินเรื่องราวใด ๆ เมตตาและมูทิตาจึงเกิดขึ้นได้ง่าย แต่โดยอาการอันเดียวกันนี้ เมื่อเรื่องราวนั้นเปลี่ยนแปลงไป อิสสาพยายามก็จริงเกิดขึ้นได้ง่ายเช่นเดียวกัน ธรรมดาของผู้ที่มีโทสจริต หรือพุทธิจริต ย่อมมีนิสัยเป็นผู้มากด้วยความสงสาร เห็นทุกข์ของบุคคลอื่น ๆ ได้ง่าย ฉะนั้น เมื่อได้เห็นได้ยินเรื่องราวใด ๆ กรุณาจึงเกิดขึ้นได้ง่าย แต่โดยอาการอันเดียวกันนี้ เมื่อเรื่องราวนั้นเปลี่ยนแปลงไป วิหิงสาความเบียดเบียนจึงยังเกิดขึ้นได้ง่าย

เช่นเดียวกันนี้ และธรรมดาของผู้ที่มีโมหจริตหรือวิตกจริต ย่อมมีนิสัยเป็นผู้เฉย ๆ ต่ออารมณ์ทั้งปวง ฉะนั้นเมื่อได้เห็นได้ยินเรื่องราวใด ๆ อุเบกขาก็เกิดขึ้นได้ง่าย แต่โดยอาการอันเดียวกันนี้ เมื่อเรื่องราวนั้นเปลี่ยนแปลงไป ราคะจึงเกิดขึ้นได้ง่ายเช่นเดียวกัน

สรุปว่า เหตุอันจะให้เกิดขึ้นดิสุขขึ้นแก่ตน และป้องกันธรรมอันเป็นศัตรูแก่สันติสุขของยาให้เกิดขึ้นได้ เมื่อแต่ละบุคคลกระทำตนให้เป็นสันติสุขโดยทั่วกันแล้ว โลกนี้ก็จะเต็มไปด้วยสันติสุข ไม่มีความเดือดร้อนกายใจ และป้องกันให้พ้นจากอันตรายต่าง ๆ ได้ เพราะมีแต่ผู้ที่รักใคร่เรา คอยช่วยเหลือเราอยู่ทั้งสิ้น ตลอดจดจิตใจของเราที่ย่อมมีแต่ความผ่องใส มีความสบายใจอยู่ตลอดเวลา ทั้งขณะตื่นอยู่ก็ดี ขณะหลับอยู่ก็ดี แม้ว่าจะมีนิมิตเกิดขึ้น นิมิตนั้นก็ล้วนแต่เป็นเรื่องที่เป็นสิริมงคล และในเวลาใกล้จะตาย ก็ไม่มีความหลง ย่อมมีสติอยู่เสมอ เมื่อตายแล้วก็ยอมไปเกิดในสุคติภูมิ

ลักษณะเด่นของพุทธศาสนา ช่วยจรรโลงสังคมโลก

• พระศรีเรือง ภาคสีล (พินิจ)

พระนักศึกษาคณะบัณฑิตวิทยาลัย สาขาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระพุทธศาสนานับเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงและแก้ไขสังคมอินเดียในยุคนั้นให้ดีขึ้นจากสภาพการณ์หลายอย่าง เช่น จากการกดขี่ทางชนชั้นวรรณะของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู การหลอกล้ำทางสังคมที่ชัดเจน การถือชนวรรณะอย่างเข้มงวด การใช้สัตว์เป็นจำนวนมากเพื่อบวงสรวงบูชายัญ ตลอดจนการกดขี่สตรี พุทธศาสนาจึงเสมือนน้ำทิพย์ชโลมสังคมอินเดียโบราณให้ชาวสะอาดมากกว่าเดิม คำสอนของพระพุทธศาสนาทำให้สังคมโดยทั่วไปสงบร่มเย็น

ศาสนาแห่งความรู้ และความจริง

พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความรู้ เพราะเป็นศาสนาแห่งการตรัสรู้ของพระองค์เอง จากปัญญาของพระองค์ และธรรมที่พระองค์ตรัสรู้คือ อริยสัจ ๔ ก็เป็นความจริงอย่างแท้จริง ทรงตรัสรู้โดยไม่มีใครสั่งสอนนักปราชญ์ทั้งหลายทั้งในอดีต และปัจจุบันจึงกล่าวยกย่องว่าเป็นศาสนาที่ประกาศความเป็นอิสระของมนุษย์ให้ปรากฏแก่โลกยิ่งกว่าศาสนาใดๆ ที่มีมา

ศาสนาแห่งอิสระเสรีภาพ

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ไม่ผูกติดกับพระผู้ดลบันดาลหรือพระเจ้า ไม่ได้ผูกมัดตนเองไว้กับพระเจ้า ไม่พึ่งพาอำนาจของพระผู้เป็นเจ้า เชื่อในความสามารถของมนุษย์ว่า

มีศักยภาพเพียงพอ โดยไม่ต้องพึ่งอำนาจใด ๆ ภายนอก เชื่อว่ามนุษย์เองสามารถปลดเปลื้องความทุกข์ได้โดยไม่รอการดลบันดาล พระพุทธศาสนาไม่มีการบังคับให้คนศรัทธาหรือเชื่อ แต่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง แต่หากจะเปรียบเทียบกับศาสนาอื่นที่มีพระเจ้า ชาวพุทธทุกคนคือ “พระเจ้าของตัวเอง”

เนื่องจากตัวเองเป็นคนกำหนดชะตาชีวิตของตัวเองว่าจะมีความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตหรือมีความตกต่ำในชีวิตจากการประพฤติปฏิบัติของตัวเอง ซึ่งต่างกับศาสนาที่มีพระเจ้า ที่ชะตาชีวิตทั้งหมดล้วนเป็นสิ่งที่พระเจ้ากำหนดมาแล้วเปลี่ยนแปลงไม่ได้ ไม่ว่าจะเจอเรื่องดีหรือร้ายก็ต้องทนรับชะตากรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

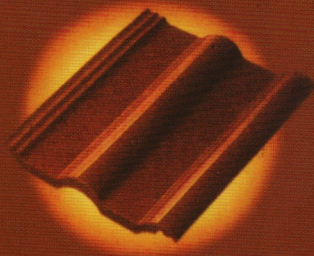

กระเบื้องหลังคาเซรามิกแท้
 ❖ เอ็กเซลล่า ❖

ความงามแห่งพื้นหลัง
 ความรู้คุณค่าเอ็กเซลล่าไทย

กระเบื้องหลังคาเซรามิกแท้ เอ็กเซลล่า ความงามที่ไม่มีวันแปรเปลี่ยน
 แข็งแกร่งทุกสภาพอากาศ ด้วยกระบวนการผลิตที่ทันสมัยได้มาตรฐาน
 ผ่านการเคลือบและเผา ที่อุณหภูมิสูงถึง 1100 องศาเซลเซียส
 จึงได้ผิวกระเบื้องที่เนียนเรียบ สีอันสดใสสมำเสมอทุกแผ่น
 จึงดูสวยเหมือนใหม่...ตลอดกาล

ผลิตกันที่คุณภาพเยี่ยม จากเครือซิเมนต์ไทย

บริษัท กระเบื้องหลังคาเซรามิกไทย จำกัด
 เลขที่ 1 ถนนปิ่นเกล้าฯ กรุงเทพฯ 10800
 โทร. 0-2586-5999, 0-2586-5146-7 โทรสาร: 0-2586-5017

